

Sav taj život

Alejandro Palomas

Naslov originala

Alejandro Palomas
Tanta vida

obrada: Lena
www.balkandownload.org

Alejandro Palomas

Sav taj život

Sa španskog prevela
Jasmina Nikolić

*Pablu i Anhelini,
tako su daleko a opet tako blizu.*

Zahvalnost

Sandri Bruni, na pređenom putu. Manuelu Martinesu-Fresnu, na Menorki i mnogo čemu. Sari Daan; uvek nam ostaje smeh. Rakel Vidal, na hrabrosti. Ani del Rio, jer i dalje ništa ne pušta, mada ponekad pusti sve. Sasi Mune i Pilar Penji; tu ste i dalje. Ženama iz El Kobre, na iluziji. Menću Solis, naravno. Rulfu; neka snaga bude uz nas. Mariji Ledesmi i dvojici Tea, na našem mestu na Tenerifima. I Kikeu Kominu, na silnim godinama.

Priznajem da sam živeo
Pablo Neruda

PRVA KNJIGA

Vazdušno ostrvo

JEDAN

Bol. Baka Mensija pati kraj mene. Ima slomljenu ruku i devedeset godina. Ima uspomene, sećanja na slike, glasove i imena koje povremeno pomeša s onim što nije doživela. I nežnost. I tu ćutljivost.

Dva kreveta. Na jednom leži baka, stara i senilna. Ćim ustane, izgubi zube. Mama ih ponekad pronađe u kanti za đubre. Tada je Mensija gleda i smeška se, mada ne zna zašto.

Dva kreveta. Na drugom sam ja, uvijam se od bola. Herpes zoster. Źiva rana koji mi pokriva telo od pupka do kiĉmenog stuba. U bolnicu sam otišla misleći da sam polomila rebro. Doktorka se nasmejala kada je videla moja leđa.

– To nije polomljeno rebro – rekla je ne gledajući me. – Gore je od toga.

Na zapadu Menorke. Danas je osmi oktobar.

– Šta radiš, Bea? – pita me Mensija sa susednog kreveta.

– Pišem, bako.

– Zašto?

– Kako zašto?

– Tako, zašto?

Smeškam se. U devedesetoj ljudsko biće više ne zna za stid, a kada stid nestane, dolaze neprijatne istine, nedostaci svega.

– Da bi me neko ĉuo.

Gleda me kao da me vidi prvi put. Pruža ruku i između rupa i zuba kaže:

– Ja te slušam.

Bol. Herpes me obavija kao zmija od grudi do leđa i umrtvljuje mi nekoliko živaca. Prestajem da dišem na nekoliko sekundi i Źmurim. Proći će, kaŹem sebi, pokušavajući da ublaŹim Źestok bol koji mi kontroliše srce i um kao loša ljubavna priĉa.

– Proći će – kaže Mensija uz uzdah, prelazeći zdravom preko polomljene ruke. I ona trepće od bola.

– Znam.

Otvora oči, pruža ruku i uzima čašu vode koju mama sipa svežu svakih pola sata.

– Ne, ne znaš. Da stvarno znaš, bolelo bi te upola.

Ne može se s bakom.

– Možda si u pravu.

– Jesam. Devedeset godina razuma i polomljena ruka – kaže i smeje se promuklim grohotom. Zatim se prekrsti.

Vraćam se svom poslu, ali Mensija je tvrdoglava i dosadno joj je.

– Onda?

– Onda šta?

– Pa to. Zašto pišeš, kad te ja već slušam.

– Nije to isto, bako. Nije isto.

Namešta jastuke ispod leđa najbolje što može i podrigne.

– Znam.

Ponovo tišina, teška tišina koju narušava samo kucanje po tastaturi laptopa u jesenju zoru koja se uvlači kroz prozor. Tišina nam prija. I more, ovo more koje se proteže do beskonačnosti počev od prozora mamine spavaće sobe, poput debelog plavog vunenog tepiha.

– Hoćeš malo vode?

– Neću, bako, hvala.

– Zašto nećeš?

Duboko uzdahnem, pokušavajući da odlučim da li da ostanem usredsređena na ono što ne uspevam da napišem, ili da ugasm laptop i prepustim se hirovitom bombardovanju bakine lake artiljerije. Kada podignem pogled, moje oči naiđu na umornu priliku mame, koja nas posmatra s dovratka.

– Zaboravila si na nas, Lija – kaže Mensija, i smejulji se kao zločesta devojkica. – Ja više nemam vodu, morala sam sama da namestim jastuke, a Beatris piše jer hoće da je neko čuje. Bolničarka si do moga – dodaje namigujući mi.

Mama odmahuje glavom i smeši se.

– A ti se izražavaš do moga. U tvojim godinama.

Baka se krsti.

– U mojim godinama izražavanjem mogu samo da obrišem...

– Mama!

Mensija me pogleda i bezubo se nasmeje.

– Glupačo – promrmlja.

Mama se pravi da je uvređena i prinosi ruke licu.

– Ja glupača? Odlično, čim te operišu i izađeš iz bolnice, vodimo te kod Flavije. Nek te ona trpi. Da vidimo kako će da te pazi.

Mensija me gleda užasnuto i počinje ponovo da se krsti, sada velikom brzinom.

– Ne, ne, ne... – ponavlja i prevrće očima. – Neću kod Flavije, neću kod Flavije.

Mama joj prilazi, uzima praznu čašu s noćnog stočića i odlazi, ostavljajući nas same. Mensija ponovo narušava tišinu svojim istinama na pola koplja.

– Ti ne bi trebalo da budeš ovde.

Okrećem se da je pogledam.

– Molim?

– Kažem da ne bi trebalo da budeš ovde.

Ćutim. Prolaze sekunde i ona ponovo napada.

– Ovde si jer nemaš nikog da brine o tebi, a to je mnogo tužno.

Palim cigaretu, uprkos tome što nisam ni doručkovala i što primećujem njen besan pogled koji prodire kroz mene s kreveta.

– Da, mnogo tužno – ponavlja. – Mora da si mnogo sama ako te u tvojim godinama kad se razboliš pazi majka. Zar ti nemaš nekog muža?

Uvlačim dim cigarete i naoružavam se strpljenjem.

– Imam, bako, ali je na putu.

Smeje se kroz zube.

– Izem ti muža koji ide na put kad si bolesna. Kako se zove?

– Arturo, bako.

– Ah, da. Advokat.

– Da, advokat.

– Ne volim advokate.

– E pa ti se njemu sviđaš.

– Drago mi je zbog njega.

Pokušavam da suzdržim smeh, ali ne uspevam. Mensija me gleda, i kada vidi da se smejem, prasne i ona u grohotan, umoran smeh. Oduvek smo umele zajedno da se smejemo. Godi mi kad vidim kako se smeje. Novi napad bolnog pečenja na leđima preseca mi smeh u trenu. Ona me gleda iz svog kreveta i zažmuri. Oči otvara nakon nekoliko sekundi i zuri u prozor.

– Tvoja sestra je anoreksična jer ne ume da voli – bubne iz čista mira, pogleda još prikovanog za staklo. – A ni njen mi se muž ne sviđa. U ovoj porodici žene baš nemaju oko za muškarce.

Ponovo tišina. Ovog puta nabijena i ružna tišina koju baka stvara svojim neraspoloženjem, izgubljena u uspomenama i trenucima zamagljenim godinama.

– Ja prva – promrmlja baš u trenutku u kom se mama vraća s dve čaše vode i sokom od pomorandže.

– Ti prva? – pita mama. – Prva u čemu?

– U greškama – ispljune Mensija zgađeno.

Mama me gleda upitno i seda na krevet kod mojih nogu.

– Nešto sam propustila? – pita umorno.

– Ništa, ćerko – kaže baka. – Nas dve nešto pričamo.

– Kako to misliš? Da vidimo, ako počnemo s tajnicama, obe idete kući. Nije u redu – kaže mama glumeći da je ljuta, ali ne uspeva da nas ubedi.

– Tvoj deda je bio kreten, ćerko – najednom će baka.

Mama ne uspeva da prikrije iznenađenje.

– Da, Lija, kreten i ženskaroš. Kao tvoj muž. Kao Flavijin muž. Kao svi.

Mama ćuti. Popravlja nabore na mom jorganu i spušta pogled. Baka se usredsređuje na svoj sok od pomorandže a ja zadržavam disanje, čekajući da novi napad bola koji mi parališe levu stranu popusti i dâ mi nekoliko minuta mira.

– I još nešto – progovara opet baka, ovog puta obraća se meni.

– Ti ne pišeš da bi te čuli. Ti pišeš da ne bi morala samu sebe da čuješ, a to je još tužnije od toga što si ovde, kod mame, jer nemaš nikog da brine o tebi. Da vidimo kad ćeš da napišeš nešto

što će promeniti nešto.

Mama i ja se gledamo ćutke. Od kada sam legla u ovaj krevet, a tome ima dva dana, nisam čula da baka izgovara dve vezane rečenice. Kad je slomila ruku, kao da joj je pukao i glas. Više nije imala reči. Dve nedelje je provela u zatvorskoj tišini, umornoj, staračkoj. Do sada je otvarala usta samo da bi tražila, ili da bi se žalila, da bi izrazila bol, ali nije pričala. Sve do tog jutra. Najednom se vratila cela Mensija, brbljiva, ona što hoće istinu po svaku cenu. Nismo je očekivale.

– Neću da se operišem – rekla je iznenada. – Plašim se da ću da umrem. I da će da me boli.

Ponovo tišina. Previše Mensije.

– Ali se više plašim da se vratim kod Flavije.

Neobično je ući u kući i čuti tišinu, znati da mama nije tu. Nije tu, ponavljam sebi u liftu kada se u podne vraćam iz kancelarije. Nema njenih sitnih koraka, nema vučenja nogu po parketu, ni njenog štapa oslonjenog bilo gde na bilo šta, ni tog mirisa stare kože koji me prati kroz kuću. Mama nije tu, a ja jesam. Zanimljivo: sada kada je otišla, ja živim kroz njeno neprisustvo, uokvirena u njeno odsustvo, gubeći se u sopstvenom neumeću postojanja. Idem kroz kuću kao mesečarka, mislim da sam srećna, mislim da sam laka. Prazna, prazna od nje. Dok se ne vrati.

– Flavija, možda se neće vratiti – kaže Ektor kada pokušam da mu objasnim kako se osećam od kada je mama kod Lije.

Ne odgovaram mu. Znam da je to ono što on želi. A i ona zna da je to ono što ja želim. Da se ne vrati.

– Mada ne verujem da je to ikakvo rešenje.

Podižem pogled s tanjira i vidim da usredsređeno gleda televiziju. Vesti. Neki atentat. Otkud znam.

– Rešenje? – pitam pomalo bojažljivo. Ektorove lapidarne rečenice ponekad su najava neke ružne istine. – Šta hoćeš da kažeš?

Ektor pali cigaretu i otpija gutljaj kafe ne skidajući pogled s ekrana. Krvava tela koja neko pokriva prljavim ćebetom. Jedna žena plače, a druga je grli. Aktuelnosti.

– Tvoja majka je već dve nedelje kod tvoje sestre, a ti nisi propustila nijedan dan da ne pričaš o njoj. Možda bi bilo bolje da se vrati. Tako bi mogla da nastaviš da je gnjaviš i zaboraviš kako bez nje ne umeš da živiš.

Ektor ispija kafu i ustaje. Nekoliko sekundi kasnije ulazna vrata se zatvaraju uz škljocaj, i samoća kuće iznova se raspoređuje oko sebe same. „Stoko“, pomišljam uz napet osmeh dok uključujem mašinu za pranje sudova i zapisujem nekoliko

stvari koje treba da kupim na belu tablu koja visi na vratima frižidera. Zatim se vraćam u dnevnu sobu, sedam u fotelju i dižem noge na tabure od crvene kože. Svrbi me noga ispod gipsa, ali počela sam da se navikavam na svrab. Još četiri nedelje i moći ću da hodam, bez gipsa i bez štaka. Još četiri nedelje i mama će biti ponovo kod kuće, možda izlečena nakon operacije, i sve će biti kao pre. Lija mi stalno govori da platim devojkicu da se brine o njoj tokom dana, da mama to sebi može da priušti, i ne samo to. U pravu je. Ono što Lija ne zna jeste da ne podnosim da spavam s njom, da mi bude blizu cele noći, da primećujem kako me njen miris guši, da slušam njeno staračko hrkanje, da je slušam kako se žali, cmizdri kao devojkica jer je boli ruka ili se plaši. Ne podnosim da me dodiruje, da me traži. Zašto moram ja da brinem o njoj?

Bea, tvoja tetka me ne voli.
Dižem pogled s knjige koju pokušavam da čitam već neko vreme. Mensija je bila zaspala. Mama verovatno pere sudove od doručka u kuhinji. Ne čujem je.

– Nemoj tako da govoriš, bako.

– Gadim joj se.

– Bako...

– Jednom sam izgubila štap i rekla mi je da sam joj se smučila, da će me, ako ga ponovo izgubim, strpati u dom.

Ostavljam knjigu na noćnom stočiću i stežem zube jer mi nov žestok bol prolazi kroz leđa sve do potiljka.

– Takve stvari se kažu u afektu, bako. Nemoj da im pridaješ značaj.

Ona me pomno gleda i ćuti nekoliko sekundi.

– A rekla mi je da ni ja nju nikada nisam volela, da sam je uvek sputavala, i da se udala za Ektora jer zna da ga ja ne podnosim.

Ne znam šta da kažem.

– Ne presvlači mi pelene, a sobu mi čisti samo kada dođe tvoja majka da me vidi. I sakriva mi štap da ne mogu da ustanem iz kreveta.

Bakine reči crtaju guste senke po zidovima spavaće sobe. Kao da razgovara sama sa sobom, kao da se seća neke priče koju joj je neko ispričao, maglovitih prizora koji joj se najednom vrte u sećanje i ponovo ih zaboravi. Ne čini se da pati. Samo priča. Novi talas bola napada me s leđa kada pokušam da ustanem da potražim mamu.

– Gurnula me je. Nije mogla da pronađe štap i gurnula me je na sto. Ektor ju je zadržao, ali nisam našla za šta da se uhvatim i udarila sam u trpezarijski sto. Udarila sam ruku o ivicu stola.

Njene su reči sada sporo i mirno mrmljanje. Osećam jezu.

Najednom počinje da se udara u grudi, kao da pokušava da otera muvu ili nekog insekta koji joj smeta.

– Beži, beži – počinje sve jače da mlati i da se drma. – Bežite odavde, čudovišta – viče, gubeći strpljenje.

Kroz nekoliko sekundi na vratima se pojavljuje Lija pospanog lica.

– Šta ti je, mama? Šta se dešava?

Baka se i dalje udara u grudi. Kao da je izgubila kontrolu.

– Ovi miševi, ne prestaju da sisaju. Bežite! Bežite, đavoli!

Mama me gleda, skroz je zbunjena. Prilazi baki i grli je.

– Nema miševa, mama. Smiri se, smiri se...

Baka mlati rukama još nekoliko sekundi, i na kraju se uljuljka u maminim rukama. Mama je sada miluje po glavi.

– Ovi miševi... nekad dođu i hoće da sisaju... a ja ne mogu...

– Znam, mama, znam... gotovo je, otišli su. Neće više dolaziti, ne brini. Uzmi, popi malo vode.

Baka otpija gutljaj vode i naslanja se na jastuke, izgleda iscrpljeno. Kroz nekoliko trenutaka već spokojno hrče. Mama seda na ivicu mog kreveta i smeši mi se.

– Mnogo mi je žao kad je vidim takvu – kaže, kao da grdi.

– Ima devedeset godina, mama. Šta očekuješ?

Lija se mrši zbog zlataste svetlosti koja dopire kroz prozor. Prelazi rukom preko lica. Umorna je. Previše dana baki na usluzi, previše sati na milost i nemilost promenljivom raspoloženju kapriciozne devojčice.

– Trebalo bi da se odmoriš.

Posmatra me nekoliko sekundi, kao da je odsutna.

– Da, mislim da ću pokušati još malo da odspavam.

Kao da ju je čula, baka se hrapavim glasom javlja iz svog kreveta.

– Lija.

Mama se spremno smeši.

– Kaži, mama.

– Hoćeš da mi daš malo vode?

– Čaša ti je puna.

– Topla je.

– Evo.

Mama ustaje uz rezignirani smešak i odlazi do bakinog noćnog stočića. Uzima čašu i odsutno miluje svoju majku po glavi. Baka podiže pogled i gleda je. Zatim se okreće i zuri u mene izgubljeno.

– Ko si ti? – kaže ne prepoznajući me.

– Ja sam Beatris, bako. Tvoja unuka.

Mensija me gleda još nekoliko trenutaka, sve dok se najednom moja slika ne poklopi s nekim parčetom njenog pamćenja u oseci.

– Aj, da, dete. Izvini – kaže odmahujući glavom. – Tvoja baka je baš šuntava.

Mama me gleda s vrata i uzdiše. Zatim odlazi.

– Koliko je sati? – pita baka, i ponovo me gleda mutnim pogledom.

– Pola deset.

Uzdiše. Uspravlja se u krevetu i naslanja se na jastuke.

– Od kada je deda umro, vreme za mene ne postoji – kaže iznebuha, kao da ne priča nikome. – Otišao je i polomio mi minute i sate kao neko ko polomi akvarijum i ostane da gleda kako umiru ribe koje je hranio i pazio godinama. Onog dana kada mi je deda otišao, sahranila sam sve satove iz kuće u moje biljke. Prestala sam da brojim jer je strah od života provedenog u odbrojavanju bio prevelik za tako staru ženu. Makar ste mi vi bile tu.

Tim „makar“ izgovorenim uz uzdah baka zariva nokte u prepodnevnu tišinu. S druge strane prozora svetionik, stari svetionik koji nas tolika leta gleda. Svetionik.

– A zašto te tvoj muž advokat ne zove? – bubne nenadano.

– Ima mnogo posla. Na kongresu je u Holandiji.

– Ah. I u dva dana nije našao pet minuta da te pozove?

– Nije.

Mensija upire pogled u tavanicu i krsti se. Zatim se smeši, kako se čini, utonula u talasanje sopstvenog sećanja.

– Hoćeš li da se izvezemo u šetnju čamcem?

Gledam je kao da nisam dobro čula.

– Da, ćerko. Do svetionika. Kao nekad. Sećaš se?

– Misliš li da bi mogla? – kažem joj, videći kako se mamina senka pomalja kroz vrata.

– Sigurno ćemo stići pre nego što te pozove tvoj muž – odgovara uz bezubi osmeh.

Smešim se. Baka ume da bude jeziva.

– Znaš li šta mislim? – napada iznova.

Mama u tom trenutku ulazi i s vrata mi namiguje.

– Šta? Šta misliš, mama? – kaže s praga, prekrštajući ruke poput popustljive bolničarke.

Baka zažmuri i namešta sedu kosu koju joj mama svakog jutra češlja nakon što joj promeni pelenu i okupa je.

– Da te tvoj muž ne voli – kaže i gleda me. – I da taj herpes koji imaš izlazi svima nama kada nas ostave a da nas nisu sasvim ostavili. Ili misliš da sam toliko šuntava da ne primećujem?

– Bako, molim te – kažem, pokušavajući da je prekinem.

– Molim te šta? Ćerko – počinje, gledajući u mamu. – A ti? Zar ne vidiš da ovo dete pati jer je samo?

Mama seda na bakin krevet i počinje da joj masira stopala. Mensija ponovo zažmuri i uzdahne. Prekrsti se.

– Zašto smo kog đavola sve ovoliko same? – kaže najednom, raznevši tišinu u paramparčad svojim umornim glasom.

U sobi u dnu, u mojoj sobi, mama i Beatris razgovaraju i smeju se. Jutro bestežinski pada na more. Toliki mir.

Ines nije zvala od prekjuče. Jutros nije ni na posao otišla. Ines ne ume sa životom. Prevelika krivica. Muž, dete... i Sandra, ta prokleta Sandra koja se na prevaru pojavljuje jednog zimskog jutra u redakciji kao olujni oblak. Nov izgled. Crne oči kao dva raskršća usred šume. Tog dana, kao i mnogih drugih počev od tog, Ines je kući došla sa sjajem u očima. Horhe, njen muž, odvojio je pogled od televizora i pozdravio je suvo, bez reči. Nije mu se dopao taj sjaj. Nije najavljavao ništa dobro.

Dve godine amo-tamo. Ines od tada pati pod razbijenim okriljem iluzija koje je Sandra probudila u njoj tog oporog jutra. Zaljubljena. Krhka Ines zaljubljena u iluziju, odljubljena od svega, sve dok se nisu pojavile te oči da joj pokažu ono što do tada niko nije mogao. Nije joj trebalo dugo da se poveri.

– Zaljubila sam se, mama.

Zaljubljena. Zaljubljena u pogrešnom trenutku, sa sivim mužem i detetom poraslim u njegovoj senci kao roj gladnih bršljana. Zaljubljena u sve ono u šta jedna žena ne sme da se zaljubi. U drugu ženu. Moja Ines. Srednja ćerka.

– Šta to pričaš, Ines.

Tog dana je bilo vruće, ili bar tako pamtim. Ipak, ne sećam se sunca. Bile smo same. Martin je isplovio. Pokušala sam da kažem još nešto, ali iz mojih usta jedino je izašao suv pasji kašalj, koji nije mnogo pomogao. Ines me je ćutke gledala. Kucanje sata mi je bubnjalo u ušima svojim nedostatkom takta. Zaljubljena.

– Zove se Sandra. Ove godine je počela da radi u međunarodnoj redakciji.

Htela sam da zapušim uši. Kakva zlehuda sreća za moju srednju ćerku.

– Juče smo vodile ljubav. Osećala sam se kao da mi je prvi put, da mi se vraća život.

Ustala sam od stola i počela da skupljam tanjire ne gledajući je.

– Proći će – to je bilo jedino što sam čula sebe da izgovaram. – Te stvari dođu i prođu.

Ines je spustila salvetu na sto i uhvatila me za ruku, podižući pogled ka meni.

– Neću da prođe, mama.

„I ja neću da je to istina“, pomislih. „Neću da proživljavam ono što će nastupiti, ni da gledam kako patiš više od onoga na šta si se već navikla s tim mužem napravljenim od loše isečenih restlova tkanine i tim detetom koje se uvek igra 'nisam tu' igre ako ga ti ne zaklanjaš svojom majčinskom senkom.“

Ponovo sam sela i položila svoju ruku preko njene.

– Šta ćeš da uradiš?

Nije ništa rekla. Samo me je gledala tim pogledom ostrva koje se pomalja, tim kosim, tako njenim pogledom. Prava Ines.

– Šta hoćeš da uradim? – upitala sam je, ovog puta pronašavši se u blagosti njenog pogleda.

Nasmešila se. Njeno lice obnovljene devojčice zabilo mi se u grudnu kost, oduzimajući mi dah.

– Da proživim to, mama.

– Naravno – promrmljala sam, lutajući pogledom po narandžastim kvadratima stolnjaka. – A Horhe? A dete?

– Ne moraju da znaju. Niko ne mora da zna. Samo ti i ja.

Naravno. Samo ona i ja. Lepa tajna. Ona i ja i šta već dođe. Stresla sam se od pomisli.

– Neće na dobro ispasti, ćerko. Te stvari nikad ne ispadnu dobro.

Ines mi je stegla ruku, primakla svoje lice mom, i spustila čelo na moje rame.

– Već dugo ništa ne ispada dobro, mama.

Stavila sam joj prst ispod brade i primorala je da podigne glavu.

– I misliš da si ti jedina?

Pogledala me je tužno.

– A ti? Misliš li da si bolja zato što nisi?

Progutala sam pljuvačku. Ponekad me moja srednja ćerka podseća na moju majku. Govori stvari kao da ih čita u nekom ćošku neba, kao da im glas koji nije njihov iznenada diktira da uzvrate.

– Ne, ćerko. Pomaže mi da idem dalje, ništa drugo.

Zapalila je cigaretu i ispustila oblak belog dima u lampu koja je visila iznad stola.

– Imam trideset pet godina, mama.

– Znam.

– Neću da proživim drugih trideset pet kao do sada.

– Ni ja neću da patiš.

– Pomozi mi onda da proživim ovo.

Mlatila sam rukom da rasteram oblak dima koji nas je razdvajao.

– A šta hoćeš da uradim? – upitala sam tužno mrmljajući.

Uzdahnula je i nakrivila glavu, gledajući me iskosa.

– Da mi kažeš da me zbog ovoga ne voliš manje. I da budeš tu. Ne znam... da se ne kriviš.

Zažmurila sam. Osetila sam kako mi grumen teskobe iz grudi ide ka grlu.

– Znaš – rekla sam, usredsređujući se na iskrivljene kvadrate na stolnjaku – jednom sam probala da se rastavim od tvog oca. Ti se još nisi rodila. Elena je imala dve godine, možda dve i po. Jednog popodneva sam spakovala moj i Elenin kofer i otišla kod babe i dede veoma uplakana. Tvoj otac me je već neko vreme bio varao s jednom od partnerki iz kancelarije, i ja sam to znala. Tog dana mi je prekipelo. Kada sam došla kod babe i dede, tvoja baba me je pozvala da uđem, skuvala mi čaj i sačekala da se smirim. Sve sam joj ispričala. Kada sam završila, ona je ustala, uzela moj kofer i rekla mi:

– Odlično, Lija. Sad uzmi svoj kofer i svoju ćerku, i vrati se kući pre nego što dođe Martin i posumnja. Udala si se za čoveka

koji ima avanturu. Ti najbolje znaš zašto mora okolo da traži ono što može da ima kod kuće. Ako hoćeš da ga ostaviš, savršeno, ali ako to uradiš, od nas ništa nemoj očekivati. Odrasla si žena. Sada se stisni kao što smo se sve stisle.

Ines me je gledala praznim pogledom. Činilo se da je prestala da diše.

– Šta si uradila?

Nasmešila sam se.

– Obrisala suze, vratila se kući, raspakovala kofere i počela da spremam večeru.

Uvukla je dubok dim cigarete i izduvala ga uz iznerviran uzdah.

– Reći ću ti nešto, ćerko. Vas tri ste najbolje što mi se dogodilo, najbolje. To što ste bile kraj mene, to što sam znala da postojite, to mi je dalo život.

Ines je zgnječila pikavac u tanjir s ostacima sladoleda.

– Ali ako bi se ponovo rodila, ako bih mogla da se vratim unazad kroz vreme i promenim prošlost, nikada se ne bih udala, u to budi uverena. Loše sam izabrala i nosila se sa svojim izborom najbolje što sam mogla, bez dostojanstva, bez radosti. Sve ove godine sam ostala cela jer sam znala da ću vas ako ne ostanem, ako pokleknem, izgubiti. Baš čudno. Sada kada sve imate svoj život, osećam da ste mi najbliže.

Ines se promeškolljila u stolici i blago se zgrbila.

– Onda?

Ustala sam i ponovo skupljala tanjire.

– Uradi ono što misliš da treba da uradiš, Ines. Ako ispadne loše, ovde uvek ima dovoljno kreveta – rekla sam konačno, trudeći se da smirim ruke da mi ne drhte kako bih mogla da podignem tacnu. – Ali šta god da odlučiš, nemoj posle da mi kukaš zbog stvari kojih si morala da se odrekneš ni zbog onoga što se nisi usudila da ostaviš. Kao majka, ne mogu da ti kažem da odobravam to što radiš. Ni kao baka tvog deteta. Ali kao prijateljica...

Ines me je pogledala s iščekivanjem.

– I kao žena...

Stala sam kod vrata trpezarije i, ne okrećući se da je pogledam, promrmljala:

– Moram da priznam da me raznežuje.

Kvadrati na stolnjaku su se zatvorili kao prazan šah.

– Koliko ti zavidim na tom sjaju u očima, ćerko.

Baka gleda televiziju i žali se svako malo. Ne prestaje da vuče zavoje koji joj spajaju ruku s vratom i ispušta prigušeno ječanje. Otpije gutljaj vode, upre pogled u ekran, ponekad plače, ponekad samo pilji. U prazno. U prozor. U more.

Gledam u baku i gubim se u njenim zenicama. One govore.

Kada sam bila mala, Mensija mi je pričala priče. S vremenom, te priče su postale istina. Sada su život koji mi godi. U njenim očima vidim plavo more poprskano zelenim spiskovima u kojima ona čita imena onih kojih više nema, onih koji su otišli pre, imena koje sada brka s našim imenima.

– Arturo? – kaže najednom, prepadnuta.

– Šta kažeš, bako?

– Tvoj muž, Bea. Zove se Arturo, zar ne?

Uzdišem. Opet bol. Opet svrab između grudi i leđa.

– Da.

– Kakav je?

– Ne sećaš ga se?

Mensija grči lice i upire pogled u tavanicu.

– U mojim godinama čovek se seća samo neophodnog. Tvoj Arturo to nije.

Ne odgovaram. Prikrivam smešak.

– Ni tebi, ni meni, draga. Jedina razlika je u tome što ja nisam udata za njega, hvala bogu. Ima već neko vreme kako si prerasla svog Artura.

Arturo. Šta zna baka. Ili iko. Ulazi mama s novinama i ostavlja ih na Mensijin noćni stočić. Mensija u tom trenutku suvo kašlje a zatim pročišćava grlo.

– Hoće li Teresa doći danas da me obiđe? – najednom je pita baka, prinoseći ruku kosi anđeoskim pokretom.

Mama je gleda i ne zna šta da kaže.

– Teresa?

– Da, Teresa. Zar nije rekla da će doći danas?

Teresa je Mensijina mlađa sestra. Umrkla je pre nekoliko godina od galopirajućeg raka.

– Hoće, samo što nije stigla – kaže mama, prateći je.

Mensija je gleda namrgođeno, i pucne jezikom iznervirana.

– Lažeš. Povlađuješ mi jer misliš da sam senilna. Zar misliš da ne znam da Teresa živi u Čileu?

Ja sklanjam pogled i suzbijam smeh koji mama vidi u letu s dovratka.

– Izvini, mislila sam da pitaš za Ines – muca mama. – Vidiš – dodaje uz pokret izvinjenja – kako se čini, senilnija sam ja od tebe.

Baka se zločesto smeje. Zatim se usredsređuje na šare na jorganu i tužno prelazi rukom preko čela.

– Mnogo me boli – kaže zatim, mršteći se.

– Možda bi trebalo da prestaneš da diraš zavoje.

– Zavoje? – mrmlja, trepcući poput devojkice izgubljene u mračnoj šumi.

– Zavoje na ruci, bako.

Dodiruje ruku i ispušta umoran uzdah.

– Ne, zlato, boli me što ste ostale samo ti i tvoja sestra.

Ne znam šta da kažem. Kao uvek, baka udara kad god, sručuje na mene sećanje na Elenu i na mesece u kojima više nije s nama. Gubi mi se pogled u prozoru ispunjenom tirkiznoplavom bojom. More. Elena. More i Elena uvek zajedno, uvek isprepletanih prstiju, igraju se, izazivaju se, zavode se. Od kada je Elena otišla, živimo leđima okrenuti vodi, i u tišini je proklinjemo.

– Sutra je godinu dana – kaže Mensija, podiže pogled i upire svoje okice u mamine.

Praznina. Između nas tri otvara se praznina dok mi tup bol prolazi leđima, zaustavljajući mi disanje. Sećanje na Elenu šeta se između nas kao utvara sa svojim klupkom promašaja.

Elena je bila najstarija. Oduvek je bilo tako, čak i pre nego što su se rodile Ines i Bea. Odrasla je zaljubljena u svog oca, u senci zbog mog nepravednog, neprijatnog prisustva, gledajući me ispod oka. Iz starmalosti, iz izoštrene zrelosti stasala je u ćutljivu Elenu, lepu u svojoj osetljivosti. A s njom sam odrastala i ja, sazrevala, gledala je kako me mrzi iz dana u dan. Izgubila sam je otkako su je izvadili iz mene, i život mi ju je okrenuo protiv mene. Od tada smo se paralelno kretale kroz vreme, protiv vremena. Elena je živela za Martina i za more, u njenom životu nije bilo mesta za više od toga. Odlazila je s ocem na plovidbe još od malih nogu, oboje su plutali na plavetnoj vodi kao dve neme meduze, dvojica zatvorena vrata istog tavana. Vraćali su se ozareni, iscrpljeni, obojeni nečim što sa mnom nikada neće podeliti. Prošle su godine i Elena je počela da plovi sama. Isplovljavala bi rano ujutru, dok bi svetlost dana još bila daleko i jutarnja tišina ništa ne bi najavljivala. Kroz kuću bi se kretala po mraku, doručkovala bi šolju čaja i biciklom se spuštala do luke, klizeći niz ulicu umotana u mir praskozorja. Upoznala sam malo njenih prijatelja. Nijednog, rekla bih. Imala je duboke i bespomoćne plave oči i dugu plavu kosu koju su so i voda s godinama ukovrdžali i koja joj je padala u loknama niz leđa. Elena je bila lepa, posedovala je jednu od onih lepota zadivljujućih zato što su neobične, zato što su celovite. Od malih nogu je provodila sate crtajući na podu ispred prozora dnevne sobe. Uvek u tišini, ne odvajajući pogled od ogromnog okeana koji se gubio dok se ne bi našao s prvom linijom neba. Slikala je sa strašću zavisnika od pušenja, sliku za slikom, isto more, istu plavu boju, ponekad neki brod koji preseca veče, ponekad sunce, i još malo toga. Kod kuće nas je bilo četvoro i ona. Kada je završila srednju školu, otišla je da studira u Nemačku.

– Hoću da budem slikarka – objavila nam je jednog julskeg

jutra, nekoliko sati nakon što je dobila vest da je položila prijemni s odličnim uspehom. – Hoću da idem u Berlin da studiram.

Martin i ja nismo znali šta da kažemo. On je u potaji gajio nadu da će Elena studirati prava i posle raditi s njim u kancelariji. Što se mene tiče, priznajem da me je moja ćerka veoma zbunjivala. Mnogo vremena pre toga bila sam odlučila da ne razmišljam o njenim mogućim odlukama. Njena objava bila je namenjena njenom ocu, ne meni. Ja se nisam računala.

Berlin. Čega je bilo u Berlinu? Zašto tako daleko?

– Zato što nema more – odgovorila je, gledajući u oca tužnim pogledom. U njenom pogledu se video odsjaj prebacivanja, možda senka izazova. – Ne mogu da budem i dalje ukotvljena u tolikom plavetnilu. Moram da vidim.

Otišla je. Od njenog odlaska, odlučila sam da se zblížim s njom. Bilo je teško. Bilo je teško početi, bilo je teško napisati prvo pismo koje nije htelo da se sroči. Danima sam premišljala i premišljala, tražeći sidrišta iz kojih bih joj pisala, pokušavajući da se setim zajedničkih veza koje bi me približile toj ćerki koja me nije htela u blizini. Počinjala bih da pišem i glas bi mi se gasio, izgubljen u živom pesku loše zasnovanih sećanja i belog jezgra papira za pisma. Jedne noći, šest meseci nakon njenog odlaska, probudila sam se u zoru. Iza prozorskih stakala nevreme suvih zraka potresalo je luku i vazduh. Ustala sam stegnutog srca, skuvala čaj i sela u dnevnu sobu da posmatram oluju. Martin je bio na putu, u Lisabonu, mislim, a Bea i Ines su ostale da spavaju kod babe i dede. Piljila sam u prozor, opčinjena nevremenom, dok mi se klupko teskobe pravilo u želucu sa svakom novom grmljavinom. Duboko sam disala, nastojeći da se smirim. Zažmurila sam. U praznom mraku mojih kapaka moja Elena je plovila crnim morem u brodu s polomljenim jedrima, plave zmije uvukle su se u bele lokne njene kose, tužno se smešila, predala se. Iz svojih zenica me je gledala Elena devojčica s tužnim očima. Otrčala sam do telefona.

Kada sam čula njen glas s druge strane nisam znala šta da

kažem. Ćutala sam, brundala kao umoran motor, tražeći vazduh koji nisam imala. Elena je čekala. Zamislila sam je u krevetu, zbunjenu, pospanu u hladnoj berlinskoj zori, možda kako želi da spusti slušalicu, prenapeta. Zamislila sam je kako se pita čemu taj poziv, odakle mi pravo, odakle mi hrabrost. Znala sam da čeka, da prati moje disanje, na oprezu, na oprezu od mene, od svih zajedničkih godina proživljenih u sukobljenim svetovima, znala sam da želi da spusti slušalicu i da me odseče od svoje prošlosti i svoje budućnosti. Šta mogu da uradim da bih znala šta da ti kažem, dete? To sam htela da je pitam. Šta da uradim da bi me saslušala? Da bi me upoznala? Da bi razumela?

Osetila sam nov grč i primetila slani ukus suze na usnama. Morska voda. Elena i voda. Tada sam progovorila.

– Ovde Lija, Elena.

Lija. Moje ime. Lija. Ne više mama, nikad više. I ja sam bila u olujama slane vode, i ja sam čekala odgovore, imala potrebu da čujem. Munja je pukla nad okeanom na horizontu, malo nakon grmljavine od koje su se zatresla stakla svih prozora kuće. Oblaci su se otvorili i kiša je počistila mrak. Tada je Elenin glas zbrisao sve samo dvema rečima, noseći sa sobom ružnu tišinu, otvarajući veličanstvenu pukotinu kroz koju smo se mogle zajedno provući. Dve reči kao dva oka devojčice. Toliko su mi bile potrebne.

– Kako si?

Naslonila sam se na zid. Glas moje najstarije ćerke odjeknuo je mojom glavom, sprečavajući me da čujem išta drugo. Kako su sekunde prolazile polako sam se otvarala za oluju, plakala iz želuca, preplavila godine iščašenog materinstva, nesnalaženja. Elena. Plakala sam neko vreme sve dok se konačno nisam smirila. Ona me je čekala, sada već strpljiva. Kada je odlučila da ponovo progovori, njen napukli glas mi je zgrčio grudi.

– Trudna sam, Lija.

Trudna.

Trebalo mi je manje od dvadeset četiri sata da stignem u Berlin. Tokom dve nedelje koje sam provela s Elenom, ona je

izgubila svoju ćerku a ja sam svoju povratila. Malo smo razgovarale tih dana, uvijene u hladnoću grada. Nije bilo mnogo toga da se kaže. Iznenadenje što smo se otkrile šetajući se zajedno pod onim olovnim nebom, između kafea, večera i galerija, moglo je da se nosi sa svim. Šetajući se ruku pod ruku, brisale smo ono što se nije desilo, sećanja koja nismo podelile. Moja ruka u njenoj zatvarala je zgradu koju smo obe otvorile s godinama, zatvarajući Martina u mehur vrelog ulja koje nas je poprskalo u nevreme. Sećam se te dve nedelje s Elenom, i sada mi je čudno da znam da me je, ne znajući, izabrala da provede sa mnom zenit svog života. Ponekad imam utisak da sam sa svojom ćerkom bila samo petnaest dana, da sam ostalo propustila.

Bol leći, ili je makar tako govorila Elena. Dogodilo se previše stvari od kad su stvari počele da se događaju, a ja ne umem da praštam. Ne mogu. Prelazim iz euforije u mrak. Slabovida. Ne depresivna. Ne više. Depresija nije stanje kako sam doskoro verovala. Depresija je zavesa od crnih čvorova kroz koju prolazimo naslepo, udarajući u najgore od onoga što smo verovali da nismo. Ansiolitici. Antidepesivi. Trave.

Juče sam poželeda da izađem iz kuće. Pozvala sam taksi da me odveze u luku. Trebalo mi je malo vazduha, vode, šta znam. Kada je taksi stigao, izašla sam na podest vukući se između dve štake i s đavolskom težinom ove noge u gipsu koja me prikiva za pod. Pozvala sam lift. Nije bilo odgovora. Na trenutak nisam znala šta da radim. Čekala sam nekoliko sekundi, trudeći se da ne pokvarim raspoloženje i mir. Ponovo sam pozvala, ali je svetlo na liftu bilo mrtvo. Čula sam kako neko silazi niz stepenice, nekoliko spratova niže. Deca s majkom, možda bakom. Sve nečujniji smeh, škljocanje ulaznih vrata u zgradu i zatim tišina. Izgubila sam volju i strpljenje i odlučila da se vratim kući. Kada sam stigla do vrata, shvatila sam da nisam ponela ključeve. Ni ključeve, ni mobilni, ni tašnu. Bilo je tek podne i Ektor se neće vratiti pre noći. Zažmurila sam.

Smeh. Suv i hrapav smeh počeo je da mi kida usta kada sam se konačno naslonila na vrata i videla sebe tako, sputanu na podestu mog usamljenog potkrovlja poput trapavog kita, kako iščekujem da se desi čudo produženog života. Smeh, da. Smeh ludače upetljane u svoje štake i svoje utvare, otcepljene od svega osim od sebe, dolazi morem plavih pločica podesta koji se protezao sve do lifta kao okean pun opasnosti. Oslonila sam se na štake i pokušala da se pokrenem, ali telo me nije slušalo. Polako sam klizila niz vrata, naslonjena leđima, ne odvajajući se, dok nisam sela na hladan pod, držeći se za štake poput

davljenika koji se drži za jarbol jedrenjaka. Ponovo sam zažmurila i napad mržnje prošao je mojim venama: otvorene, žarke mržnje, blesak posrnule srdžbe koja se širila kao lepeza u svim pravcima u ritmu mog prigušenog dahtanja; mrzim Ektora što nije tu, i što jeste tu, što nikad ne zna da dođe na vreme, zbog tolikog vremena provedenog u samoći. Mrzim mamu što mi nije pokazala da brinem sama o sebi, što nije umela da mi pomogne da je volim, što je puštala da je maltretiram s okicama preplašene majke, što me se plašila i što se nije suočila s onim što nas razdvaja od kako nam je tata otišao, izmičući nam obema tlo pod nogama. Mrzim Liju što je sitna, zbog nežnosti njenih čistih ćerki koje ja nikada nisam imala i te nezaustavljive, tvrdoglave dobrote s kojom prihvata sve, optužujući me svakim pokretom, svakom neizgovorenim, nepomišljenom rečju. Svedena, bezumna, smela i kompaktna mržnja, poput suza izazvanih jecanjem u gluvim odjecima podesta, mržnja koja je udarala o plavetnilo poda poput kiše o mirno more. Tada su navrla sećanja, parčići života jedan za drugim, neurađene stvari, neuzvrćene ljubavi, preostala nežnost, zaostala nežnost. Javilo se i tatino umilno lice, njegove snažne ruke, taj nasmejan i živ pogled muškarca kojim je opčinjavao kamen, njegovi široki zagrljaji, puni dopola već ostvarenih obećanja, njegova zapečaćena pisma kojima nas je sve sluđivao, njegov neprekidan život akrobate koji mu je gužvao sate kad treba, ostavljajući mene samu, samu spram budućnosti bez njega, verenu zanavek za mamu. Tata.

Kada se te noći vratio kući, Ektor je pronašao mene sklupčanu u gips i suve suze kod vrata. Kada me je stavio u krevet, videla sam u njegovim očima pogled koji do tada nisam bila videla. Nije bio nežan. Nije bio pogled ljubavi. Pogledao me je kao dete koje gleda kako se gušteru mrda rep nakon što mu ga je otkinuo pokušavajući da ga uhvati. To je bio pogled gađenja i sažaljenja.

Kasnije, uveliko je bila noć, ponovo sam sanjala Elenu.

Lija ulazi u sobu i izlazi iz nje kao svetlo svetionika. Kreće se automatski između nas. Već neko vreme plovi sama. Od kada nas je Elena napustila. Pitam se gde li je naučila toliko da čuti. Od koga li je nasledila tu tako čistu tišinu? Ponekad poželim da je udarim da pusti, da stane. Da je tresem dok ne počne da viče. Moja Lija.

Misli da ne znam. Greši.

– Pišem da bi me čuli, bako – kaže Bea, mala Bea, s drugog kreveta, gledajući me ispod oka.

Laže. Bea laže, kao što sve mi lažemo. Ne piše da bi je čuli. Piše zato što je ne čuju. To nije isto.

Ili možda jeste.

Da bi bila stara, žena mora da nauči da se ugrize za jezik nežno. Da zatvori usta kad treba. I da bude na granici ludila da bi istine imale opravdanja.

– Jesam li nešto propustila? – pita Lija prilikom jednog od svojih iznenadnih ulazaka u sobu.

Gledam je i jezik mi udara u desni kao tupa igla u dugme. Ne nešto, samo što joj ne saspem. Sve, Lija. Propustila si sve. Odavno. Aj, dete.

Tajne. Laži. I Flavija. Napuštaju me kilogrami, mišići, kosti. Pamćenje me ne napušta. Pamćenje je i dalje tu, pamti, celo je. A stići na kraj svog života tako natovarenog sećanjima ne pomaže. Bea piše ne znam koji đavo na toj proklesoj mašini, a ja ne uspevam da je sprečim. Ni bolest ne može da je spreči. Ni samoća. Ne mogu da je spreče ni tišina ni more koje u daljini verno udara o stene ostrva i njegov svetionik, dalje od prozora. Ostrvo. Vazdušno ostrvo.

– Hoću da se vratim tamo pre nego što odem u bolnicu – čujem sebe da kažem pre nego što mi se jezik zaglavi u desnimama.

Bea zadržava ruke u vazduhu. Lija zastaje u hodniku.

Prepodne prolazi. Ja sam luda starica koja hoće ponovo da vidi more.

– Gde, bako?

– Na ostrvo. Na svetionik. Zajedno. Sve.

Bea me gleda staklastim očima. Tišina je tako gusta da mogu da čujem isprekidano Lijino disanje u hodniku, možda je sada naslonjena na zid.

– Bako...

– Kao nekada. Nek dođe Flavija. Reći ćemo Hasintu da nas odveze. Jadničak verovatno nije isplovio otkad...

Bea gleda u svetlost koja izdašno ulazi kroz prozor. Ima lepe oči, skoro crne. Trpi bol, vidi se po grču na licu, i previja se.

– Ali... ne možeš da ideš tako. Jedva da možeš od kreveta do kupatila. I ja... ne možemo...

– Naravno da možemo. Hasinto će nas odvesti.

– Ne verujem da će se mami dopasti ideja, bako. Možda kad izađeš iz bolnice...

Puštam da prođe nekoliko sekundi. Lija i dalje diše u hodniku. Jedan jarbol prolazi pored prozora. Neko ko plovi. Bea spušta ruke na tastaturu. Pogledom traži cigaretu.

– Neću izaći iz te proklete bolnice, dete.

Lija ulazi u tom trenutku i pravi se da ništa nije čula, trudi se da bude vesela. Nosi poslužavnik s kafom i kroasanima.

– Spremne za doručak? – pita uz osmeh iskusne bolničarke.

– Sutra sve idemo na ostrvo. Hoću da sednem ispod starog svetionika pre nego što umrem, Lija – kažem joj, gledam je pravo u oči. – Sve. Nas pet. Zovi Hasinta. On će nas odvesti.

Lija me gleda smešeći se i dalje. Lija me gleda. Lija se osmehuje i u njenom osmehu čitam tako ogromnu, tako zastrašujuću tugu da osećam škljocaj u polomljenoj ruci. Pogledi nam se ukrštaju na nekoliko sekundi. Umorna je. Zna da neću odustati. Spušta poslužavnik kraj Beinih nogu, uspravlja se, obgrli samu sebe, i dalje gleda u poslužavnik, i zatim ispušta popustljiv uzdah.

– Moraćeš dobro da se obučeš, mama. Za sutra su najavili

južni vetar – kaže praznim glasom, trljajući sporo ruke i upirući svoj vodeni pogled u zid pre nego izađe iz sobe ukrštenim koracima.

Dok je slušamo kako razgovara s Hasintom telefonom, Bea i ja ćutimo. Jutro luta gluvim šumom po kući, raspršeno Lijinom isprekidanim glasom i ponekim jarbolom koji sklizne kraj prozora, između stakla i udaljene siluete svetionika koja kruniše vazduhom jug ostrva. Beino ćutanje je kao moje, puno je koječega, parčića i ostataka koji joj se ponekad pojave u pogledu. Razmišlja o svetioniku. O Eleni. O onoj noći o kojoj nijedna nije pričala, o toj noći uzburkanog mora u kom nam je iluzija nestala, zatvarajući nas u nâs same kao stare kovčege.

– Da ti uključim TV? – pita me iznenada, pogleda još izgubljenog u prozoru.

– Ne, dete. U ovo vreme puštaju samo đubre. Osim toga, plašim se kad vidim tolike ljude u tolikoj žurbi tu unutra.

Bea se smeje od srca i laptop se klata na njenom krilu kao kanu nošen strujom.

– Radio?

Zažmurim.

– Ne podnosim da me ne gledaju u oči kad mi se obraćaju.

Ponovo se smeje. Ovog puta joj se pridružujem i dok to činim ispljunem na jorgan grumen kroasana umočenog u kafu, što ona pozdravlja novim grohotom.

– Hoću nečeg da se igram.

Gleda me vedro.

– Odlično. Šta bi se igrala? Ne ljuti se čoveče, karte, šah...?

Preživam tišinu kao krava kojoj je dosadno, sve dok se, najednom, ne setim šta sam htela da kažem.

– Ne. Znam. Možemo da se igramo tajni.

Gleda me i ne razume. Trenutno je progutala sekunde senilnosti kojom već nekoliko meseci baratam bez napora.

– Tajni. Kakva je to igra? – pita moja mala, sada već malo ustuknula.

– Aj, Bea. Ali ta igra je starija od mene. Nema nikakve

misterije. Ti meni ispričaš tajnu, pa ja tebi jednu malo... veću tajnu... od tvoje, i tako dok... ovaj... dok se jedna ne preda ili... dok se jedna tajna ne poklopi s drugom.

Gleda me i izgleda kao da ne zna šta da kaže. Ponovo tišina. Koči se, ne svojom voljom, kruta od bola, i prestaje da diše. Čeka da bol koji joj zahvata leđa prođe pa da opet bude ona. Ne propuštam priliku.

– Odlično. Ja počinjem – kažem pošto sam popila kafu s mlekom. – Da vidimo... da, evo je. Prvo sitne tajne, da se razumemo.

Bea je i dalje zgrčena, oslonjena na jastuk. Bol počinje da popušta. Prolazi svega nekoliko sekundi. Uozbiljim se i promrmljam neraspoloženo:

– Upravo sam se upišala u pelenu.

Sada se Bein iskren, gotovo veseo smeh prosipa po jorganu.

– Da, dete. Ja sam matora upišulja. Ali nije to tajna.

Gleda me iznenađeno.

– Ah, nije?

– Nije, glupačo. Tajna je da... obožavam da se upišam u gaće!

Moja mala se toliko smeje da se na trenutak brinem da će herpes ponovo da joj zada udar bola i uhvati je nepripremljenu. Volim da je vidim takvu.

Na nju je red.

– Vrlo dobro – počinje, još se smeška. – Pa, ja ponekad, kada sam sama kod kuće i popnem se da gledam TV u potkrovlju... piškim u biljke na terasi – priznaje i srami se.

– Ubico – kažem joj, izazivajući nov grohot. – I svinjo.

Između smeha i suza, koje joj sada padaju po spavaćici, pokušava nešto da kaže. Čekam. Uzima reč.

– Ali tajna je... – ne može da nastavi. Od smeha udara glavom o uzglavlje kreveta i laptop leti nizbrdo. – U stvari, kada me mrzi da izađem na terasu, pa piškim u tacnu u koju stavljamo drva, Rulfo dotrči kao lud da popije mokraču!

Gledam je, glumim napad užasa, i negodujem glavom. Dobro mi stoji uloga prestravljene babe, vidim to po njenom pogledu.

Dajem sebi još nekoliko sekundi savršene starice koja se sada kreće između zbunjenosti i zgađenosti, a onda, glumeći da sam se iznenada setila, kažem:

– Rulfo? Ali zar se tvoj muž ne zove Arturo?

Smejemo se, ovog puta uglas, obe žmurimo i puštamo da nas vodi radost onesposobljenosti koju delimo. Da, smejemo se, i osećam kako u Beinom smehu ima nečeg što liči na opuštanje, na zidove koji počinju da se ruše, na otpore koji slabe. Gledam je ispod oka, i videći je takvu, iscrtanu napadima smeha u prozorskom staklu, osećam da je moja, lak plen, koji ne zna da će možda za koji tren slušati sebe kako priča stvari za koje je mislila da nikada nikome ne može da kaže, da će čuti stvari za koje će se zakleti da ih nikada neće ponoviti, otvarajući se meni, na putu bez povratka.

Došlo je vreme da se igra nastavi. Nemamo mnogo vremena, mada Lija i dalje nagvažda telefonom u dnevnoj sobi s prostodušnim Hasintom i pokušava da ga ubedi da nas sutra odvede do svetionika, i pita ga za tu porodicu priglupih alajmana kojima ga je život kaznio, bog zna zašto.

Nema vremena, nema. Red je na mene.

Dolazak u maminu kuću uvek je predvidljivo iskustvo. Uvek isti zvuk koraka koji se približavaju vratima s druge strane, tih blagih i kratkih koraka, veoma užurbanih, kao da ih goni krivica, mama žuri da ti ne bi čekala dugo, možda verujući da će osoba s druge strane biti ljuta na nju što nije predvidela njen dolazak, što nije umela da ga preduhitri. U tim koracima ima izvinjavanja. I straha. Možda da neće biti dobrodošla, ne znam. Ima straha, da.

Zvonila sam na ta vrata hiljade puta od kad imam pamćenje. Dolazila sam do njih vesela, smlavljena, neusidrena, iščašena, uzbuđena, besna. Koraci su uvek isto zvučali, povlačeći granicu između onoga što nosim sa sobom i onoga što ova kuća čuva od mene. Postoji prag. Svakodnevnim povratkom onome prvobitnom.

Mama me danas ne čeka. Dolazim nenajavljeno, nevoljno. Još nema koraka. Iza mene visi moja sadašnjost, sadašnjost koju doživljavam kao polomljenu, odvezanu. Naslanjam se na rukohvat stepenica i žmurim. Tada naviru slike, parčići u boji koji prekrivaju jedni druge, koji me gule iznutra. Slike.

Moj dnevnik otvoren na trpezarijskom stolu, Sandrina pisma rasuta po podu, delovi fotografija u hodniku, dve godine tajni iscepkane u komadiće, a u dnu Horhe, s onim očima poput dve gadne žeravice, koje me pribijaju uza zid, ne pitajući ništa. I njegov glas. Da, i njegov glas, u potrazi za rečju protiv vremena i srama. Horheove zgrčene šake. Napeta ramena. Upaljena koža, ne od svetla, tupa tišina, natovarena onim što će doći.

Njegove presušene usne koje iscrtavaju jednu jedinu reč i rezbare jutro:

– Napolje, *fuera*.

Napolje. Pet slova. Prvo za Kraj, *Final*. Drugo za Nokte, *Uñas*, njegove šake zarivene u drvo stola. Treće za Izabranika, *Enamorado* kog nikada nisam uspela da vidim u njemu. Četvrto

za Bes, *Rabia*, koji šepa po kući poput bezube starice. I peto za najmanje stvarnu Ljubav, *Amor*, koju ne delim s njim, jednu ljubav iz koje se ne delim. Napolje.

Dug povratak kući. Horhe sedi zakucan za fotelju dok idem kroz hodnik preko tepiha fotografija i pocepanih pisama ka vratima, praćena, sada da, kišom vlage koja odzvanja u zidovima, i prska me iz bespomoćnosti.

– Gaduro. Kako si mogla to da mi uradiš. Nećeš videti dete ceo svoj jebeni život. Danas će saznati ko mu je majka. Sjebala si se, ćurko... Gadu...

Dete. Pokušavam da napunim pluća vazduhom i vraćam se rupama u kojima je sada zatvoren moj mali Tristan kao u nekom praznom oklopu. Praznom, bez mene. Njega više nema. To je nepravedna strana greške i kazne. Sve te godine koje me čekaju, godine poseta na kašičicu, vikenda ukradenih iz Horheovih mračnih radnji da ga udalji od mene. Mržnja koju će mu njegov otac možda usaditi proklinjanjem, istina koja će u njegovim ustima zvučati kao bezumno lutanje loše majke. A zatim sve množine u očima mog malog, i jednina u Sandrinim, spokoj koji neću imati, mir koji neću umeti da usidrim u sate provedene s njima.

Reći da. Kajanje ne. Ne znam gde da ga tražim. Nije mi žao ni jedne jedine sekunde te dve godine krišom provedene sa Sandrom. Kažem „da“ onome što je prethodilo. „Da“ onome što će doći. Žao mi je što ne mogu da plaćem jer ne znam koga prvog da oplakujem niti gde da tražim, ova praznina nad kojom visim sada i ovaj podest ispred maminih vrata koji nije trebalo da me vidi u ovakvom stanju. Žao mi je što se ranije nisam bacila naglavce u život, što nisam umela sebe da vidim, ni sa sobom da razgovaram, a tu su i četiri sjajne pločice koje me dele od maminih vrata i koje se ne usuđujem da pređem jer je njen život njen, bio je njen, i dozvolila je da joj ga uzmu, i jer se bojim da od mene očekuje isto to.

Otvaram oči. Dižem pogled. S vrata, mama me gleda, širi ruke.

– Ines – šapuće.

Ne vidim joj oči. Njena silueta se ocrtava na svetlu koje u izobilju dopire iz trpezarije, i skriva joj lice.

Vidim je ukopanu na podestu, priča sama sa sobom na mračnim stepenicama. Vidim je onako kako sam je toliko puta zamišljala, izgubljenog pogleda i sa svojom tajnom, našom tajnom, kičma joj se krivi. Ne mogu da izbegnem osmeh koji blagovremeno prikrivam. Ines pravi nekoliko koraka ka meni, izranjajući iz mraka i izlažući se svetlu koje mene obasjava iz trpezarije. Moja devojčica je mršava kao džak kostiju. I te zelene oči kao dve pogrešne mrlje koje me sada prekorno traže.

– Ines – šapućem ponovo preko prigušenog i veselog smeha koje do nas dopire iz bolesničke sobe.

Ines ponovo pravi nekoliko koraka i stoji ispred mene. Naslanja glavu na dovratka ne prestajući da me gleda, i na tren imam utisak da i ona prikriva osmeh. Zatim okreće glavu ka hodniku koji vodi do trpezarije i izdiše na nos.

– Kakav par beštija imaš tu unutra, a, mama? – kaže, ovoga puta se tužno smeši. – Svako bi rekao da su bolesne.

Uzvracam joj osmeh.

– Baka je zapela da sutra sve idemo na ostrvo. Naterala me je da pozovem Hasinta i ubedim ga da nas odveze.

Ines jedva primetno trepće.

– Na svetionik?

– Da. Na svetionik. Hoće da idemo svih pet pre nego što u ponedeljak ode u bolnicu.

– Svih pet? – pita, a u pogledu joj senka užasa.

– Flavija – najavila je ne podižući glas.

Ines opušta ramena.

– Ah.

Nova pletenica grohotnog smeha rasipa se po nama meni iza leđa. Uzimam Ines za ruku i uvodim je. Ona se prepušta. Prolazimo kroz dnevni boravak do terase i ležemo na ležaljke okrenute ka suncu. Ona zatvara oči.

Čekam nekoliko sekundi pre nego što upitam.

– Šta se desilo, ćerko?

Ponovo otvara oči i zariva pogled u nebo. Ne gleda me.

– Sve, mama. Sve se desilo.

– Horhe?

– Da.

– A Sandra?

– Ne zna ništa. Vratila sam se kući s posla jer sam u studiju ostavila neke izveštaje s berze i... eto...

– Da.

Prekriva lice rukama.

– Mama...

– Molim?

– Ne vraćam se kući.

– Znam, ćerko.

– Hoću da kažem da...

– Možeš da ostaneš ovde koliko god želiš.

– Čudno je kad nemaš gde da odeš.

– Naći ćemo dobrog advokata. Sve će se srediti.

Sklanja ruke s lica i okreće se ka meni, gleda me iznenađeno.

– Tata?

Tata? Shvata da ne, ni u jednom trenutku nisam pomislila na njega od kada sam videla Ines kako se povija pod sopstvenim životom.

– Rekla sam dobrog advokata.

Zajedno smo se smeјale, olabavljujući tišinu koja nas od pre par godina ujedinjuje kao nikada.

– Hoću da nešto znaš – kažem joj, pružajući joj ruku koju ona steže na svom krilu.

– Hoće li me boleti? – pita sa svojih četrdeset sedam kilograma kostiju i kože položenih na ležaljku.

– Sećaš se onoga što sam ti ispričala? O danu u kom sam uzela svoje stvari i otišla s Elenom kod babe i dede jer nisam više mogla da izdržim?

Namešta jastuk ispod glave, uzdiše i ponovo upire pogled u

nebo, stežući mi ruku.

– Misliš na dan u kom si odlučila da sjebeš svoj život? – brecne se iznenada glasom nabijenim besom, glasom koji nisam čula godinama. – Ili bi možda trebalo da kažem dan u kom si prestala da živiš? Još ne razumem kako je baka mogla da te primora da se tako vratiš kući? Koja majka radi tako nešto? Koja majka osuđuje svoju ćerku da živi istim usranim životom koji je njoj dopao da ga živi? Ne znam kako si mogla da joj oprostiš, mama. Ne razumem. A gledaj je sada, pobjegla je u tvoj krevet jer je tetka Flavija toliko mrzi da je morala da polomi nogu da bi je skinula s vrata. Gledaj je, traži od tebe zaklon jer nema gde da ode. Tebi; ako ne tebi, kome? Izbacila te je iz kuće onda kad ti je bila najpotrebnija, mama. Kako si mogla da joj oprostiš? Kako si naučila da je ne mrziš? Trebalo je da polomi glavu, a ne ruku. Kakva je gadura naša dobra Mensija.

Iznad ograde na terasi prolazi bela sveća i nebo se meškolji ispred sunca.

– Te noći sam zatrudnela s tobom, Ines.

Tajne. Baka se igra kao devojčica i zasmehava me. Na mene je red. Malo mi je toga ostalo da ispričam, ili možda malo da ispričam baki. U njenim godinama ima stvari koje je bolje ne znati. Tako kaže mama. I dalje ćutim, smišljajući neku poluistinu, neku priču koju sam čula ili izmislila kojom bih iznenadila baku, ali ništa mi ne pada na pamet. Ona se meškolji u krevetu, nestrpljivo.

– I tako je jedna umrla čekajući, dete – saspe mi u lice smešeci se iskrivljeno. Najednom, kao da je shvatila šta je upravo rekla, počinje da se krsti velikom brzinom s užasom na licu. – Bože... bože, božebožebožebože.

– Ali ja nemam više tajni, bako – izvinjavam se namrgođeno. – Ne znam šta da kažem.

Prolazi nekoliko sekundi. Čuje se kako mama otvara velike prozore na dnevnom boravku i izlazi na terasu. Nije sama. Mensija i ja razmenjujemo saučesnički i začuđen pogled. S kim li je mama? Ni jedna ni druga nismo čule zvono. Čekamo još nekoliko sekundi i tada da, tada razaznajem Inesin glas koji dolazi s terase kao zapaljen šapat. Pre nego što mogu ponovo da prozborim, baka napada iz svoje stražarnice.

– I, da čujemo?

– Aj, bako, mislim da ću morati da se predam. Ja nemam više tajni.

Mensija pročisti grlo i namešta jastuke iza leđa umornim pokretima i s bolnim izrazom lica.

– Dobro. Ako si potrošila sve male tajne, možda treba da pređemo na sledeći nivo, šta misliš?

Sledeći nivo. Ružne tajne.

– Ružne, dete. Ružne tajne.

Postajem napeta i herpes me ponovo steže kao kljucanje gavrana između grudi i leđa. Ružne.

– Na tebe je red, Bea.

Duboko udišem. Čekam nekoliko sekundi i ponovo gutam vazduh.

– Da ti pomognem? – nudi se s pogledom kristalne dobrote u očima.

Ne znam šta da kažem.

– Mogla bi da mi ispričaš, na primer – počinje i čisti grlo – zašto od pre nekog vremena kad god se razboliš dođeš kod majke da te neguje. Ili zašto se nije pojavio tvoj muž na dan mog rođendana. Ili zašto si se toliko ugojila u poslednjih nekoliko meseci, zašto si toliko zapuštena, toliko nenegovana. Ti nisi takva, Bea. Pogledaj se, devojčice. Gledaj kolike su ti dlake, a tek nokti. Koliko se dugo nisi depilirala? Od kad ti pušiš pre nego što doručkuješ? Misliš da smo ćorave? Šta kog đavola radiš ovde, s tim groznim bolom, i tom tugom koju ni baba ne bi podnela? Možeš li da mi objasniš?

Bol leči, ili je tako govorila Elena. Baš zanimljivo. Sada shvatam da nije sasvim tačno. Bol leči sve osim samog bola. Elena je grešila. Pogrešila je. Zato je više nema. Iz svog kreveta, Mensija me gleda pogledom stare ludače a meni ne izlazi glas. Progutala sam ga pre nekoliko dana, nedelja, otkud znam. Ne mogu da ga nađem. Ne znam kako zvuči. Ne znam čak ni da li je i dalje tamo gde sam ga ostavila. A sad mi ga baka traži tako, na prevaru, na silu.

– Hajde, dete. Uzdaj se u staru Mensiju.

Ne mogu, bako. Ne mogu da pričam o onome što neću da sam proživela. Ne može biti.

– Hajde, mila...

Jer ako pričam, ako ti ispričam, biće istina, a moj život nije to. Ja sam ona koju vidiš, bako, a ne ona koju ne vidiš. Ta Bea nije tu, ne razume. A šta se ne kaže ne postoji, jer kad se jednom čuje, pusti korenje kao korov, kastrira ti zavaravanje i iluziju. Danas sam tvoja bolesna unuka, Mensija, ćerka tvoje ćerke, ništa više. Niko više. Nemam snage za ono što neću. Čak ni da izmišljam.

– Bea...

Nije lako odoleti starim Mensijinim očima, i ona to zna.

– Šta ti je, dete? Ne veruješ mi?

Smešim se. Tebi? Ne, bako. Tebi verujem. Životu ja ne verujem. Istinama koje ne postoje. Lažima koje takođe ne postoje. Sebi. Svojim željama.

– Ajmo ovako, mala – izgovara iznenada i namiguje mi saučesnički. – Predlažem ti dogovor.

I ne gledam je.

– Ako zamenimo red i ispričam ti tajnu goru od tvoje, hoćeš li progovoriti?

Goru od moje? Upirem pogled u prozor i iznenadim sebe pitajući se zašto danas toliki jedrenjaci prolaze horizontom. Nije dan za regatu. Jedna muva neprekidno udara o staklo. Goru od moje, možda. Sramniju, ne.

– Dogovoreno, pričaću.

– Obećavaš?

– Obećavam. Mada mislim, bako, da ćeš ovog puta izgubiti.

Uzvrća mi krivim smeškom dok popravlja jorgan preko kolena. Nakašlje se i prinosi maramicu ustima, zatim pije nekoliko gutljaja vode i gleda u svoje šake. Čekam. Ne govori ništa.

– Bako...

– Evo, evo... – uzvrća čudnim glasom, kao da je nešto nervira ili se nečeg plaši.

Prolaze sekunde. Mama razgovara s Ines na terasi i čujem sopstveno disanje kako se privija uz pluća.

– Zvao se Kristijan.

Zatvaram oči. Naslanjam se leđima na jastuče i prolaze me žmarci koje ne uspevam da lokalizujem. Mensijin promukli glas ponovo ispunjava vazduh mamine spavaće sobe.

– Ti si imala nekih osam godina, možda manje. Ne sećam se. U to vreme smo živeli u Madridu. Posle Buenos Ajresa, tvoj deda je čekao da mu daju ambasadu i novo odredište nikako da stigne. Problemi uticaja, razumeš me. Tvoji roditelji i ti već ste bili ovde.

Flavija nije. Živela je s nama. Bavila se politikom i svojim stvarima, uvek je tražila probleme, i svakodnevno nas držala s dušom u nosu. Dobro, znaš već kakva je... zamisli je sa dvadeset i nešto godina manje. Bila je strašna. I hipik, hipik do daske. Grr.

Ne mogu da suzdržim osmeh. Zamišljam Mensiju ambasadorku i hipi Flaviju u stalnom ratu. Zamišljam viku, prepadanja, jaku bakinu ruku koja staje Flaviji na put kao teška i neprijatna senka.

– Zvao se Kristijan i bio je Argentinac. Najgora živuljka koju sam ikada upoznala. Izgladneli sin izgladnelih roditelja. Indijanac. Upoznao je Flaviju na mitingu, tako mi je bar ona rekla. Počeli su da se zabavljaju, i počeli su problemi. Zaveo ju je, zaljubila se u njega, i glupača Flavija je izgubila glavu. Kristijan nije. Znao je šta hoće, a znali smo i mi. Dva meseca nakon što su se upoznali zaprosio je Flaviju, i ona je pristala. Kada nam je saopštila vest, tvoj deda i ja smo odlučili da dobro igramo s našim kartama. Ako će biti svadbe, svadba mora biti onakva kakvu zaslužuje ambadorska ćerka, a za to je bilo potrebno vremena. Trebalo je mnogo toga uraditi. Flavija, kojoj je laknulo kada je videla da se ne suprotstavljamo njenoj odluci, opustila se, i u mesecima koji su usledili činilo se da je smirena. Nije nam trebalo ni dve nedelje da pribavimo sjajan policijski dosije koji je taj besramnik ostavio za sobom u Argentini. Lako smo došli i do imena supruge koju je tamo ostavio, kao i njegove dve ćerke. Čekali smo. Pripreme za svadbu išle su svojim tokom, tokom koji sam ja svojski usporavala čekajući da se nešto desi, da se Flaviji otvore oči, da se razočara i da se taj košmar završi sâm od sebe. Čekali smo, da, ali činilo se da ništa neće da spreči tu grešku. Ništa.

Mensija govori sada iz ondašnje perspektive, proživljava ono što se desilo. Zvuči mlađe, majčinskije.

– Tada se desio državni udar i argentinska vojska je zauzela zemlju.

Smešim se. Slušajući je kako priča, svako bi rekao da se baka

seća te vesti kao olakšanja.

– Nekoliko dana kasnije, Flavija je došla kući usplahirena. Izgledala je kao da ju je zaposeo đavo. Ušla je u boravak, stala iza fotelje, i s olujnim uzbuđenjem saopštila nam najgore. Kristijan je odlučio da se vrati u Buenos Ajres. Nije mogao da ostane u Madridu skrštenih ruku dok njegova braća umiru i nestaju u rukama onih čudovišta. Ona je odlučila da pođe s njim.

Baka ćuti nekoliko trenutaka. Boli je uspomena i polomljena ruka. Od tog trenutka priča na preskok, kao loše naštimovano violončelo. Od tog trenutka počinje ono ružno. Ne znam želim li da nastavi.

– Moja Flavija – nastavlja Mensija. – Moja devojčica odlazi u Buenos Ajres s tim bednim lažljivcem i došla je da nam traži novac za put. Tvoj deda je klonuo. Priznajem da sam i ja. Nismo mogli da je pustimo da ode. Pokušali smo da je ubedimo da je to ludost, da odlaze u sigurnu smrt i da mi, kad se nađu u Buenos Ajresu, nećemo moći ništa da uradimo da im pomognemo. Flavija nije slušala. Takva je bila, a takva je i dalje. Što je poteškoća bila veća, što su stvari bile gore, to se ona više upinjala, to je bilo više prkosne Flavije, devojčice oštrog jezika uvek spremne da nas okriviti za sva zla sveta, za naš novac, za to što je nikada nismo pustili da bude ona, uvek uz struju, uporna da dokaže da nije kao mi, da nju brinu patnja ostalih ljudi, nepravda, društveni poredak. Kada smo odbili da je pustimo da ode, kuća se pretvorila u pakao. Flavija je nestala na tri dana, i kada se vratila utonula je u uporno ćutanje od kog je malo po malo tvoj deda potonuo u groznu tugu. Živeli smo kao tri mesečara u zatvorskoj ćeliji. Svako je gledao svoja posla, gazeći preko mora krivice i prebacivanja koje nije moglo da potraje. Naposletku, po savetu dobrog prijatelja tvog dede, uspeli smo da unesemo malo svetla. Rekli smo Flaviji da se slažemo, da ćemo im dati novac za put pod uslovom da Kristijan ode prvi i da, čim se smesti u gradu i bude kadar da odgovara za Flavijinu bezbednost u Buenos Ajresu, ona može da mu se pridruži. Flavija je prihvatila.

Kristijan je otišao nedelju dana kasnije. Dan pre njegovog odlaska zatvorila sam se u dedinu radnu sobu i okrenula jedan broj telefona. Znala sam da nije bilo potrebe za više od toga.

S druge strane prozora, oblak se ljulja na suncu. Duva blag povetarac. Nebo je svetlo plavo.

– Dva agenta vojne policije čekala su Kristijana na aerodromu u Buenos Ajresu – nastavlja baka, nakon što je otpila nekoliko gutljaja vode. – Likvidirali su ga. Nekoliko nedelja kasnije pronašli su njegovo telo na poljani u Gran Buenos Ajresu. Bio je neprepoznatljiv. Flavija je poludela i htela da ide po leš da ga donese u Španiju. Odveli smo je na nekoliko nedelja na kliniku. Nikada više nije bila ista.

U boravku zvoni telefon, prekidajući tišinu užasa iz kog ne znam kako da uteknem. Zvoni telefon i zatvaram oči, nesposobna da pogledam u Mensiju, koja je odigrala i pobedila. Pokušavam da nađem neku reč, neki dah uz pomoć kog bih počela da pravim nagoveštaj reči, nečega što će zvučati ljudski. Pokušavam da mislim.

– Ali, bako...

Mensija se okreće i gleda me pravo u oči.

– Tajna je, i nek mi bog oprost, u tome što bih posle svih ovih godina, kunem ti se, mala moja, da se nađem ponovo u istoj situaciji uradila ono što sam uradila. Ne trepnuvši.

A sutra na svetionik. Na ostrvo.
A sutra mama. Ponovo.

Sinoć sam opet sanjala Elenu.

Zvao se Kristijan. Toliko je godina prošlo da često ne razumem zašto ga se i dalje sećam onako precizno kao što ga i vidim. Imao je sive oči i najcrnju kosu koju sam ikada dodirnula. Kovrdžavu. Blagu. Zatim je tu bila njegova koža, mapa celovite nežnosti. Imati Kristijana u sebi bilo je izadi iz mene ka onom što je naviše moje, ploviti po sebi nošena neprekidnom strujom njegovog neprestajanja. Imati ga unutra bilo je kao ne biti ja.

Zaprosio me je. Rekla sam da.

Kristijan se zavaravao. I ja sam. Kristijan je hteo bolji svet u kom je mogao da sanja o svetu po svojoj meri, daleko od bede koja je visila s njega; ja, svet u kom bih prestala da sebe gledam odozgo, uvrnutu, kljakavu.

Kada sam ga prvi put dovela kući, odahnula sam. Tati se Kristijan nije svideo. Gledao ga je ne želeći da ga vidi tokom cele večere, kao da priziva njegovo odsustvo tim tužnim očima umornog diplomate. Mama se nije čak ni pretvarala. Kristijan joj je bio gadan od kako je kročio u kuću. Videla je glad u njegovim očima, onu glad siromašne devojčice od koje je ona uspela da pobegne udavši se za tatu. Tada sam shvatila da glad ostavlja trag. Do te noći ja nisam umela da dâm lice tim rečima, ni dubinu. Trag. Glad.

Sekira užasa.

Kristijan je bio oženjen i imao je dve ćerke koje je ostavio u Buenos Ajresu. Nedostajale su mu, naravno da jesu. U tim vremenima svi smo izgledali kao da nam nešto nedostaje; većini nevinost koju nećemo spoznati.

– Spaja nas čežnja – Kristijan je imao običaj da kaže. – Čežnja i želja da je ne izgubimo.

Spajao nas je beg. Ljubav protiv poznatog. Spajao nas je strah i nedostatak sopstvene sudbine. Kada je Kristijan otišao, znala sam da ga više neću videti. Pročitala sam to na tatinim rukama, ne na njegovim. Kristijan jedva da je imao linije na šakama. Trebalo je to da zamislim kada sam ih videla.

Zamislim. To mi je ostalo. To i snovi. Kristijan i Elena. Zamislim.

Prošlo je mnogo godina, previše. Prošle su kroz mene. Ne kroz njega. I dalje je isti: s tom crnom kosom i očima boje potrošene karamele koje me gledaju iz mojih zatvorenih kapaka dok Ektor diše pored mene kao brod nasukan u pesku. Pričam mu u tišini. Smejemo se. Delimo čežnju za onim što nije moglo biti.

Otme mi se smeh kada sebe vidim odozgo. Dvanaest godina živim s mamom, pomažem joj da živi iz dana u dan, bdim nad svakim njenim pokretom, uzdahom, pomažem joj onako kako je ona meni pomogla tim prokletim pozivom da dezorijentišem život. „Flavija, dušo“, uvek tako počinje svoje rečenice kad želi da mi se obrati.

Flavija. Dušo. Čujem svoje ime s njenih usana i koža mi se zateže. Njen glas. Zamišljam je zatvorenu u tatinoj radnoj sobi sa slušalicom prilepljenom uz uvo. „Da, Kristijan Furlan, sutra putuje. Da, sigurno. Hvala. Ne znaš koliko smo ti zahvalni, Orasio. Aj, ta deca, šta nas primoravaju da radimo.“

Živim s ubicom moje budućnosti od pre dvanaest godina. Živim protiv nje, umirem od želje da ne pričam. Kada sam htela da pričam, kada sam mogla, došli su sedativi, bela soba i prozor koji gleda na baštu punu bugenvilija odakle se nije čuo ni najmanji šum. Ulazila sam u dane i izlazila iz njih, nesposobna da se usredsredim na bilo šta. Spavalo mi se mnogo. Sanjala sam mnogo. Dva meseca izolacije. Kada sam se vratila na ulicu, prestala sam da se borim. Mama me je ljuljuškala na rukama. Utekla sam u tatine. Zatim je došlo vreme, zaborav, dementnost, tatino pamćenje koje se spotiče o ono što se tek dogodilo a pamti daleke događaje, unazad, sve više unazad, sve manje sebe, sve manje referentne tačke. Prekinuti govori uspomenama na parče

koje mama nije kontrolisala, nedosledan tata u njegovoj preranoj senilnosti. Ne u savesti. Ne.

Sećam se tog dana. Popodne crveno zbog septembarskog sunca. Sećam se mirisa na čisto kako ulazi u naletima iz tek zalivene bašte. Tata sedi u pidžami na taburetu za goste s rukama među šakama, diše, pokušava da ide dalje otvarajući put životu sa svakim uzdahom. Otvorena vrata. Mama je izašla na jednu od svojih partija bridža. Brihida je pevušila u kuhinji, pomagala joj je Ernestina. Smejale su se.

Naslonila sam se na dovratnik i videla ga tamo, sklupčanog, lica uronjenog u šake. Pod je bio prekriven papirima, a pored njegovih nogu stajala je prazna drvena kutija. Gledala sam ga ćutke nekoliko sekundi. Tata je plakao kao dete izgubljeno u gustoj šumi. Srce mi se steglo.

– Tata – promrmljala sam, prilazeći mu otpozadi i hvatajući ga za ramena.

Osetila sam grč kada sam ga dodirnula. Podigao je glavu. U rukama je držao zgužvani papir koji je sada prepipavao bez žurbe. Pokušala sam da ga podignem, ali nisam uspela ni da ga pomerim.

– Flavija... – to je bilo jedini što je rekao, pogleda uprtog u bele pločice zida preko puta.

– Da, tata. Ja sam.

Tada se okrenuo. Polako, vrlo polako. Njegova seda kosa je zasvetlucala na svetlosti sijalica koja se odbijala od ogledala. Pogledao me je praznim pogledom.

– Flavija – ponovo je rekao, pružajući ka meni ruku i u njoj zgužvani papir. Uzela sam ga. On se ponovo okrenuo i sklupčao.

Kristijan Furlan. Datum i mesto rođenja. Oženjen. Dve ćerke. Tri puta privođen zbog remećenja javnog reda i mira, zbog neposlušnosti, zbog posedovanja oružja. Trenutno boravi u Madridu. Simpatizer Komunističke partije Španije. Simpatizer, član, sumnjiv, povezan... Pod nadzorom. Politički aktivan.

Moj Kristijan. Njegova crno-bela slika. Spređa. Iz profila. Republika Argentina.

Pogled mi se zamaglio. Bele pločice u kupatilu progutale su sve, oduzimajući mi ono malo nežnosti koja mi je preostala posle svega proživljenog. Osetila sam kako me tatina šaka uzima za ruku i vuče, vuče kao neko ko vuče konopac zvona da bi razbio tišinu seoskog popodneva. Stresla sam njegovu ruku sa sebe ali nisam uspela da se pomerim. Nisam znala kuda. Nije bilo naredbi koje je trebalo izdati ni puta koji je trebalo pratiti. Samo taj uplakani starac koji se klatio u svojoj dementnosti dok je neprestano ponavljao:

– Flavija... Flavija... Flavija...

Flavija. Flavija. Flavija. Moje ime. Okrenula sam se i krenula ka vratima ne želeći. Ne sećam se mržnje. Ne sećam se bola. Najednom je nastupila tišina i rastojanje koje me je delilo od vrata učinilo mi se večnim, nemogućim. Kada sam bila na korak od izlaska u hodnik, tatin glas je dopro do mene kao škripa. Onda da. Onda se pojavio udarac bola koji mi je izrešetao leđa kao mitraljez.

– Ona je to uradila, Flavija. Ja... ja to tada nisam znao. Saznao sam godinama kasnije, ali već je bilo kasno, prekasno.

Ona. Trebalo mi je ime. Trebalo mi je da znam. Pogledala sam u tatu kao nikada dotad, i videla sebe onako kako se do tada nikada nisam usudila.

– Pozvala je Orasija, sećaš se Orasija? Čika Orasija, tvog kuma? Tvoja majka ga je pozvala noć pre nego što je Kristijan trebalo da krene u Buenos Ajres.

Osetila sam kako me nešto probada u grudima. Zatim prazninu. Tata nije umeo da učuti.

– Čekali su ga na aerodromu. Ubili su ga nekoliko sati kasnije. Trebalo mi je neko ime. I vazduh.

Tata je umro malo posle toga od izliva krvi u mozak. Nikada ni sa kim nisam razgovarala o Kristijanu. Čak ni s mamom. Sada je kasno. Tata nas je ostavio i ostavio mi Mensiju da je vodim za ruku, da je gledam kako stari kraj mene, sama, kako se raspada ne svoje najgore delove obešena o moju ruku. Mama se više ne seća, a ja nemam snage da je i dalje mrzim. S godinama sam

počela da sumnjam. Da razumem. Život je neobična igra, a ja sam loše odigrala sa svojim kartama. To bi mi rekla Elena.

Elena. Sutra je godinu dana od kako nas je napustila. Ići ćemo da je pozdravimo na svetionik.

Baka prede. Priča sama sa sobom. Izmišlja stvari, strašne priče lude starice koje je verovatno čula na radiju ili koje je rasplela iz onog čega se seća i onoga što misli da je proživela. Nastupila je tišina, gluva tišina koju prekidaju samo prigušeni glasovi mame i Ines s terase. Kako je popodne spokojno. Kakav mir.

– Sada ti, Bea – kaže mi Mensija sa svog kreveta, pročišćavajući grlo. – Na tebe je red.

– Bako...

Gleda me, a osmeh joj igra na tankim i suvim usnama, koje vlaži maramicom.

– Šta bako? Ja sam priznala. Dogovor je dogovor.

Gledam je mrzovoljno i ona izdržava moj pogled.

– Slušam te.

Palim cigaretu a ona počinje da kašlje. Ne mogu a da se grohotom ne nasmejem. Mensija je kao stara glumica sviknuta na to da uvek bude po njenom. Ovog puta ne. Palim cigaretu, uvlačim dim i izbacujem ga kroz nos.

– Nema šta mnogo da se kaže, zapravo.

– Znam.

– Šta onda hoćeš da ti kažem.

– Istinu.

– Koju?

– Tvoju. Istina ostalih me ič ne zanima.

– Kamo sreće da znam koja je moja, bako.

– Da. Da znaš, ne bi bila ovde. A ne bi bila ni bolesna, devojčice.

– Verovatno.

– Pričaj.

– Neću.

– Ne usuđuješ se.

- Ne usuđujem se.
- Postala si obična smrdljiva kukavica, Bea.
- Bako...
- Koliko si dugo bez muža?

Sekunda. Dve. Tri.

- Da ti ja kažem?

Četiri. Pet. Šest.

- Verovatno od dana u kom si ga upoznala.

Sedam. Osam. Devet.

– Možda od dana u kome te je ta svinja od dečka pisca kog si imala pre ubedila da si dobra samo za to da njemu budeš sekretarica, da ispravljaš njegove romančice od tri do četiri i pratiš ga na zabave da bi prošetao svoju zgodnu devojkicu.

Deset.

- Od pre šest meseci, bako.
- Šest meseci?
- Da, šest. Sutra će biti šest meseci.
- Je li tvoja majka zna za to?
- Ne.

– Ha. Tvoja majka zna sve. Kao sve majke. Time se bavimo, devojčice. Da znamo. Šta misliš!

- Nikada me ništa nije pitala.
- Ne treba joj.
- Možda meni treba.

Još tišine. Inesin smeh. Kakvo olakšanje slušati je kako se smeje.

– Nisam bila kod kuće nedelju dana. Pozvali su me na kongres u Valjadolidu. Arturo je već neko vreme bio čudan. Vraćao se kući kasno, preskakao je sve i ćutao više nego inače. Nedeljama me nije ni dodirnuo. Mislila sam da će nam prijeti nekoliko dana razdvojenosti. Prve noći koju sam provela u Valjadolidu vodili smo neobičan razgovor preko telefona. Pričali smo o nama, o tome da nam ne ide dobro. Nismo se svađali, mada je bilo tužno, neka prećutana i prihvaćena tuga koju ja u tom trenutku nisam znala da protumačim. Tražio mi je da ga ne zovem cele nedelje,

jer mu je potrebno da bude sâm sa sobom, da misli, da čuje sebe. Trebalo mu je vreme i prostor. Dala sam mu ih.

Mensija popravlja jorgan preko kolena i ispušta uzdah. Zatim otpija nekoliko gutljaja vode i podriguje.

– Kada sam se vratila kući, nedelju dana kasnije, Arturo nije bio tu.

– Da – mrmlja baka, spuštajući pogled.

– Bila je noć. Padala je kiša. Sećam se da sam, kada sam otvorila ulazna vrata, pomislila: „Koliko je ovde hladno.“ Upalila sam svetlo i prvo što sam pomislila bilo je da sam pogrešila kuću.

Mensija diže pogled.

– Nije bilo ničega. Kuća je bila prazna. Nijednog komada nameštaja, nijedne slike, čak ni biljke. Ničega.

– Zaboga... – cedi baka kroz zube, sklapajući ruke preko jorgana.

– Spustila sam kofer na pod i šetala kućom kao mesečarka. Sijalice su visile s plafona kao mrtve mačke. Toliko je bilo hladno. Išla sam iz sobe u sobu, možda nadajući se da ću naći nešto, bilo šta što bi mi poslužilo kao trag, neki znak za koji ću moći da se uhvatim da se usidrim u pod i ne izletim kroz prozore boravka niz ulicu. Šetala sam kroz kuću kao turista kroz muzej, i želela da ne budem tu.

– Joj, dete – kaže, pružajući mi ruku koju ja ne prihvatam.

– Jedna koverta je bila zalepljena na ogledalu u kupatilu. Videla sam je tek kada sam ušla drugi put. Otvorila sam je. Pisalo je: „Vraćam ti nedirnuto sve što si me naučila da volim kod tebe. Tvoje vreme i tvoj prostor. Ne krivi me. Počni iznova. Ne zaslužujem te.“

– Svašta, bogami je advokat tu u pravu.

Smešim se. Tu i u mnogo čemu drugom, Mensija.

– Celu noć sam presedela na koferu, nesposobna da mislim, radim, govorim. Slušala sam kišu. Iščitavala pismo, ne znajući šta da razumem.

– Dobro, advokati, zna se, devojčice. Hoće da te spetljaju.

– Narednog jutra sam pozvala Lusiju.

Mensija me gleda upitno.

– Da, bako. Lusiju, Erminijinu ćerku, moju drugaricu, crvenokosu.

– A, da.

– Dobro, pozvala sam je i došla je po mene. Odvela me je kod sebe i ostala sam kod nje nekoliko nedelja. Sve to vreme nisam izašla iz kreveta.

– Da, naravno.

– Napokon, dana u kom sam videla da imam snage da se vratim kući i pokušam da krenem iznova nekako, Lusija se ponudila da me odvede i da ostane sa mnom onoliko koliko je potrebno. Rekla sam joj ne. Da moram sama. Pre nego što sam otišla, odvela me je u kuhinju, skuvala mi kafu i priznala da ima nešto da mi kaže.

Baka se promuklo nakašlje i suši usta maramicom. Zatim prinosi ruke glavi i popravlja pramenove sede kose koji joj se gute na temenu. Čuti nekoliko sekundi a zatim upire pogled u prozor, daleko iza mene.

– A sad dolazi ružna tajna? Jer postoji ružna tajna, zar ne?

– Ne, bako. Nije ružna. Samo boli i ne znam kako da postignem da prestane da boli.

– To znači da je ružna.

– Moguće je.

– Postojala je druga, zar ne? Taj advokatić ti je nabio rogove s drugom, a ti si bila na sedmom nebu. Joj – kaže najednom, šireći oči i gledajući me u neverici. – Nije valjda Lusija...? Znala sam. Čim si mi rekla da je crvenokosa...

Velikodušna Mensija. Baka zna kako da me nasmeje. Pravi se da je radoznala i da je tračara, ali šake joj i dalje grčevito stežu jorgan poput dve tapecirane kandže ispupčenih vena.

Palim drugu cigaretu. Teško mi je da pričam.

– Nije.

– Ah.

– Nije bilo druge.

– Dobro je – uzdiše Mensija mrzovoljno. – Onda?

– Bilo je... ima... drugog.

Baka ćuti. Čini se kao da nije čula. Smeši mi se praznim očima, kao da još čeka da nešto kažem.

– Šta kažeš?

– Da me je Arturo ostavio zbog muškarca.

– Ma hajde. Ne pričaj gluposti.

– Zove se Serhio. Rade u istoj kancelariji. Zapravo, on je sin tatinog partnera.

Mensija trepće, pokušava da svari. Ruke su joj i dalje zgrčene.

– U pizdu materinu – opsuje iznenada. Ne zna šta da kaže.

Ines se ponovo smeje na terasi. Baka i ja se pogledamo, začuđene. Koliko dugo nismo čule taj smeh?

– Ružna tajna, dete. Vrlo ružna – mrmlja Mensija s iskrivljenim osmehom, i trese glavom. – I sve ovo vreme nikom nisi rekla?

– Ne.

Čeka nekoliko sekundi pre nego što nastavi.

– Još boli? – pita gotovo sramežljivo.

– Tajna je, bako, ta da nisam bila kadra da stavim ni jedan jedini komad nameštaja u kuću od tada. Ne znam odakle da počnem. Arturo mi je vratio moje vreme i prostor da počnem od nule, i shvatila sam da je moj život jedno prazno celo iz kog ne umem da izađem. Tajna je da se plašim jer, kao Ines, ni ja ne umem da volim, tražim i zaslužim.

Mensija samo što me nije prekinula. Vene na rukama kao da će joj razneti kožu.

– A najružnija, ona koju neću moći da ponovim nikada posle današnjeg dana jeste da, uprkos svemu, Serhiju, tom begu koji mi je urušio život, tome što mi Arturo nikada nije dao jer nije mogao, i dalje živim u toj praznoj kući jer... jer ga u suštini čekam, jer ono što želim nisu ni moj prostor ni moje vreme, nego njegovi prostor i vreme. Jer, kako su nedelje prolazile, razumela sam da sam izgubila najboljeg prijatelja, jedinog čoveka koji me je nedirnutu vratio onome što jesam, jedinom koji me je dovoljno voleo da me ne povredi više nego što sam ja kadra samu sebe da

povredim. Čekam ga da mi pomogne da odahnem, bako. Da odahnem od sebe same.

Zatvaram oči i pušim u mraku, puštajući da sekunde nastave da prolaze preko nas onako kako prolaze jedrenjaci pored stakla na prozoru, ocrtni na zgaslo plavoj boji mora. Tišina mi prija. Tajne. Baka je uspela, ispalo je po njenom. Možda sam i ja.

– Napravi mi mesta – čujem je kako kaže pored mene. Ustala je i obišla oba kreveta da bi došla do mene. Blago me gurka laktom i prvi put me gleda kao baka. Pomeram se u stranu i ona leže u krevet pored mene. Namešta jastučice ispod leđa, grli me zdravom rukom i privlači me sebi dok ne zalepim glavu za njene grudi.

– Neće se vratiti – šapuće mi odozgo. Promukli glas joj odzvanja u grudima.

Ne kažem ništa.

– Ne, dete. Neće se vratiti.

Snžno zažmurim, trudim se da zadržim suze i opustim čvor koji mi sada steže grlo.

– To je tajna.

Lija. Pitam se zašto je mama izabrala takvo ime za mene. Elena bi rekla da su imena kao brojevi ili kao dani u mesecu, jer imaju sopstvenu energiju.

– Nikada ne radim ništa važno ni šesnaestog ni osamnaestog. Loši dani za rad – govorila je. Kada se Ines udala i odlučila da ode da živi s Horheom, Elena ju je prvo pitala za broj stana koji nameravaju da kupe.

– Mislim da je osamnaest – rekla joj je Ines.

Elena je ćutala nekoliko sekundi.

– Da ti nije palo na pamet – brećnula se, odsećno. – Dajem ti pet godina.

Ines se naljutila na nju. Nedelju dana nisu razgovarale.

Brojevi. More i brojevi. To je bila Elena. Prvi put kad je izlagala u Madridu samo što nije otkazala izložbu jer je vlasnica galerije odlučila da je otvori dvanaestog. Elena je odbila. Kada je vlasnica galerije htela da sazna zašto, ona joj je odgovorila da joj radije ne bi rekla zašto, ali da je poslušna. Dvanaestog ni govora. Jedanaestog. Moralo je biti jedanaestog ili ništa od izložbe. Konaćno, nakon mnogo rasprava, otvaranje izložbe je pomerenom na jedanaesti. Od dvadeset dve slike koje je Elena odabrala za izložbu – morale su biti dvadeset dve, ni jedna manje ni jedna više – dvadeset je prodato tokom prve nedelje. Ostale dve je zadržala galerija.

Brojevi. Sutra je deveti. Sunce u vagi. Eleni se sviđao broj devet. Mislim da sam je ćula kako govori da je to njen broj, njena karta. Isposnik. Sama. Uvek sama. Mnogo muškaraca u početku, imena koje je spominjala ovlaš, kao da im ne pridaje znaćaj. Tvoj dećko? Ne, mama, to je jednostavno muškaraca, ništa više. Ja sam ćutala. Nije ostavljala prostor za još pitanja. Jednostavno muškarac. Šta je time htela da kaće? Ponekad, između izložbi i meseci provedenih u slikanju, pobegla bi i došla

da provede vikend s nama. Obično bi došla sama. Retke su bile prilike u kojima bi došla s nekim momkom. Sećam se jednog. Zvao se David. Mislim da je bio igrač pola. Ili pak odbojke? Radi se o tome da je bio skoro dva metra visok i gledao u Elenu očima mrtve ribe. Išli su da plove oba dana koja su proveli kod nas. U nedelju, pre nego što smo ih povezli na aerodrom, i koristeći priliku što se David tuširao, naoružala sam se hrabrošču i upitala je za njega. Elena je uzela jednu mandarinu i počela da je ljušti. Smeškala se.

– Znaš li šta mi se sviđa kod Davida? Zašto sam ga primetila?

Nisam htela nagađam. S njom se nikad ne zna.

– Leđa.

Obradovala sam se što nisam nagađala.

– Leđa?

Nasmejala se izrazom lica devojčice koji do tada nisam videla na njoj.

– Tačno su veličine mojih platna, Lija.

Nisam razumela, i ona je primetila. Uzdahnula je.

– David je kao svi momci koje sam upoznala do sada. Belo platno.

I ja sam uzela mandarinu i počela da je ljuštim ne znajući zapravo šta tačno radim.

– Jedina razlika je u tome što je on pravo platno. Prave je veličine.

– Prave veličine?

– Nećeš razumeti.

Pretpostavila sam da neću.

– Pretpostavljam da neću.

– Da. Pojednostaviću ti. Vidiš ona dva metra od muškarca? Dobro. David je bio prvi koji mi je tražio da ga zagrlim otpozadi kad spavamo zajedno jer se plaši mraka.

Nisam znala šta da kažem.

– U svakom slučaju – dodala je, trpajući polovinu mandarine u usta i gledajući me sa smeškom u očima – nemoj previše da brineš. Neće potrajati. Upoznali smo se desetog, tako da ne treba

previše razbijati glavu. Još dve nedelje, tri najviše.

Obično nije grešila. Ne, nije grešila. Ponekad me je plašila, naročito kada je govorila istinu.

– Srećna sam, Lija – objavila mi je jedne noći telefonom. Zvala je iz Sidneja.

– Drago mi je, ćerko. Volim kad to kažeš – odgovorila sam, padajući, kao toliko puta, u jednu od njenih ponovljenih zamki.

– I meni se sviđa kad to kažem. Shvatam da do sada nisam bila. Nikada. Na koji sam kurac potrošila sve ove godine?

Stresla sam se. Znala sam šta sledi.

– A ti? Da li si nekada bila srećna, Lija? I nemoj mi opet istu priču da od kad si dobila nas blablابلابل, nećeš?

Ćutala sam nekoliko sekundi. Elena nije htela da čeka.

– Ne, Lija. Nisi bila. Da si bila srećna, setila bi se.

– Dobro, imala sam svoje trenutke.

– Znaš šta?

Ćutala sam.

– Mislim da nisi bila srećna jer sebi nikada nisi dozvolila da proživiš nesreću istinski. Sebi nisi dozvolila da je dodirneš. Zaglavila si se usred bunara, s nogama na nekoliko metara od govana zakovana u svetlost koju naslućuješ negde gore.

Istine. Elena.

– Ali hoću da znaš nešto.

Znati? Još? Toliko sam puta bila u iskušenju da svojoj starijoj ćerki spustim slušalicu. Toliko puta.

– Kaži mi, Elena.

– Mada ponekad mislim da sam i dalje zaljubljena u tatu...

Zažmurila sam. Htela sam da je slušam u mraku.

– ... ti si jedina žena za koju bih dala život.

Smešim se sada dok se sećam tog poziva. Elena je bila grom. Padala je, sevala i nestajala da bi se vratila s novom olujom, dajući nam svoj život u malim porcijama, možda svesna da je samo tako možemo uzeti: danas jedan poziv, sutra razglednica, mejl, možda jedna poseta od dva dana ukradena između putovanja. Od moje dve nedelje provedene u Berlinu, nikada

nisam uživala u njoj ceo dan. Davala je sebe na parče, živela je sate, sekunde, bolesnim intenzitetom, sklupčana protiv vremena. Ona je možda već znala. I ja sam možda već znala. Nisam htela sebe da slušam. Nekoliko dana pre svoje smrti pozvala me je iz Londona. Bila je na aerodromu.

– Znaš šta, Lija? – počela je, bez pozdrava.

Nasmešila sam se. Ja sam bila na terasi. Popodne je bilo božanstveno. Nisam se potrudila da je ohrabrim da nastavi.

– Nešto mi govori da ću uskoro prestati da slikam.

Iznenadni nalet vetra okrenuo je stranice časopisa koji sam držala na kolenima. Mirisalo je na more.

– Mislim da sam već naslikala sve što sam imala da naslikam. Potrošile su mi se boje.

Htela sam da se nasmešim, ali nisam uspela.

– Hajde, Elena. Zašto to kažeš? Da nisi umorna?

Ništa nije rekla.

– Možda bi trebalo da se odmoriš. Nisi stala cele godine. Zašto ne dođeš kući za jedan vikend? Prijaće ti, videćeš. Osim toga, dugo nisi plovila. Hasinto samo pita za tebe.

Elena je prasnula u suv smeh.

– Aj, Lija. Ne može se biti majka. Kažem ti da mi nešto govori da sam ja slikarka s rokom trajanja, a ti to iskoristiš da me smaraš pričom o stresu i o tome da je ono što meni treba to da provedem vikend s tobom.

Nasmešila sam se.

– Zar ne bi bilo lakše da mi kažeš: 'Slušaj, Elena. Želim da te vidim. Zaboravila si na mene i nedostaješ mi. Nađi neku rupu i dođi da me posetiš za vikend?'

Nisam imala vremena ništa da kažem. Morala sam da se smejem.

– Da li ti stvarno nedostajem?

– Naravno, ćerko. Mnogo.

Tokom nekoliko sekundi čula sam glas u pozadini koji najavljuje let na engleskom i pištanje koje je toliko puta pratilo naše razgovore kad god bi Elena zvala s nekog aerodroma.

– Idućeg vikenda dolazim. Obećavam.

To je bio poslednji put da smo razgovarale telefonom.
Narednog vikenda pojavila se u kući kao snop svetla.
Nismo ni slutili da je došla da bi se ugasila.

DVA

Praznina, saplitanje vazduha koji se zaglavljuje u plućima kad god udahneš. Kao štipanje, ponekad blago, ponekad grubo i neočekivano. Ne zbog nečeg što je bilo niti zbog nečeg što će doći, već zbog nečeg što nikada neće biti. Neostvareni snovi zbog nedostatka vremena, a ne mašte. Ključni svedok. Škripanje u duši, tačno to: trenutak u kom znamo da imamo dušu jer smo je čuli kako škripi.

Smrt.

Smrt ćerke.

Smrt ćerke čiji se leš nikada nije pojavio, i koja me je spojila s najgorim pitanjem: „A ako nije? A ako se nije desilo? A ako se nije desilo i ona je i dalje negde živa?“

Prozivati je u tajnosti.

Nikada ne ići na more iz straha da među stenama ne vidim neki znak, neki njen trag.

Plivati leđima okrenuta talasima, žmureći, bez straha da ću dodirnuti ono što se ne može dodirnuti. Naučiti živeti s dahom teskobe koji se javlja kada se ujutru probudim. Nije tu. Moja ćerka nije tu. Isplovila je, i od tada ne postoji. Koja majka se miri s tim? Elena i njeno odsustvo. Ja ne znam da pričam o smrti. Elena nije tu. Otišla je. Bukvalno. Tačno.

Rekli su mi da je tako lakše. Da ako treba da se izgubi dete, da je bolje da to bude iznenada, neočekivano, da nema vremena za predviđanje, da bol ne uspe da napravi rupu između njega i tebe kroz vrata bolesti. Smrt deteta je neobjašnjiva. Nijedan roditelj nije u stanju da je zamisli, koliko god da ti prepričavaju, koliko god svedočanstava bilo i ispovesti u prvom licu koje nastoje da ti to saopšte. Nije moguće. Nije zamislivo. Onesposobljava um.

Ako je nesreća, vreme se zaustavlja i život ti ispada iz ruku kao polupuna kasica, razbija se o pod, u paramparčad. Posvećuješ ostatak svog vremena tome da lepiš delove, praveći ogromnu slagalicu na stolu u boravku dok ti ono što ostaje vraća malo po

malo lice koje ne poznaješ, koje te ne zanima.

Ako je bolest, vreme troši i kalja, ubija pre vremena.

Ali ako je nesreća i nema tela nad kojim se bdi, uvek ostaje mašta. Samo majka odsutnog deteta to zna: upletena kombinacija bola, odsustva i mašte pravi čudovišta.

Jednog dana, pre nekoliko godina, nakon što me je čula da preko telefona razgovaram s Elenom, Flavija mi je rekla da mi najviše zavidi na odnosu koji sam imala – i još imam – sa svojim ćerkama.

– Posebno s Elenom – dodala je, pomalo nevoljno, skrećući pogled da joj ne bih videla oči.

Nasmešila sam se kad sam je čula. Ko mi je mogao reći pre dvadeset godina da će moja najstarija ćerka, taj ledeni breg belih očiju i ruku od ćilibara koji me je toliko dugo pretvarao u ogledalo njene najgore senke, biti, od kako smo provele dve nedelje zajedno u Berlinu, moja najbolja prijateljica.

– Baš čudno, zar ne? A onoliko ste se loše slagale oduvek – nastavila je Flavija, kao da se nikom posebnom ne obraća. – A odjednom, to, tek tako...

Tek tako. Naravno. Kako da ne.

Tek tako, Flavija.

Elena mi kao majci nikada nije oprostila. Verovatno je u njenim godinama već bila svesna da to nikada neće naučiti. U zori u kojoj sam je pozvala u Berlin a ona mi rekla da je trudna, nisam umela da čujem ono što mi nije govorila. „Lija“, to je rekla. Lija. Moja ćerka je tada odlučila da me prekrsti u moje lično ime i razreši me uloge koju nisam umela da igram za nju. Nesposobna da prestane da mrzi svoju majku, morala ju je zameniti drugom, morala ju je ubiti da bi pustila Liju, da bi me pustila da uđem.

Jer nema ćerke kadre da traži majci da joj pomogne da se reši bebe. Čak ni kada joj je život u opasnosti.

Prijateljici da. Liji da.

Tek tako, Flavija.

Pomogla sam joj, naravno.

Kada je umrla majka, došla je prijateljica. Nije se imalo šta oprostiti. Nije bilo prebacivanja. Lija i Elena. Izmisle smo se iznova. Umele smo, i radilo je. Niko nije razumeo.

A Martin je počeo da me mrzi.

Mesecima živim u ubeđenju da je nemoguće razumeti smrt nekoga kao što je Elena. Nemoguće zamisliti postojanje bića kao što je ona. Ima takvih ljudi, tačno je. Malobrojni su i izgledaju previše ljudski, žive životom prevelikim za majušnost proživljenog. To je bila Elena. Kada bi razgovarao s njom, čovek bi imao utisak da deli dragocene trenutke s nekim ko je naučen došao na svet, s obeleženim kartama, uvek spremna da ti održi lekciju s onom radošću koja je meni krala dah i s onim izdašnim istinama sasutim u lice koje su ti gužvale srce, a kojih ona čak nije bila ni svesna.

Od kad je otišla, više me niko ne zove Lija. Ne njenim glasom. Ne s aerodroma usred jeke dosadnih glasova zemaljskih stjuardesa koje najavljuju letove. Od kad je otišla, ne mogu da pronađem svoj. Svoj glas. Glas prijateljice.

„Pokvareno more. Gad“, čujem sebe kako mislim sa sramnim smeškom, skrećući smesta pogled s belog jedra koje prolazi pučinom i brzo nestaje u nebu. Jedro. Krije se iza svetionika.

– Pokvareno more. Gad – šapućem nesvesno dok krećemo i udaljavamo se malo po malo od male marine put ostrva.

Sedeći s moje leve strane, mama me gleda ispod oka i njena nepovređena ruka traži moju naslepo. S moje desne strane, Beatris se umotala u svoj crveni vuneni kaput i naslonila glavu na moje rame. Pogled joj je bio izgubljen u nebeskom svodu koji nas gleda kako napredujemo preko talasa na bedrima umornih Hasintovih leđa i stare *Aurore*. Ispred nas, Flavija i Ines, figure su im izbrušene na peruški oblaka koji se udaljavaju s istoka ka severu. Pogledi su im prikovani za ostrvo. Za svetionik. Plaše se, takođe se mnogo plaše. Od kad smo izašli iz marine nijedna od nas pet nije pogledala u vodu. Zapravo, već dugo svih pet živimo leđima okrenute moru. Neka više neka manje.

Leđa. Danas nam Hasinto pozajmljuje svoja na pramcu *Aurore*.

Iznad njegove glave u daljini pomalja se svetiljka svetionika, kao mesečina na nebu. Dobri Hasinto, uvek spreman. Od kada je Elena otišla, on je nestao. Sâm je nestao, udaljio se od onoga što je preostalo od nas i povukao se u *Auroru* i svoj lučki život sa ženom, decom, šta ja znam. Ugasio se. Odlučio je da ćuti. Kaže mama da nije izašao na more od tada. Gleda svoja posla i svoje.

– Da li si dobro? – pitam Beu, koja se najednom privija uz mene, zgrbljena sada zbog grča u grudima ili leđima. Gotovo u istom tom trenutku osećam maminu uvijenu ruku kako vuče moju, tražeći, kako ne, bilo kakav znak pažnje koji joj se oduzima. Kada se okrenem ka njoj, ne mogu da se ne nasmešim. Obavijena sve do članaka na nogama u svoju ogromnu bundu od vizona, i sa vlasima bele i sive kose koje joj igraju iznad glave, izgleda kao stara ludača koja je pobjegla iz nekog doma za maltretirane starce. Pušta mi ruku i prinosi svoju ustima da bi namestila protezu i proklela zubara jer joj je jedanaesti put loše napravio i boli je. Kada završi s nameštanjem, gleda me i smeši se zločesto. Nalet vetra joj mrsi kosu. Tada, i uprkos *Aurorinom* trapavom poskakivanju, ustaje iznenađujuće pokretno i stoji delimično naslonjena na zardalu ogradu, gleda u ostrvo koje je sve bliže, sa svojim vizonima na vetru i svojim napola nameštenim zubima. Sa svoje klupe, Flavija se čak ne okreće ni da je pogleda. Vetar snažno duva nekoliko sekundi i Inesinih četrdeset i nešto kila preti da izleti iz čamca i izgubi se u moru. Tolika krhkost.

Skoro je pet. Uprkos ovom blagoslovenom suncu, istočni vetar duva jako. Plovimo u tišini.

Od kada?

Iznenada, *Aurora* se zaljulja i cimne nas, i tokom jedne sekunde, ili stotog dela sekunde, svih pet upiremo pogled u pogrbljena Hasintova leđa, koja kao da se dodatno povijaju zbog tereta tolikih pogleda. To je dugačak trenutak, kako samo vreme zna da produži invalidnost. Postoji još jedno posle. Ovo je kraće. Između pene i oblačnog žutila sunca, oči svih nas se nalaze na pola puta, sudaraju se u samoj sredini čamca. Postoji paučina.

Postoji ono što sve znamo. I postoji ogromna tuga koju kačimo kao staru vreću na Hasintova povijena leđa i njegovu normalnost, na njegovo umeti živeti svakodnevnim životom. Postoji ogledalo na tim leđima i tom čoveku jednostavnog života bez kog ne bi bilo ovog putovanja. Ogledalo, da. I pet ucveljenih meduza koje traže prolaz s druge strane, sudaraju im se zlopamćenja, tereti i nesreće o razboritost kormilara čije oči ne vidimo, čoveka koji nema šta da prećuti i koji zbog toga ćuti. Smešim se kad uhvatim neobičan sjaj u Inesinom saučesničkom izrazu lica s druge strane *Aurore* i čujem Elenin glas, koji se vraća kroz vreme. Kao i njen zvonki smeh.

– Mi smo banda nesređenih žena – rekla mi je jednog zimskog popodneva dok smo šetale lukom. Ja sam joj bila upravo ispričala za Ines i Sandru, i ona je razmislila neko vreme pre nego što je progovorila.

Pogledala sam je ne razumejući. Nisam pitala ništa. S njom nije bilo potrebe.

– Govorim o nama. O baki, tetka Flaviji, tebi, Bei... Ines.

Sunce samo što nije zašlo za svetionik i zastale smo, naslanjajući se na zarđalu ogradu šetališta da vidimo kako nestaje.

– Znaš šta?

Uzdahnula sam.

– Znaš da ne.

Nasmejala se. Kada se smejala podmlađivala me je.

– Ponekada kada izađem da plovim s Hasintom, razmišljam o tome kakav bi bio tvoj život, život svih nas, da si se udala za čoveka kao što je on.

Sunce se sakrilo u tom trenutku i horizont je trepnuo, pozlaćen.

– Kao on?

Elena je uprla pogled u nebo.

– Da, Lija. Kao on. Normalan čovek.

Čekala sam, ali nije nastavila da priča. Posle nekoliko trenutaka, osetila sam da okreće glavu ka meni i uvukla sam se

u kaput.

– Hasinto bi te usrećio, Lija. Mogao bi da se nosi sa svima nama.

Nisam znala šta da kažem.

– Ne bi nam ostavio prostor da se toliko izgubimo. Osim toga...

Nisam imala vremena čak ni da odlučim da nastavim da slušam.

– ... baka ga obožava. I on nju – dodala je zločesto se smeškajući.

Okrenula sam se ka njoj. Pogledale smo se. U tom trenutku sam je toliko volela da samo što nisam zaplakala.

– On je jedini čovek kog poznajem da ume da smiri život, Lija. Morski čovek, konopac za koji smo sve mogle da se vežemo na vreme.

Iz obnovljenog sećanja na ono popodne s Elenom, platno koje smo istakle između nas pet na Hasintovim teškim leđima izgleda kao da se rastače na hiljade boja, tapecirano sada hladnom penom talasa. Elena nije bila u pravu. Rasturene, da. Nas pet preostalih. Nas pet koje smo i dalje tu. Nefunkcionalne, rekao bi Martin. Ima na kormilarovim leđima jedno polomljeno ogledalo, lepljeno i iznova lepljeno udarcima, preokretima i ožiljcima. „Nije lepo, dušo“, čujem sebe kako mislim kroz zvuk talasa, „ali je naše.“

Još jedno zanošenje *Aurore* i svetionik se skriva iza Hasintove čele, koja hvata zrak sunca, i vraća ga vazduhu. Dišem duboko i puštam da mi morski vazduh ispuni pluća solju. Konopac koji bi nas povezao, Elena? A život? Šta nam ostaje, ako ne to?

Ponovo se smešim, hvatam se za ogradu čamca. Gotovo da sam zaboravila kako se *Aurora* ljulja.

Stara *Aurora* se propinje kao poslušni konj. Stara-*Aurora*-se-propinje-kao-poslušni-konj. Žvaćem rečenicu kao debela krava izvaljena na travi. Nema ukus. Lepa rečenica za šuntavu staricu. Gde li sam ja to pročitala takvu glupost: „Kao poslušan konj.“ No, nema veze. Istina je da u mojim godinama mogu sebi da dozvolim neke stvari koje ostali ne mogu. Koje ostali ne razumeju. Onda ispravljam. A radi se o tome da, uprkos tome što s vremena na vreme podrigujem i piškim u gaće kad mi dođe, o tome da mi se imena i datumi ponekad pomešaju u pamćenju malo u nevreme, još se osećam kadrom da oživim jezik. Tako da počinjem iznova.

Stara *Aurora* je mlađa od mene, kakva gadura. I propinje se. Šta znači to da se brodovi propinju. Ovaj hibrid čamca i rasklimanog kanua nikada se nije propinjao. Udara o talase i sjebe ti leđa. I muka ti je. Tako da se treba čvrsto držati za nešto što se nađe pri ruci da se ne bi izletelo preko palube i završilo s vizonom u slanoj vodi. Bože dragi, Ines je ta koja će da izleti svaki čas samo li se ne uhvati za ogradu. Aj, zar ona sebe ne vidi? Zar joj niko nije dao ogledao da vidi te oči mrtve devojčice i te kosti koje joj vire sa svih strana kao da je olinjala marioneta.

Između dva propinjanja bacam pogled na kesu u kojoj putuju sendviči i nekoliko termosaa. I na drugu, na onu koju Ines steže između svojih nogica sa buketom suncokreta. Kako mi se samo sviđaju suncokreti.

– Kako mi se samo sviđaju suncokreti – kažem Liji, podižući malo glas. Hasinto okreće glavu i gleda me spokojno se smešeci. Kako je zdrav Hasintov pogled, kakvo zdravlje. Uzvracam mu osmehom, uprkos tome što ti se ovaj prokleti vetar uvlači u pluća i izvlači ti reči u naletima. Lija se okreće i gleda me odozdo, sigurno nije razumela šta sam rekla. Nešto o plućima, verovatno je to čula, jer ustaje, prilazi mi, držeći se za prljavu ogradu, i

dobro mi zakopčava bundu sve do vrata, umotava me u vizon kao da sam dlakava mumija sa rukom u zavoju.

– Nemoj da ozebeš, mama – kaže, nakon što mi podigne kragnu i pređe mi rukom preko kose. – Samo nam fali da navučeš nešto dan pre operacije.

Hasinto nas gleda iskosa. Hasinto sve radi iskosa, kao da je napola tu ili kao da je njegovo biti tu ujedno i nenamerno biti tu. Najednom se pitam da li sam ga ikada videla da se smeje. Njegovu ženu jesam. Toj veštici smeh odlično ide, skoro isto tako dobro kao rađanje defektne dece, malih monstruma kojima je zarazila ostrvo. Da, Lija je čula nešto o plućima, jer me hvata za ruku i premešta me da sednem pored Bee kao da sam matora ludača koju parkiraju u hodniku psihijatrije da bi joj ilegalne čistačice namestile krevet i ispraznile nošu. Smesta osećam drhtanje Beinog bolesnog tela kako se privija uz moje. Moja mala.

– Kako ide? – kažem joj derući se, nesposobna da se pomerim u mojoj tamnici odranih vizona.

Bea se šćućuri kraj mene i ne odgovara. Verovatno joj vožnja ne prija. Herpes joj se uvukao između grudi i leđa kao džinovska pijavica, i deli je na dva.

– Da ti ispričam tajnu? – kažem joj smešeći se, nastojeći da me čuje kroz vetar i pljuskanje talasa preko kojih se sada *Aurora* odbija kao prokleta loto loptica, najavljujući da ulazimo već u struju koja će nas za nekoliko minuta iskrcati na ostrvu.

Bea podiže pogled. Ne kaže ništa.

– Neku dobru, neku laganu – kažem joj i namignem, trudeći se da je smirim.

Smeši se i klima. Tako je. Moja mala unuka klima. A ova jebena olupina poskakuje. U tome je razlika.

Aurora. Izem ti ime.

– Ti si moja omiljena unuka – vičem joj na uvo. – Oduvek si bila. Čak i pre nego što je Elena... što nas je ostavila.

Gleda me nepoverljivim okicama i pokušava da se osmehne ali joj se osmeh zaglavi u vazduhu kao napušteno pero.

– Ne veruješ mi? – vičem, pokušavajući da sklonim nekoliko dlaka bunde koje su mi se zalepile za usta.

– Svi živi su mnogo voleli Elenu – odgovara mi s tužnim i rezigniranim izrazom lica.

Aj. Ako tako nastavi, ovo dete neće stići daleko. Mada je u pravu. Svi smo mnogo voleli Elenu. Bezobraznica se uvlačila pod kožu tolikim ponovljenim odsustvima, tolikim tamo--amo... i te plave ogromne oči koje te seku napola pre nego što se skupe od žutog limuna i smeha.

– Meni si ti draža. Elena je previše ličila na Flaviju – kažem odjednom, u jednom od mojih onolikih nastupa nagoveštene šuntavosti. U stvari se ne sećam da sam išta rekla. Sećam se da sam pomislila, to da, ali se ne sećam da sam izgovorila reči. Nesuzdržana. Nesuzdržana sam. Moram da pazim.

Očigledno sam pričala. Bea me je očigledno čula.

Gleda me pravo u oči. Aj, zaboravila sam na taj pogled moje male. Gde li je samo naučila tako da gleda.

– Elena je bila pljunuta ti, bako. Ne zezaj. Zato ste se toliko i svađale.

Pazi malu. Pazi samo kako laže, kako zamučeno gleda. Šta zna ta mučenica šta znači ličiti na nekoga. Svađale se? Elena i ja? Pokušavam da se setim ali ne nalazim slike nijedne svađe s mojom pokojnom unukom u svom stogodišnjem sećanju. Moraću više da se napregnem da se setim. Ili možda neću.

– Na Flaviju je imala samo oči.

Smešim se. Opasna je moja mala.

– Samo? A to je malo? Zar se nisi nikada dobro zagledala u oči svoje tetke? To su oči zagrcnute zveri.

Bea se glasno smeje, i ja s njom.

– Je l' to tajna? – kaže nakon što se konačno smiri i uhvati me pod ruku. – Znači, od dve unuke koje su ti preostale, ja sam ti omiljena?

Ne mogu da izbegnem. Nesuzdržanost.

– Dve? – pitam glasom glumice koja se dosađuje, kriveći usne u pravcu Ines. – Bolje da kažemo jedna i po, dušo.

- Bako, molim te.
- Ne, nije to tajna, naravno.
- Da. Toga sam se i bojala.
- Tajna je da, dobro...

Bea se uspravlja, ispravlja leđa uz naslon i gleda me zabrinuto.

- Upravo sam se upiščila u bundu!

Bein smeh je toliko iskren, toliko zarazan i toliko pun nevinosti da nam se Lija smesta pridružuje, još ne znajući čemu se smejemo, jer ni Bea ni ja nismo u stanju da pričamo. Hasinto se malčice savije, a Flavija i Ines se smeše, ali nastavljaju svoje, pogleda uprtog u svetionik, koji *Aurora* sada obilazi da bi ušla kroz mali rukavac do drvenog pristaništa u steni. Bea me ponovo hvata za ruku i steže je snažno kao kada je bila mala a ja je vodila ponekad u školu. Kada bismo bile veoma blizu, stezala bi mi ruku u tišini, premrla od straha, pogleda uprtog u zemlju. To dete je oduvek ćutalo. Uvek je sve sama gutala, sve kosti i koštice, ne buneći se, isto kao Lija. Osuđenice neviđeno liče jedna na drugu. Jedna živi kao mesečarka u praznom stanu koji se ne usuđuje da uredi, možda jede na podu, spava na podu. Čeka na podu. Šta? Da se neki muž vrati kući i obnovi je svojim prijateljstvom, namesti joj život svojim urođenim darom za uređivanje enterijera, pokloni joj nešto, rečenicu, ekser i čekić kojima bi počela da ukucava poklopac fijoke ispod koje bi se sakrila da ne bi morala da bude i dalje ona. Da je njen otac gleda kao na ćerku koja se računa, da u njoj vidi devojčicu koja je iznenada prestala da raste kada nas je Elena napustila. Šest meseci takvog života, sama između belih zidova i podova od izlizanog drveta, trpi napad za napadom, somatizuje smrt sestre koju nije umela da uklopi, koju ne zna gde da smesti. Šest meseci gura život, i igra se zdravljem. A Lija, dobra Lija, nesposobna da plače, grubijanka ni suzu pustila nije od one noći, nije ispustila ni jedan jedini uzdah teskobe. Ništa. Ćuti kao kurva. Prerušena, slomljena, obezglavljena, iščašena. Prestala je da čeka pre godinu dana, taman je danas godinu dana. Moja Lija koja je ostarila zbog same sebe i sopstvene dobrote, bez

najstarije ćerke, s mužem čija se bolesna mržnja više i ne računa. Pati ćutke. Pitam se ko li je tim ženama rekao da ti je od patnje u tišini bolje. Kako da im utuviš u glavu da se od ćutanja ne postaje uzvišeno biće, da je to grćka mitologija. Ćutanje uskraćuje, išćašuje, onemljuje, razboljeva. To odlično znamo mi starice. A ako se bolje razmisli, posle svega proživljenog, baš je glupo to što dođeš u moje godine da bi razumeo tolike stvari. Baš je glupa tolika pronicljivost okružena tolikom ćutnjom.

– Znaš šta, dete? – kažem Bei, koja sada netremice gleda u malo drveno pristanište koje se nazire između stena.

– Hoće li boleti? – odgovara mi ne vićući i ne gledajući me. Vetar se smiruje i *Aurora* više ne poskakuje na talasima. Ljuljamo se.

Ne mogu da sakrijem maliciozni osmejak od kog mi se, čisto da ne izgubim naviku, pomerila proteza u ustima.

– Neće, ćerko, taman posla.

– Ah, dobro onda – odgovara ne puštajući moju ruku.

– Mislim da ova starica već može da umre u miru.

Bea se naglo okreće ka meni i sada me gleda preplašeno.

– A znaš li zašto?

Ne kaže ništa.

– Zato što ako u devedesetoj godini, i pod pretpostavkom da do tog godišta stigneš pristojno ukotvljena u svoj zdrav razum, shvatiš da u životu nemaš ništa bolje da radiš do da ne radiš ništa, to znači da si dobro radila, ćerko.

Bea ne razume sasvim šta pokušavam da joj kažem. Ne iznenađuje me. Oči su joj prekrivene velom. *Aurora* staje pored pristaništa i Hasinto je vezuje za natruo stub koji se izdiže iz dasaka kao crn, loše odsećen nokat i vozi unazad sve dok ne udari o drvo.

Tada nastupa tišina. Nijedna od nas četiri se ne pomera. Hasintova leđa se napinju. Flavija se okreće da me pogleda. Ines takođe.

– Je l' idemo, mama? – kaže Lija, koja sedi pored mene, pružajući ruku da uzme kesu s užinom dok mi drugom rukom

pomaže da ustanem.

Zatvaram oči. Ostrvo. Duboko dišem i oslanjam se na Liju da pažljivo pređem na pristanište s prevrtljivog ljuškanja *Aurore*.

Bea me i dalje drži za ruku.

Penjemo se kamenim putem koji počinje kod pristaništa i penje se praveći široku krivinu sve dok se ne ulije u ravnu i голу platformu koja vodi do svetionika. Penjemo se polako, zbog Flavijinih štaka i gipsa, mojih grčeva, Mensijinog nepravilnog hoda i prozračne Inesine slabosti. Mama i Flavija su malo odmakle. Ostale smo nas dve unuke da pazimo na baku, koja izgleda oduševljeno. Penjemo se ćutke uz krivinu, plašeći crne guštere dok prolazimo. Najednom, jedan od njih ostaje da stoji nasred puta i suočava se s nama. Istina je da je prilično velik. Zastajemo na nekoliko sekundi, čekajući da se životinja skloni i pusti nas da prođemo, ali malo čudovište je i dalje tamo, nepomično, zakiva nas za zemlju svojim očima crnim i sjajnim poput očiju demona. Onda Mensija polako kreće napred i upire pogled u životinjku, koja pak izdržava njen pogled, ispravljajući leđa poput sumo rvača s repom poput mladine haljine. Ines i ja se pogledamo, ne znajući šta da radimo. Ispred nas, mama i Flavija polako napreduju, udubljene u ne baš živahan razgovor. Baka se polako savija sve dok ne dođe na svega nekoliko centimetara od guštera, koji se i dalje ne pomera, i najednom podrigne, od čega se životinja nakostreši i nestane šušteći između stena za manje od sekunde.

– Moraš im se obratiti na njihovom jeziku, kao i svima – objašnjava ispuštajući uzdah rezignirane pobjede. – Dobra strana dolaženja u moje godine u tome je što na kraju naučiš da koristiš mnoge registre, a naročito da pogodiš koji da koristiš s kim – mrmlja uz smešak. I pre nego što išta uspemo da dodamo, gleda u Ines s izrazom čudne nevinosti i kaže joj ozbiljnim glasom: – Anoreksična si, i niko se ne usuđuje da ti to kaže jer su svi pizde i kukavice, i zato što bi, reklo bi se, radije prošli kroz muku da ti to napišu na nadgrobnoj ploči nego da ti sada kažu dok je još vreme da nešto preduzmeš.

Ines gleda u Mensiju staklastim pogledom i ispušta dubok uzdah. Steže pesnice i guta pljuvačku.

– I da mi ne bi rekla da ćutim jer sam ti ja baba i još mogu da te ćušnem ako zatreba – ponovo sipa Mensija, ovog puta nešto grubljim tonom.

Ja biram da ćutim. Ines i baka se nikada nisu sasvim našle. U tandemu unuka-baka koji iz nekog razloga nije proradio. Oduvek je škripao. Neki deo se u nekom trenutku pokvario, i nijedna nije učinila ništa da ga popravi. Onda se desilo ono s Elenom. Od kada je ona otišla, Ines ne pronalazi svoje mesto u novoj ulozi starije sestre, starije ćerke, starije unuke. Ne vidi da joj niko ništa ne traži, da niko ništa od nje ne očekuje.

– Zašto si sinoć spavala kod mame, devojčice? Je l' ti to nemaš kuću? – pita Mensija promuklim glasom pre nego što pljune i pre nego što Ines ima vremena za bilo šta.

Nema šta, baka gubi meru, tako da glumim napad grča od kog se presavijam i koji mi prekida disanje u potrazi za primirjem kog nema na vidiku. Ines se jedva suzdržava, dok Mensija hrli nizbrdicom i uživa kao devojčica u brzini spuštanja.

– Ne, bako, nemam kuću u koju mogu da se vratim – ispljune Ines, zatvara oči, prestaje da hoda i priskače mi u pomoć.

– Zašto?

Ines staje Mensiji iza leđa i upire pogled u mene. Zaboravljam da glumim kada vidim izraz besa, mržnje i teskobe u pogledu moje srednje sestre. I njen glas. Toliko glasa za tako malo tela.

– Zato što me je Horhe izbacio na ulicu.

Sekunda tišine. Dve.

– I jer me je ostavio bez ičega, bako. Bez kuće, bez Tristana.

– Ali... – počinje Mensija, gleda je od glave do pete s izrazom lica kao da nije dobro čula.

– Jer sam bila očajna majka, majka koja je radije izabrala da proživi jednu ljubav do kraja uprkos riziku, uprkos svemu što je mogla da izgubi, nego da sjebe svoj život onako kako si ti sjebala svoj, i kako si ga sjebala svojim ćerkama, bako. Ne, nemam gde da idem. Zato sam sinoć spavala kod mame, jer uvek ima krevet

za mene, jer je uvek tu, jer me čeka, prašta mi... jer nije kadra da mi strpa kofer u ruke i natera me da ćutim, da pognem glavu i vratim se u pakao govornjivog braka kako si ti uradila njoj kada te je molila da je zaštitiš od kretena od mog oca.

Mensiji se trese brada.

– To su bila druga vremena, dete. Šta ti znaš.

Ines se okrene i prži baku pogledom, koja se jednom rukom uvlači u preklope svoje bunde.

– Ne lupetaj. Vremena se ne menjaju, bako. Ljudi se ne menjaju. A ni prošlost se ne menja. Što sam sinoć spavala kod mame? Dobro pitanje. A ti? Zašto si više od dve nedelje u izbeglištvu kod mame? S kojim pravom ti njoj tražiš krevet nakon što si je poslala s devojčicom od dve godine koju drži za ruku nazad u život za koji si znala da je grozan? Kako možeš da se gledaš u ogledalu svakog jutra kada vidiš šta je ispalo od tvoje dve ćerke? Gledaj ih. Tu su, hodaju ispred tebe, jedna je utekla u svoj gips i zglob koji se samo lomi ne bi li uspela da te se oslobodi, da ne bi morala da te pazi jer te ne podnosi, jer te krivi i za ono što jesi i za ono što nisi uradila; druga, ćutljiva, pazi te kao najbolja bolničarka, spremna za tvoje ispade, tvoju manipulaciju, tvoje nedostatke hirovite i samožive starice jer joj je svejedno od kad joj je Elena otišla. Da, bako. Ne zanimaš je. Za mamu, od onog blagoslovenog puta u Berlin, život je bio Elena i more. Ostalo je bilo samo uzgred. Sada živi u krugovima oko tog uzgrednog koje činimo sve mi, prazan skup u koji ne želi da gleda.

Nastupa tišina. Sve tri ćutimo i stojimo mirno. Tri galeba na pramcu. Flavija i Lija takođe su prestale da hodaju. Popodne je plave boje. Priča Mensija. Svetiljka koja kruniše svetionik sada se pomalja iznad njene glave, dajući joj izgled neobične, futurističke device.

– Neću ti lupiti šamar jer, uprkos tome što sam kilava, ti si slaba toliko da neću da rizikujem da me zatvore u neku tamnicu optuženu za ubistvo – kaže s nestašnim pogledom u očima. – I jer, ako se ti ne približiš, ja ne mogu da te dohvatim – dodaje, s

izrazom zla na licu. – Ali, pre nego što mi se opet pomeri ova jebena proteza koju će zubar kreten onaj Flavijin prijatelj morati da mi uglavi kamionskim zavrtnjem, reći ću ti nešto, mala moja.

Ines me pogleda kratko a zatim ponovo vraća pogled na baku, koja dodiruje zavijenu ruku ispod kaputa i suzdržava lažni bolan grč. Zatim popravlja kosu, diže bradu i kaže:

– Ako ta tvoja Sandra nije od poverenja, i sada kada si rizikovala zbog nje nestane iz tvog života i nastupi s nekom od onih priča da je trebalo da je pitaš, da nije spremna ili neka glupost u tom stilu...

Sekunda. Galeb. Vrisak. Gušter šmugne između dve stene.

– Ubiću je ovom zdravom rukom.

Ines polako otvara usta i zatvara ih jednim mehaničkim pokretom ruke, fine i providne ruke u koju baka upire pogled, prestrašen pogled, zgađen.

– Ne bi bio prvi put – zaključuje Mensija tiho, gledajući iznenada u mene s izvijenom obrvom.

Ne mogu da izdržim njen pogled.

– Otkud ti znaš...? – počinje Ines, ne sklanjajući ruku s usta. – Ko ti je rekao...?

Mensija je gleda iznervirano. Zatim gleda ponovo u mene i pruža mi ruku da krenem ka njoj, što smesta radim. Kada stanem pored nje, tera me da se okrenem i pogledam Ines u lice.

– Gledaj je, mala moja. Ovo je jedina sestra koja ti je ostala. Šta vidiš?

Nemam vremena da odgovorim. Ines i dalje pokušava da prihvati da tajna koju je delila s mamom nije tajna. Kao da razmatra mogućnosti punom brzinom, računa datume. Najednom ne zna da li treba da se naljuti na mamu što nije umela da ćuti, ili na baku što je umela. Izgubljena je.

– Katalog sekundarnih životnih efekata, to je ono što vidiš, mala moja – škljoca Mensijin glas. Smejuljenje joj se odbija o stene koje okružuju krivinu puta kao hor promuklih cvrčaka.

Katalog sekundarnih životnih efekata – kaže baka smejući se.
To sam ja.

Četrdeset sedam kila. Metar sedamdeset. Suva koža oko očiju. Suv život oko kože. Smeđa kosa, ni kratka ni duga. Udata. Jedno dete. Malo prošlosti.

Najednom baka prestaje da se smeje u mestu. Briše usta papirnom maramicom koju vadi iz džepa bunde i zatvara oči. Bea me gleda i obe stojimo mirno. Malo ispred nas, Flavija i mama nastavile su dalje i čini se da ponovo pričaju.

– Hi, hi, hi – kaže baka ne otvarajući oči. – Hi, hi, hi.

Mensijino smejuljenje ubrzo se pretvara u nalete grohotnog smeha kroz loše zube koji ni Bea ni ja ne znamo kako da razumemo. Idem ka njoj, i zajedno prilazimo baki.

– Bako... – kaže Bea, uzimajući je za ruku i blago je drmajuci.
– Bako, da li si dobro?

– Hi, hi, hi – Mensija izgovara samo to, kako se čini, nesposobna da artikuliše išta drugo do tog čudnog smeha koji liči na male uzdahe. – Ma... hi, hi, hi – ponovo napad, ne može da priča.

Izgleda kao devojčica. Tetka Flavija i mama se približavaju vraćajući se nazad spoplicućim korakom. Flavija dahće neraspoloženo. Boli je noga, i pazuha, zbog štaka. I oči, nadražene vetrom koji više ne duva.

– Ponovo ćeš se upiškiti u bundu, bako – kaže Bea zabrinuto, spuštajući glas. – Smiri se.

– Ma... gledaj nas – napokon kaže Mensija, između dva napada smeha i uzdaha kojima pokušava da vrati sebi dah. – Gledaj nas... – više najednom, pokazujući visećom rukom na ćerke i unuke dok pokušava da se smiri i briše suze s lica natopljenom papirnom maramicom. – I mi smo ti neka slika, hi, hi, hi. Starica s polomljenom rukom u bundi od vizona; ti i tvoj herpes ili

herpes i ti, više ne znam šta ide prvo – mrmlja, gledajući u Beu. – Flavija i njena zagipsana noga; ti – kaže mi – s više kostiju nego mesa i mrzovoljom; i da završim – zaključuje, okrećući se ka Liji teatralno – moja mala Lija, austrijska bolničarka koja sigurno umire od želje da nam svima ubrizga neki otrov da može da uživa u praznini koju joj čak ni Elena nije ostavila kad je otišla.

U trenucima koji slede, sve se zgledamo. Ne primećujući, napravile smo neku vrstu kruga oko Mensije, koja sada ponovo osipa paljbu, umirući od smeha, između zuba koji šetaju amotamo i dlačica vizona koje vadi iz usta prstima. Tokom desetine sekunde, imam jasan utisak da smo sve četiri pomislile isto.

Pet žena na ostrvu. Samih. Bolesnih. Najstarija, koja treba da ide u bolnicu narednog dana da joj operišu ruku i koja je, zapravo, inicijatorka ekskurzije, pada na putu do svetionika i udara glavom o kamen. Tužna nesreća. Prirodna smrt. Slika Mensijine glave kako udara o kamen na putu prolazi kroz nas četiri kao dah prokletstva, bira nas kao zmija natovarena jabukama.

Iznenada, Bein pun i mehurast smeh prasne u popodnevnom vazduhu kao prva paljba vatrometa. Prasne Bea a posle nje ide mama. Smeh. Smeh u tri generacije, u tri dimenzije. Prepoznat smeh, pretvoren u olakšanje za mene koja ne znam odakle da počnem, koji mišić da pokrenem da im se pridružim. Nestaje kamen s Mensijinog lica. Odlazi Horhe u svojoj gadosti prskajući zidove hodnika iza mojih leđa, prateći me do ulice preko mora pocepanih fotografija i stranica mog dnevnika. Smeh, da. Smeh koji tetka Flavija ne uspeva da dešifruje pomoću svog bolnog izraza lica i tih očiju plavih kao napola otopljen led u kojim je bilo uvek teško pronaći život.

– Trebalo je da odemo u Fatimu! – kaže baka kroz smeh, pokušavajući da se uhvati za bundu, koju već napola vuče po zemlji. – U Lurd! S termosima i s jadnim Hasintom, hi, hi, hi!

Previše je. Toliko da Flavija ne može da se ne nasmeje i zagrcne, što je, ako se ne varam, nagoveštaj grohota, mada se s

njom nikada ne zna. Mama se previja od smeha i čini se da je prestala da diše. Bea plače, više nema vremena da se smeje. Mensija i dalje izgovara ludosti, ne gubeći nas iz vida nijedne sekunde. Po načinu na koji nas proverava pogledom, po njenim pravovremenim migovima i po pozi bake savladane nevinim i srećnim smehom koji se javlja samo tamo gde postoji poverenje i ženska i porodična nežnost, kladila bih se da je do nje dopro neki nagoveštaj izazovne i grozne slike koja je nakratko prošla kao zmija oko žena iz kruga.

Nastavljamo put. Smeh se polako smiruje sve dok konačno ne nastane tišina. Sada je na mene red da hodam pored tetka-Flavije. Ostale zaostaju. Konačno, na nekih trideset metara ispred nas, stari svetionik se diže u vazduh kao beli prst. Flavija staje, dahće, naslonjena na štaka.

Stojimo i gledamo u svetionik dok se glasovi ostalih čuju sve bliže. I dalje se smeju.

– Šta vidiš? – pita me ne odvajajući pogled od svetionika.

Smešim se. Ako joj kažem istinu, smatraće da sam luda.

– Prst – odgovaram, spuštajući glas. Najednom me je gotovo sramota što sam to rekla.

– Kako prst?

Mensijin smeh se čuje sasvim blizu. Na svega su nekoliko metara od nas.

– Tanak prst sa tek izlakiranim noktom.

Flavija se ne okreće.

– Razumem, da. Ali koji prst? Kažiprst? Palac? Muški prst? Prst devojčice?

Aj, tetka Flavija se neće promeniti. Traži odgovore. Uvek. A onda, ako odgovori nisu oni koje je očekivala da čuje, traži krivca na koga će da sruči kaznu zbog svog loše postavljenog pitanja.

– Ne znam.

Uzdiše iznervirano i mentalno umorno. Namešta štaka i cvili kao stara mačka.

– Ja vidim palac pun prstenja, prst žene srednjih godina, nekoliko puta udavane, možda udovice. Prav prst, beo, lepo stoji

na šaci. Prst...

– Optužujući – prekida je Mensija iz naših leđa umornim glasom. – Optužujući prst, to je.

Optužujući. Baš čudno, do sada nikada nisam videla u svetioniku ništa drugo do jednostavnu konstrukciju svetla, tačku koja prekida plavičasti horizont mora i neba kroz prozore u dnevnoj sobi i maminim sobama, prema kom je Elena osećala obožavanje, ako ne i opsesiju. Optužujući prst, kaže baka. Možda je u pravu.

– Dobar srednji prst s ogromnom sijalicom na vrhu – dodaje Mensija široko se smešeci. Najednom mi pada na pamet da se ostrvo možda usuđuje da upre prstom, tim osvetljenim prstom, osvetljavajućim, nagore, izazivački. Gledam u žene svoje porodice i vidim nas kao pet vanzemaljki tek sletelih na čudnu planetu, možda napredniju od naše, koja ima ogromne prste kojima može da optuži boga što je bio toliki kreten da nas ostavi bez Elene, što ju je zadržao celu za sebe, telo i dušu, ceo paket. Elena je imala običaj da kaže da kada umre želi da raspu njen pepeo sa svetionika ostrva. Jedini prah koji smo mogli da bacimo tog popodneva bila je daska s krme *Zigfrida* koju je mama uspela da nabavi zahvaljujući tatinim kontaktima s čuvarima plaže. Spalili smo dasku u bakinom kućnom kaminu. Bila je veoma debela i trebalo joj je vremena da izgori. Lak i vlaga izvukli su crni dim koji nas zamalo nije ugušio. Tata nije hteo da prisustvuje. To je bilo nekoliko sati kamina u tišini. Pet žena gleda u plamen kao da čeka odgovor, sliku. Nešto. Mama nije čak ni treptala. Bila je lepša nego ikad. Baka je ostarila dvadeset godina u sekundi. Postala je stara. Daska je gorela u kaminu, a iza prozora plava boja neba bila je tako prozračna a popodnevno svetlo tako jasno, tako toplo, da smo imali utisak da smo pali s jesenje vrućine i boje u malu zimsku zagradu da pripremimo napitke i vradžbine u vrzinom kolu. Bea je plakala. Plakala je onako kako se smeje, u naletima, prepuštajući se osećanju glatko, iz tela, rukama i očima. Pile smo ajurvedski čaj koji je Flavija ponela od kuće i koji će nas, kako je procedila, držati u jasnom i smirenom stanju.

Nekoliko sati pre *Zigfrid* je bio lokalizovan u blizini ostrva, prevrnut kao umirući kit, veliki pramac mu je bio prelomljen napola kao tužna drška metle. Nekoliko sati pre, Elena više nije bila Elena. Posle dvadeset osam sati traženja i čekanja, one jezive oluje koja je viđena kroz prozore maminog dnevnog boravka izgledala kao da dolazi iz samog pakla, crnih talasa koji biju o brodove, kidajući konopce, preplavljujući ulice i šetališta... posle vetra koji je nosio svetlo, glas, poglede, tog vetra kog ostrvo nije videlo skoro trideset godina, jednako nenadanog, prokletog... posle je došla tišina i daska *Zigfrida* olizana vatrom u bakinom kaminu. Mama se kretala među nama kao mesečarka, s osmehom nekoga ko nije tu i iscrpljenim izrazom lica. Nije prestajala da pita želimo li još čaja.

– Još čaja, Flavija? Još čaja, Bea? Još čaja, mama? Još čaja, još čaja, još čaja? – ponavljala je svakih pet minuta istim šupljim glasom, kao da je luda. Još čaja. I tako smo sedele nas pet, čekajući da ta prokleta daska dogori već jednom da bismo mogle imati nešto što možemo da bacimo u vetar sa svetionika, kao što je Elena želela. Svaka je pokušavala da razume nerazumljivo, bacajući se u tišinu prema suncu koje se uvlačilo u malim nitima kroz bakine debele zavese od ljubičastog pliša. Nije se ni o čemu pričalo, a ja nisam znala kako da plačem. Osećala sam se skroz zatečeno, uhvaćeno u iznenađenju, izložena nevremenu. Mislila sam na Elenu, pokušavala sam da se setim našeg poslednjeg razgovora nekoliko sati pre nego što je ona odlučila da isplovi na brodu *Zigfrid*, uprkos prognozi i oblacima koji su kao olovne ploče defilovali iza svetionika, i očevom zabrinutom odgovaranju. O čemu smo razgovarale? Preturala sam po svom sećanju pokušavajući da prizovem neku sliku, neku rečenicu, pokret, dok je pored mene Bea bila sva uplakana, sama, tužna; i najednom sam imala želju da je udarim, da prestane već jednom, da mi ostavi malo prostora da pokušam da osetim, da makar jednom mlađa sestra pokloni malo vazduha srednjoj da može da diše. Pogledom sam potražila mamu, ali bilo je beskorisno. Ona je prestala da gleda.

Sećam se nekoliko sekundi napete tišine i sećam se da se daska prelomila, uvijena u veliki plamen i vrlo bučno pucketanje. Sećam se Mensijinog preplašenog lica i tetka Flavijine tamne kože kako sija na vatri. Jedna žeravica je izletela na pod i pala ispred mame, koja ju je uzela rukom i polako, vrlo polako, vratila u kamin bez i najmanjeg pokreta ili izraza bola. Vratila sa na mesto, blago je protrljala povređen dlan, i uzela čajnik.

– Još čaja, Bea? Još čaja, Flavija, dušo? Još čaja, mama? Još čaja, još čaja, još čaja?

Još tišine.

Sekundu kasnije, mama se okrenula ka meni, nasmešila mi se s ljupkošću koju joj nikada neću moći oprostiti, i rekla mi:

– Još čaja, Elena?

Tada da. Tada sam osetila blagi grč koji me je delio iznutra, uvlačio se u moja pluća, stezao mi ruke i vrat, kočio vilicu. I čula sam škripu. Fizičku. Čujnu. Promuklu. Poput one koju pravi drvo kad se lomi. Vazduh. Mama mi je pogledom oduzimala vazduh, otimala mi ga je iz pluća, usisavala mi život tu ispred mene s čajnikom u ruci. Tražila sam vazduh. Otvorila sam usta i ono što sam čula bilo je vrlo slično lavežu, suvom povraćanju.

Zatim je došao plač. Osetila sam Flavijin zagrljaj i doživela sam je kao ljudsko biće, iznenađujuće toplo i meko. Tog popodneva me niko drugi nije zagrlio.

– Optužujući – ponavlja Mensija pored mene, i stavlja svoj srednji prst meni ispred nosa, gde računa da bi trebalo da stoji svetionik. Smešim se.

– To nije baš elegantan pokret, bako. Ne za ženu koja ima devedeset godina – kažem s lažnim izrazom ljutnje.

Smeši se.

– Sigurna sam – uzvraća veštački se smejući. – To mi uvek pokazuju unuci one veštice od Hasintove žene kada ih sretnem na ulici. Kada ih ona ne gleda, ili se pravi da ih ne vidi, ti degenerici mi tako pokazuju prstom.

– Pitam se što li te toliko mrzi Hasintova žena, bako.

– Zato što je zavidna, šta bi pa moglo da bude?

– Zavidna?

– Lisica, to je ona. Plodna lisica koja u životu ništa drugo nije uradila osim što je donela na svet te tvrdoglave kriminalce i ubice. Kada Hasinta više ne bude, videćemo koji će pevac pevati toj kravi.

– Mama, molim te – prekida je Flavija glasom u kom se oseća nestrpljenje. – Ne mogu da verujem da si i dalje opsednuta s Rosario.

Mensija upire pogled u svetionik.

– Ja opsednuta? Šta ti znaš šta znači biti opsednut, ćerko? Osim toga, ta kurveštija ne zalužuje da traćimo vreme pričajući o njoj. Stići će je već šta treba da je stigne – zaključuje, izdiže jednu obrvu i nastavlja da hoda pored Bee i mame, ostavljajući Flaviju i mene za sobom.

I mi nastavljamo da hodamo, Flavija pognute glave, pazi na put i rupe koje se javljaju između stena da slučajno ne uvuče štake u neku i padne. Blagi povetarac najednom donosi sa sobom čudan miris na zimu. Na svega nekoliko metara ispred nas, mama naglo staje, žmuri i podiže glavu, duboko udiše.

– Miriše na zimu – kaže prigušenim glasom.

Da. Na zimu.

Pored mene, Flavija takođe staje. Kao da već nekoliko minuta nešto smišlja, priča sama sa sobom, kradomice se svađa s onolikim ostalim Flavijama koje se oglašavaju u njenoj glavi. Tupo udara štakom o zemlju i čujemo kako crni gušter beži.

– Ostaviću Ektora.

Mama i dalje duboko udiše žmureći.

– Oduvek je mesec oktobar bio pokvaren mesec – kaže najednom ne otvarajući oči.

Elena je govorila da je oktobar šibicar. Ispod prve čaše, zima. Ispod druge, pakao. Ispod treće, had. Ako bi ti se desilo da moraš da biraš u oktobru, ili ako bi, još gore, oktobar bio taj koji bira za tebe, gotova si.

Okrećem se da pogledam u tetka Flaviju, koja izgleda ošamućeno, zuri u mamu.

– Šta kažeš?

– Da ću da ostavim Ektora. Danas. Popodne. Čim se vratim. Nek ide. U božiju mater.

Baka nas gleda preko maminog ramena, misleći da je sada Flavija ne vidi. Greši.

– Da, mama – viče Flavija. – Neka idu Ektor i njegovo jebeno sažaljenje. Nek se gube već jednom i nek me ostave na miru.

Mensija je gleda bez reči. Skuplja bundu ispod ramena automatskim pokretom i čisti grlo.

– Ako je to ono što hoćeš, ćerko... – kaže blago, glas joj je malo slomljen. Kako je dobra glumica naša Mensija. – Ali... jesi li dobro razmislila? Umorna si, dete, a kada je žena bolesna i umorna, pogrešno odlučuje i sve joj izgleda gore nego što je. Možda bi trebalo da sačekaš.

Flavija je gleda kao da vidi džinovskog slepog miša kako visi na pultu neke mesare.

– Mama, da li si to ti?

– Osim toga, Ektor nije loš. Priznajem da nije čudesan, ali makar zna da se ponaša i brine o tebi. Na svoj način, ali brine.

– Mama...

Nastavljamo da hodamo, sada svih pet zajedno. Za nekoliko minuta ćemo stići do belog podnožja svetionika.

– Šta je? – odgovara baka, nakon nekoliko sekundi napete tišine. Da li se u njenom glasu oseća strah?

– Stara sam, mama. A ti još više.

– Da. A je l' to dobro ili loše?

– To je što je.

– I?

– Toliko dugo te mrzim da je došao trenutak u kom sam zaboravila gde je sve počelo. Da sam zaboravila zašto. A tu je i volja. Najednom shvatam da ako ti nisi kod kuće, kuća nema smisla. Da živim protiv tebe oduvek i da mi to hrani život. Tvoje odsustvo me izbacuje iz koloseka, oduzima mi razum, nemam svetionik s kog mogu da odašiljem svoje nemanje svetla.

Nastaje tišina. Sekunde se njišu na povetarcu. Bea teško diše i

mama joj pomaže da napravi poslednje korake do male betonske platforme koja okružuje svetionik. Mensija hoda držeći se za svoj okovratnik od olinjalog vizona, sada već oprezno, kao da joj je neko upravo pucao u nogu.

– Kada izađeš iz bolnice, mama, hoću da se vratiš kući – najavljuje Flavija hrapavim glasom. – Makar ja i dalje imala ovo na nozi, svejedno mi je. Ektora više neće biti, uveravam te. Istina je da mi, na moj način, nedostaješ.

Mensija staje u mestu trenutak pre nego što stigne do bele i zarđale ograde koja okružuje malu platformu od vlažnog betona u podnožju svetionika.

– Raduje me što to kažeš, ćerko – mrmlja napuklim glasom.

Flavija ne kaže ništa. Mensija čisti grlo, pokušavajući da joj dâ nekoliko trenutaka vremena. Više ne čeka.

– Znaš li zašto?

Gledam u Beu, koja mi pak dobacuje jedan od onih svojih pogleda bez reči: „Hoće li boleti?“

– Zašto?

– E pa zato što, u dubini, posle svih ovih godina, znam da nisam pogrešila s tobom, a možda za jednu majku nema boljeg poklona od tog. Ti si nezahvalnica, Flavija, Oduvek si bila i oduvek na moj račun. Istina je da mi nikada nije bilo bitno. Bolelo me je, jeste, ali to je jedan od rizika kad si majka. U mojim godinama, nema laži nema prevare. Znam da u tebi imam nesrećno nezahvalnu ćerku, jednu već staru ćerku koja je i dalje živa jer je od kad me pamćenje služi ubeđena u to da sam ja uzrok svih njenih zala. Da, Flavija, ti si jedna jadna nezahvalnica, ali bog zna da te zbog toga nikada nisam manje volela. Nikada.

Mama se okreće i polako prinosi ruku ustima kao automat. Oči su joj otvorene. Dva bunara horora u spirali.

– Ima još – nastavlja baka. – Možda ćeš u vremenu koje nam preostane biti kadra da razumeš da si ti biće koje sam najviše volela na svetu. Više od tvog oca, više od tvoje sestre, i neka mi bog oprost, a i ona. Toliko sam te volela da sam za tebe uradila

ono što se ne radi ni za koga, ćerko.

Flavija stiže do ivice platforme uz uzdah, odlaže štake pored ograde i seda. Upire pogled u zemlju od neravne stene.

– Znam, mama.

Bakin pogled se gubi u tamnoplavoj boji mora i odgovara vazduhu.

– Ne, Flavija. Ne znaš. Da znaš, verovatno bi sada bila mnogo luđa nego što si.

Tetka Flavija žmuri. Udiše i ispušta vazduh dugo, vazduh se odbija o stenovitu zemlju. Mama i dalje drži ruku preko usta a Bea napipava zemlju ispod sebe i polako seda, ne skidajući pogled s pučine. Pokriva uši rukama.

Prolaze sekunde između kreštanja dva galeba i povetarca koji ih ljulja iznad malih belih kresti talasa. Prolaze trenuci vazduha. Od toliko prošlosti na leđima. Svetionik se diže iznad nas, više ne ni kao prst ni kao kružni izvor belog svetla koje sunce poništava. Sada nas pritiska svojom gustom, dugom senkom, stiska nas odozgo.

– Nisam prestala da sanjam Kristijana ni jedne jedine noći od kada si uradila ono što si uradila, mama.

Jedan galeb se obrušava i uranja u vodu.

Drugi gleda prvog odozgo i ispušta jeziv krik koji prekida popodnevni mir.

Nisam prestala da sanjam Kristijana ni jedne jedine noći od kad si uradila ono što si uradila, mama.

To je moj glas.

To moj glas ispunjava vazduh onim što nikada nisam želela sebe da čujem da izgovaram. To je sećanje na tatin dementni glas, na tatu koji plače na belim pločicama u kupatilu. To je Lija i njen prazan pogled. I Hasinto, Hasinto takođe, sa svojim mirnim leđima, koji nas optužuje da smo lude tom prokletom smirenošću koju bismo mu morale oduzeti nožem. Na ovom prokletom svetioniku na koji nikada nismo smele da se vratimo. To je i Kristijan. I Elena. Odsustvo njih dvoje. Ukršteni snovi. A sada je mama. Njen glas. Mensija.

– Nisam ni ja, ćerko.

Lija se usredsređuje na kesu sa sendvičima i termosima i počinje da postavlja neku vrstu stolnjaka preko vlažne zemlje platforme. Plastični tanjiri, plastične čaše. Vruć čaj.

– Čaj, mama? Čaj, Bea? Čaj, Ines? Čaj, čaj, čaj? – ponavlja blagim glasom bolničarke koja prolazi pored nas s termosom kao stjuardesa stare škole. – Ima sendviča s piletinom i avokadom, ćuretinom i paradajzom, tunjevinom i...

– Ućuti, Lija – brecne se mama tek tako, glasom oštrim kao nož.

Lija je gleda nekoliko sekundi kao da su je grubo probudili iz popodnevnog dremeža. Zatim upire pogled u svoje ruke, u termos i u plastični poslužavnik pun sendviča od crnog hleba, i gleda nas trepćući.

– Dođi ovamo, mala moja – kaže mama, udarivši dlanom o beton platforme. – Dođi, sedi pored mene.

Lija me gleda. Ne znam da li me vidi. Spušta poslužavnik i termos na zemlju, prilazi mami umornim korakom i seda pored nje. Mama joj prebacuje svoju bundu preko ramena, deli je s

njom.

– Je l' ti hladno? – pita je.

Lija odmahuje glavom.

– Vruće?

Opet nije.

– Znaš li koji je danas dan, dušo?

Lija se okreće da je pogleda smešeći se izgubljeno.

– Naravno. Nedelja je, deveti oktobar.

– To već znam, glupačo. Nego, koji je danas dan?

Lija daje sebi vremena pre nego što odgovori.

– Danas je godišnjica.

– Godišnjica čega?

– Onog s Elenom.

– Netačan odgovor, ćerko. Probaj ponovo.

Lija me gleda zatečeno. U pogledu joj se nazire slab poziv u pomoć, mala iskra panike koju pokušava da poništi ledenim osmehom.

– Mama, molim te...

– Probaj ponovo – navaljuje mama.

– Dobro. Danas se navršava godinu dana od kada je Elena isplovila i nije se vratila – kaže Lija kao iz topa, kao devojčica uhvaćena u prestupu, koja optužuje svoju drugaricu. – Zadovoljna?

Mama je uzima za ruku ispod vizona i privlači je k sebi. Lija se opire i obe se klate.

– Ludiš, ćerko. A patim kad gledam. Znaš li zašto?

Lija ćuti. Iza nje, Bea je otkrila uši i gleda u more, uvijena u spokojno svetlo koje, kao ja, Ines takođe primećuje u njoj.

– Zašto, mama?

– Jer s tvojom sestrom već imam dovoljno. Ako si majka, a jedna ti ćerka ispadne luda, to je njena krivica, ali ako od dve ćerke obe završe opaljene, imam sve šanse da me tamo gore ne tretiraju baš lepo.

Smešim se, nastojeći da suzdržim smeh. Mama je jeziva, to niko ne može da ospori.

– Prošlo je godinu dana od onog s Elenom, kako ti kažeš – nastavlja mama strpljivim glasom, kao da se obraća devojčici. – Prošlo je dvanaest meseci kako je otišla tvoja najstarija ćerka, tvoja ćerka slikarka, tvoja prijateljica.

Tišina.

– I prošlo je dvanaest meseci kako ne znamo gde si. Gde si, Lija? Gde si nam to otišla? Gde je ostala blaga Lija koja voli da putuje? A tvoj smeh? A svakodnevne šetnje plažom, kupovina, putovanja, opera, vrućina? Gde su, Lija? Iz kuće praktično nisi izašla od onog dana. Iz boravka na terasu i s terase u boravak. A ulica? A ostali? A...?

– Martin ne razgovara sa mnom, mama. Od onoga s Elenom.

Mama se ne uzbuđuje. Nastavlja da gleda u more držeći svoju čašu čaja u ruci.

– Martin je kretenčina, spolja i iznutra obložen istim kretenizmom.

Lija se nakratko suvo zasmije.

– Jeste.

– A ja sam kretenka što sam te naterala da se vratiš njemu kada si došla da tražiš utočište.

Ines se okreće da ih pogleda.

– Ali tebi je to svejedno, zar ne, ćerko?

Lija sleže ramenima i rukama traži čašu čaja kraj sebe. Ne nalazi je.

– Sve ti je jedno – počinje Mensija – jer i dalje veruješ da je tvoja ćerka samo nestala, samo nije tu, jer i dalje misliš da je nisu našli zato što je tu nije ni bilo. Tako jednostavno. Možda ju je spasio neki brod tokom oluje i odveo je daleko, nesvesnu, bez pamćenja, i možda će joj se jednog dana pamćenje vratiti pa će doći kući da možeš mirno da spavaš i prestaneš da se kriviš što si ti bila ta koja joj je tražila da dođe da taj vikend provede na ostrvu jer ti nedostaje. Ti, koja nisi bila kadra ni suzu da pustiš za njom, dobra prijateljica, ona koja i dalje čeka da joj vrate ono što joj niko nije oduzeo, koja grize usne od besa što joj nije zabranila tog olujnog dana da isplovi na *Zigfridu*, brodu koji si ti,

drago moje dete, onoliko insistira da joj se kupi. To što ti zoveš „ono s Elenom“ tvoja majka rezimira u malo reči, srećo.

Aj. To „aj“ je jedino što sebi dozvoljavam da mislim pre nego što se mama ponovo obruši, ovog puta tonom glasa koji kao da nije njen. Bea se grbi, naslanja leđa na ogradu, a Ines ispušta jedan dahtaj, ali se ne pomera.

– Elena se te noći udavila, ćerko. Umrkla je jedući morsku so dok nije eksplodirala iznutra i potonula između talasa kao jadna životinja, polomljena i plava. I ti nisi bila tamo da joj pomogneš. Verovatno te je vikom dozivala dok se davila, tražeći da joj pomogneš, da joj majka pomogne. A ti je nisi čula. Nisi mogla, Lija. Ni ti ni iko. Elena je umrla sama na moru. Nije moglo biti drugačije. Dozivajući te. Opraštajući se, pateći kako nećeš moći da zamisliš ni u svojim najstrašnijim košmarima.

Najednom je tišina toliko debela, toliko gusta da, ne razmišljajući, gledam u nebo očekujući da ću naići na prekrivač od crnih olujnih oblaka. Elektricitet koji prolazi kroz nas je pokvarena struja, gluvonema. Sada mala pukotina otvara sebi put između stenovite čvrstine popodnevnog mira, pukotina kao brundanje, kao slabi potres koji kao da dolaze iz samog mora, suvog i krutog, gotovo penušavog. Ispod maminog vizona, vidim kako se Lija blago trese, možda pokušavajući da namesti bundu preko leđa. Mama me gleda preko Lijinog ramena s alarmantnim izrazom lica i glavom mi daje znak da priđem. Smesta ustajem, uzimam štake i krećem ka njima, ali u tom trenutku Lija počinje da se trese kao list ispod vizona u isto vreme dok se pukotina tog ustajalog vazduha, tog gluvog pucketanja koje sam mislila da je nestalo trenutak pre, ponovo otvara odozdo kao zavijanje zveri, sve dok ne shvatim da promuklo pucketanje dopire od ispod vizona takođe, od Lije i njenih slomljenih pluća, koja škripe na popodnevnom povetarcu sve jače dok mi prestravljen mamim profil dobacuje poglede u kojima traži pomoć i na koje nemam hrabrosti da odgovorim.

A onda urlik pocepa dan, urlik povređene životinje koja se vraća nazad i udara u optužujući prst svetionika kao balon pun

govana, koji puca iznad naših pet glava i prekriva nas s dvanaest meseci suše, popucalih bronhija, neprospavanih noći, gluve tišine, nepriznatog čekanja jedne majke koja se nije predala, koja ne veruje, koja se takmiči s nepravdom, s neobjašnjivim. Lijin posrćući glas:

– Ne.

Lijino „ne“ je jedno dugačko i žalosno „ne“ kao beskonačna patnja mlade udovice, jecaj koji se malo-pomalo pretvara u plač, isprekidan plač, neuvežban, ali ipak plač. A u tom „ne“ pronalazimo se sve vičući zajedno s njom, prekrivamo je s četiri para ruku, nepomične sestre i ćerke, uhvaćene našim sopstvenim „neima“, pogrešno nastalim, pogrešno rešenim. A s plačem dolazi i klaćenje, usklađivanje fizičkog ritma, to ljuljanje napred-nazad, vraćanje u čistu nevinost. Lija grli sebe samu kao skupljena anemona, povređena, sva u slinama i balama, pokušava da dođe do vazduha tamo gde vazduha nema, neće ni da bude ni da ne bude. Lija se ljulja kao brod po nevremenu, proživljava bol odsustva, voli Elenu poslednji put, možda se oprašta, možda ne.

Sa zarđale ograde vidim samo ogromnu bundu od vizona koja se klata kao neobična zver, trapavi medved se ljulja u teškom vazduhu koji sada kao da jače duva. Lija je naslonjena na mamu, koja joj je zdravu ruku prebacila preko ramena i koja je konačno uspela da je natera da plače uz nju, uz nešto fizičko i živo, steže je slabašnom snagom koja joj je preostala da joj ne bi ponovo umakla, da ne bi istrčala s ostrva i bacila se u vodu kao onaj glupi galeb koji se nije pojavio već previše sekundi.

– Neće se vratiti, ćerko – čujem kako mama kaže s više nežnosti nego glasa. – Elena se neće vratiti.

Lija naslanja glavu na mamin vrat. Ne vidim joj lice. Čujem je, da.

– Zašto smo sve toliko same, mama?

Same.

Gledamo se. Majke i ćerke, sestra sestru, tetka sestričine, unuke baku. Same. *Solas*. Čudna reč. Tako kružna, tako

zatvorena u opasnu krivinu slabe vidljivosti. Pet slova, igramo se deljenja na ravne časti. Na sreću. S urezano u Inesine kosti bez mišića, okruženo njenim snovima i nedovoljnom stvarnošću. O za Mensijinu beskonačnu hrabrost i njene uvek obeležene karte. I da se Lija konačno prelije, da nas pokosi sve životom koji joj preostaje. A za Beu i njena lažna utočišta, i poslednje S da krivuda između svih množina koje me čine i da mogu već jebeno jednom da naučim da zamišljam u jednini, da se zamišljam cela. Da mogu da prestanem da sanjam one kojih više nema. Da mogu da počnem da sanjam budna.

Mama zabacuje glavu unazad i gleda u nebo, koje se sada gasi na zapadu. Krdo belih oblačića dolazi s juga. Vreme će se promeniti.

– Same? – pita nikoga.

Prolazi nekoliko sekundi. More sada silovitije udara u stene, ispod nas. Mama ponovo priča ne okrećući se. Moru. Eleni.

– Bolesne smo. Takođe opaljene. I polomljene.

Oblačići klize ispod zalazećeg sunca. Svetlo je narandžasto, zagasito crveno, prelepo.

– Ali nismo same. Bar ne dok ja ne umrem, devojčice moje. Neću da vas čujem da ste to ikad više rekly. Nijednu. Nikad – završila je odlučno.

Ne pomeramo se. Počinje da se smrkava. Blesak obasjava na tren jedan usamljeni oblak koji nijedna od nas pet nije videla da se pravi tačno ispred nas. Zatim još jedan. Treptanje.

– To je svetionik – kaže Mensija, naslanjajući se na Liju da bi ustala. – Vreme za polazak, devojčice.

Bea se sprema da pokupi stvari od užine, koje stoje netaknute na vlažnoj zemlji platforme, ali Mensija pucketa jezikom i pokretom joj govori da zaboravi.

– Ostavi to tu. Poješće galebovi. Uzmi samo termose i suncokrete. Ostalo, u kurac.

Spuštamo se svih pet držeći se podruku niz stenovit put koji se krivudavo spušta do pristaništa, gde nas *Aurora* i Hasinto čekaju kao dva stara psa, svako gleda svoja posla, u tišini,

dišemo zajedno mada ne i istovremeno. Nismo same. Možda nešto malo više žive.

Kada stignemo do pristaništa, mama staje ispred *Aurore* i daje po jedan suncokret svakoj od nas dok uskačemo u čamac, i sedamo na zarđale klupe, jedna pored druge. Konačno ulazi Mensija, Hasinto odvezuje konopac, i nakon što spusti svoj suncokret na stranu, staje ispred nas, ponovo nam okreće cela leđa mirnog kormilara i traži od *Aurore* brzinu.

Mama se udobno smešta na klupu pored Lije, koja odmah naslanja glavu na njeno rame, zatvara oči i sklupča se uz nju sa suncokretom preko kolena. Bea zausti nešto da pita, ali je Mensija gleda iznervirano i kaže:

– Ako nameravaš da me pitaš šta treba da uradite sa suncokretima ili zašto sam svakoj dala po jedan, možeš slobodno da uštediš energiju jer ne znam.

Bea zatvara usta a ja suzdržavam osmeh. Znam da mama nije završila.

– Jer volim suncokrete, zato – cedi kroz zube. – I jer me podsećaju na Elenu, koja je uvek tražila prokleta svetlo svetionika.

I odlučnim pokretom dobro zakopčava kragnu na bundi i čujemo je kako gundā:

– Bezobraznica.

U tome je razlika: brod se klata i sjebe ti leđa, a Lijina glava poskakuje na mom ramenu. Što znači da brodovi ne poskakuju, i da smo mi žene tvrdoglave.

A Elena je pokvarena što nas je sve ostavila kljakave, sranje.

– Nije ti hladno, mama? – dopire do mene krhak i iscrpljen Lijin glas s mog ramena.

Odmahujem glavom. Više nije.

Istina je da, uprkos svemu, priznajem da sam se oduvek osećala sigurnom na *Aurori*. Posle svih ovih godina, leđa dobrog Hasinta netaknuta su, debela i teška kao dosadan život ili loša vest od onih nekadašnjih. A volim ovaj povetarac, ovo more. Volim da osećam kako mi kosa leprša na vetru a da ne moram da zamišljam da ponovo imam dvadeset godina i život pred sobom. Sviđa mi se da budem stara, da mirišem na starost i da imam utisak da nemam ništa bolje da radim do da ne radim ništa i da pazim da mi se ove mučenice na slome u narednim godinama. To je život. I sviđa mi se miris rđe ove ograde koju svinja od Hasintove žene nije ofarbala ko zna koliko. I moja bunda, i moja bunda mi se sviđa, jer se u njoj osećam zaštićeno... i dostojanstveno, iako mi bunda i vizon vise sa svih strana. Iako je vučem. Iako mi visi. Šta mene briga za sve to sada.

Jer u ovim godinama sve ti je višak. A ono što nije višak, visi.

Ako nije tako, to znači da je nešto zakazalo.

I možda sam ja mnogo toga zeznula, tačno je. Ali zakazala, ono što se kaže zakazala, to ni govora.

Imam devedeset godina, polomljenu ruku i sve moje devojčice kraj sebe, plovimo zajedno nazad kući. Imam more i ima mnogo vremena kako mi se nigde ne žuri. I nemam nikakvu veru u budućnost.

Samo radost. Samo društvo.

Danas je veliki dan.

DRUGA KNJIGA

Zimske oči

JEDAN

Devedeset dve godine. Trideset tri hiljade petsto dana. Leteća baba. U avionu. Ja. Nisam mislila da ću ikada više napustiti Menorku. U mojim godinama malo je toga što ženu može naterati da se pokrene. Vrlo malo.

Skoro dve godine od našeg poslednje plovidbe do ostrva i svetionika na čamcu *Aurora*. Dugi behu meseci oni koji su došli posle Lijinog vikanja na more zbog Elenine smrti, vikanja koje nam je svima oduzelo glas. Pored mene, gledajući me ispod oka i praveći se da posmatra beličasto plavetnilo koje oblaže prozor, Flavija ispušta uzdah. Toliko majčinskog vremena provedenog s njom. Zatvaram oči i puštam da se igra pogađanja.

Pogađanje. Juče je zvonio telefon. Kao svakog dana.

Tada se Flavija zatvorila u kuhinju. Mrmljala je.

Pola sata kasnije izašla je crvena u licu, s nameštenim osmehom na usnama, jednim od onih koji su joj od malena loše išli.

– Sutra idemo u Barselonu, mama.

Nisam pitala.

– Zvala je Lija. Rezervisala nam je karte za sutra u pola dva. Tristan hoće da te vidi.

Ne, nisam pitala. Sviđa mi se da čujem kako Flavija izgovara ime svoje sestre tako, bez razmišljanja.

– Kaže da je u stabilnom stanju. I dalje čekaju da vide kako će da reaguje na lekove.

Prošlo je mnogo sekundi. Videla sam muvu kako juri sopstvenu senku na prozoru. Zujala je.

– I Bea će doći sutra pravo iz Madrida. Tristan će se sigurno oduševiti da nas vidi sve zajedno.

Muva se sudarila s nekom mrljom i pala na pod, ošamućena.

– Videćeš. Našla nam je sobu u jednom divnom hotelu. Nov je. Ima vrlo malo soba i jednu fantastičnu biblioteku. Ali nemoj me pitati gde se nalazi. To je iznenađenje.

Zubi. Pitala sam se gde li sam stavila zube. Nisam htela da joj uzvratim osmehom tako, osmehom crvenim od desni.

To je bilo juče. Juče je bilo odavno. U poslednjoj godini bilo je mnogih juče, mada mi godine govore da ih nikada nije previše. Flavija me gleda ispod oka sa svog sedišta. Ne volim avione. Ne tako.

– Zašto me gledaš, Flavija?

Lomi šake, pa rukom poziva stjuardesu, koja prilazi s izrazom dosade na licu.

– Izvolite – kaže izveštačenim glasom.

– Malo vode za gospođu, molim vas – traži joj moja matora devojčica svojim najboljim tonom.

Stjuardesa me gleda i u njenim očima vidim isto pitanje koje vidim u očima mnogih ljudi poslednjih godina: „Voda za gospođu? Zašto, kad ima još dva dana života? Čemu toliki starci koji se kreću po svetu, oduzimajući nam prostor, živeći predugo?“

– I slamčicu, molim vas – završava Flavija, spuštajući pogled.

Brižit, sudeći po onome što mogu da pročitam na pločici koju nosi na grudima, ta i ne tako mlada devojka tako se zove, gleda u Flaviju kao da je upravo otpuštena.

– Takođe je za nju – izvinjava se Flavija, pokazujući na mene glavom.

Brižit skreće pogled ka meni i zausti nešto da kaže, ali, kako se još dobro snalazim na kratkim relacijama, ja je pozdravljam bezubim osmehom kroz koji puštam da procuri nešto pljuvačke.

– Ahhh – kaže i ustukne.

– U stvari, donesite bolje dve – kaže Flavija umorno.

Brižit odlazi uz hodnik kao preplašena zečica, prekrivajući usta rukom. Flavija mi spušta šaku na ruku i lagano me steže.

– Ima nokte kao ara – kažem, podižući glavu.

– Mama, molim te.

– Istina je.

– Da, dobro... samo što nismo stigle. Bićemo u Barseloni za

dvadeset minuta. Lija će doći po nas na aerodrom.

Lija. Ponekad se nečega ne sećam. Ponekad se sećam slika koje ne prepoznajem kao svoje. Flavija i Lija se prave da ne primećuju, njih dve sestre u njihovom dobronamernom ignorisanju. Istina je da ih zasmеjavam i na tome su mi zahvalne. Ali ima stvari koje ne zaboravljam, koje nikada neću zaboraviti. One čine moj život, ima ih malih i velikih, manje i više mojih. A ima i onih koje bole. Lista stvari koje se nikada ne završavaju, koje se dele kao gušterov rep, uvek žive. Liste.

1. Inesino lice kada je izašla iz bolničke čekaonice nekoliko sati nakon što je u urgentni centar dovela malog Tristana. I njen glas. I njeno telo skupljeno od tuge. Sećam se tog popodneva kao da o njemu razmišljam u svakom trenutku, u bilo koje vreme. I onoga što je usledilo. Svega. Glasova. Straha. Svakodneвно vrtim te slike, od kada ustanem do kad zaspim među imenima mojih, onih koji su ostali, i onih kojih više nema. Flavija me od tada gleda kako mrmljam po kući i skreće pogled, misleći da se molim, jadna. Flavija se zato moli. I laže.

2. Tristanove oči s druge strane prozora na intenzivnoj nezi nekoliko sati pre prve transplantacije. Sirove oči, ne sasvim dovršene. Ogromne. Zimske. Smeše se.

Između cevčica i kablova, moj mali je gledao u staklo tim očima nalik prekrivenim bunarima. U hodniku su Ines i Horhe hodali gore-dole, ponekad se grlili kao dobri prijatelji, zajedno u strahu, zajedno u umoru.

3. Petehije. Čudna reč. Kad sam je prvi put čula od Ines, zvučala mi je kao gomila usedelica iz mančaskog sela.

Petehija: mala mrlja na koži, nastala unutrašnjim krvarenjem.

Znaci.

Leukemija.

Avion bruji i stjuardesa se drži noktima za nečiji naslon.

– Umire, je l' da?

Flavija ispravlja kičmu.

– Šta kažeš?

Turbulencije. Nevreme pogađa barselonsku obalu.

– Tristan. Umire, zar ne? Zato putujemo.

– Mama, ne počinji...

– Lažeš loše kao tvoj otac, dete.

Flavija ćuti. Steže vilicu i upire pogled u naslon pred sobom.

– Ovde niko ne umire, mama – cedi kroz zube.

Stavljam svoje zube pre nego što ponovo progovorim.

– Ovde svi umiremo, ćerko. – Puštam da prođe nekoliko sekundi i čekam da proguta pljuvačku. – Napušta nas, je l' da?

Flavija žmuri, spušta glavu, uzima me za ruku i steže je kao da hoće da je polomi.

Kamo sreće.

Avioni lete kroz vazduh, a Tristan odlazi. Šest godina života i Ines koja se grčevito drži za ono malo života koliko je ostalo njenom detetu. Kakvo sranje.

– Kakvo sranje. – Mama me gleda s bolnim izrazom lica. Osećam njenu ruku u svojoj, malu i skvrčenu kao bolesna ptica. – Oprosti, mama.

Ona uzdiše i miluje me po licu, iznenada.

– Šta hoćeš da ti oprostim? To što tako loše lažeš?

Ne bih znala da kažem. Mnogo je stvari o kojima misliš suočen sa smrću deteta.

– ... ili što ne možeš da prestaneš da misliš zašto ne ja nego Tristan?

Toliko toga.

– Toliko toga.

Prolazi nekoliko sekundi, avion se trese i tera guste oblake koji nas sada obavijaju kao pamuk staklenu čašu. Mama mi spušta ruku na rame, tako laganu da je jedva osećam.

– A možda misliš da se ja ne pitam to isto?

Ne znam šta da odgovorim. Mamina pitanja me i dalje plaše. Voli zamke.

– Naravno, mama. Kao svi.

Steže mi ruku svojom ptičjom šakom.

– Kako da ne.

Omiče mi se smeh. Kako volim da je čujem kad tako priča. Nek se ne promeni, mada ponekad želim da je ubijem.

– Sve se vi pitate zašto sam i dalje živa u svojoj devedeset drugoj godini, a ovaj anđelčić nam umire u šestoj, ali, šta god rekle, nijedna od vas ne bi dala život za njega.

Znala sam da će stići ovakav odgovor. Tako direktan. Tako mamin.

– Možda si u pravu.

Uzdiše i okreće se ka prozoru.

– A možda mi se sviđa da budem u pravu.

Stjuardesa stiže do nas, nosi plavi plastični poslužavnik među svojim narandžastim noktima. Mama je u pravu, to su nokti are.

– Ali najgore od svega je to što ni ja ne bih dala svoj život za Tristana – čujem je kako mrmlja. – Ni za njega ni za bilo koga. Sve da mi ostane još pet dana. Ili pet minuta. Čak ni za tebe.

Svrha pokretnih stepenica baku i Flaviju lako je poistovetiti sa slepcem i njegovim vodičem, mada ne bih umela da kažem ko je ko. Ovde sam bila pre samo petnaest dana, prateći Ines i Horhea – da, i Horhea – u teskobi. Kada sam stigla u bolnicu i videla Tristana, samo što se nisam srušila. Malo je detinjeg ostalo u njemu.

– Rezervisala sam ti kartu za sutra – rekla mi je juče mama umornim glasom. – Baka i Flavija će stići gotovo u isto vreme kad i ti. Doći ću po vas na aerodrom.

Pokušala sam da ne mislim, ali mama je naslutila moj beg.

– Umire, Bea.

Umire, Bea. Mamin glas mi se uvukao u uvo kao talas prljave vode. Nismo mnogo razgovarale. Ja da ne bih zaplakala odmah tu, a ona jer je imala malo vremena. Ines ju je čekala u bolničkom kafiću. Horhe je upravo bio stigao da je zameni, a mama i ona su htele da iskoriste popodne da odu u kupovinu i kod frizera.

– Kod frizera? – Nisam uspela da sakrijem iskru iznenađenja koju je mama pozdravila jedva čujnim osmehom.

– Jeste, dete. Vodim Ines kod frizera. Neću da se toliko zapušta.

Nisam znala šta da kažem.

– Moraš da mi pomogneš sa tvojom sestrom, dušo. Pretvorila se u vreću kostiju. Ništa ne jede, a i ono što pojede povrati. Juče mi je rekla da već četiri meseca nema menstruaciju.

Podigla sam pogled i ugledala zaobljenu čudovišnost Bernabeua s druge strane prozora. Osetila sam kako mi se želucem šeta nagon za povraćanjem.

– Naravno, mama. Ne brini.

To je bilo sve. Kada sam spustila slušalicu, otrčala sam u kupatilo i povratila. To je bio treći put tog jutra.

Na vrhu pokretnih stepenica ponovo osećam mučninu. Pokušavam da je savladam dubokim disanjem. Baka i tetka Flavija okrenute su mi leđima i stoje pored trake za prtljag. Kada dođem do njih, čekam nekoliko sekundi pre nego što im se javim. Volim da ih vidim tako, toliko pretvorene u jedno posle godina nerazrešenih računa, kratkih spojeva popravljenih usput, tako malo nežnosti. Kada vidim Mensijin kožni kaput, setim se najednom ekskurzije na Vazdušno ostrvo. Koliko li je već vremena prošlo? Ponovo vidim bakinu kosu kako vijori na vetru i onaj osmeh zločeste Cigančice koja prkosi soli iz vazduha, držeći se za svoj štap, srećno mokreći u gaće.

– Dušo – najednom me pozdravlja tetka Flavija, stežući me u zagrljaj. Ne sećam se da sam ikada ranije bila u njenom zagrljaju. U poslednjih nekoliko meseci mnogo se toga promenilo. – Baš se radujem što te vidim – kaže mi na uvo isprekidanim šapatom.

Nekoliko sekundi stojimo zagrljene, nenaviknute na uzajamni zagrljaj, otkrivajući kako pulsiramo. Ona se zatim odvađa i odmerava me od glave do pete.

– Madrid ti baš prija, mala – kaže s ponosnim osmehom na licu.

Onda osećam bakinu malu šaku na ruci i okrećem se da je vidim. Oči joj sjaje jače nego ikada pre, što zbog starosti što zbog samopouzdanja. Nesagoriva. Nesagoriva Mensija i njene oči, koje nas pokoravaju svojom bojom mora.

– Lažljivice – kaže Flaviji i pravi grimasu kao neka loša glumica.

Ni Flavija ni ja nemamo vremena da progovorimo.

– Grozno izgledaš, dete. Pogledaj se. Naduvena kao majmunica. A ta boja. Nego, jesi li ti sebe videla? Nisam li ja tebi rekla da ti neće prijati da živiš sama? Dovoljno je da te čovek pogleda.

Flavija ispušta iznerviran uzdah.

– Mama, molim te.

– Ne, Flavija – kažem, pre nego što baka nastavi paljbu. – U pravu je. Već nekoliko dana imam grozan gastritis. Želudac me ubija.

– Eto ti – viče Mensija, prepadajući nas obe dok istovremeno štapom pokazuje na ogroman kožni kofer koji se polako kreće na traci kao kit zaglavljen u pesku.

– Ali, bako – čujem sebe kako kažem. – Gde si pošla s tolikim koferom? Pa ostaješ samo dva dana.

Flavija prevrće očima.

– Dva dana, dva dana... – gundđa Mensija ne gubeći kofer iz vida. – Kako se samo vidi da imaš godina koliko imaš, Bea. Nikada ne bi ni pomislila koliko stvari staroj ženi može biti potrebno za dva dana. Osim toga... – počinje, udarajući štapom po skočnom zglobu devojkicu koja stoji ispred nje da je pusti da stane u prvi red – otkud znaš da ta dva dana neće posle da se pretvore u dve nedelje, a?

Gledam u Flaviju kada se baka okrene, ispitujući je pogledom. Prema maminim rečima Mensija ne zna da Tristan umire.

– Više volim da ne zna – rekla mi je juče telefonom. – Neću da previše pati. U svojim godinama može i da ne izdrži.

Pre nego što mi Flavija uzvraća pogledom, bakin glas mi udara u teme s njenih koščatih ramena pokrivenih kožom.

– Tristan nam umire, Bea. Bolje bi ti bilo da ti ne vidim taj izraz lica kad dođemo u bolnicu.

Tolika vrućina. Ne prijaju mi aerodromi. Podsećaju me na Elenu i na njene užurbane pozive koji se ljuljaju između buke zvučnika koji najavljuju letove, ukrcavanja i kašnjenja iz bilo kog kraja sveta.

– Istina je da bih, kada bih mogla da biram, volela da umrem na aerodromu, i to rano ujutru – rekla mi je jednog popodneva uz čaj. Smejuljeći se. Uvek je napadala smejući se. – Mislili bi da sam zaspala i niko mi ne bi smetao. To je jedino mesto gde je jedino odlazak izvestan.

Elenine reči mi dolaze u naletima. I dalje. Nijanse njenog glasa. Njen životni entuzijazam. Mislila sam da je izgubiti ćerku najteže, da se ne može prevazići. Juče sam razumela da nije tako. Kada nam je lekar rekao da Tristan više ne može da se bori, da nam odlazi, i kada sam videla kako se Ines udaljava hodnikom kao jedrenjak suvom rekom, tako, sama, napeta kao kameni jarbol, znala sam da nije, da moja srednja ćerka nema tu kvotu bola, da Ines pati hiljadu puta više nego što sam patila ja, milion puta više, jer je Tristan jedino što ima, njena jedina Elena, i jer je mogla da ga voli samo šest godina. Ostalo, godine života koje je Tristan mogao da ima, moraće da zamišlja. Ono što je moglo biti i što nije. Što je mogao da uradi i što nije. Tristan se gasi sa šest godina. Ostalo ne postoji.

Mislila sam da je Elenina smrt ugasila sve do onog popodneva na Vazdušnom ostrvu. Mislila sam da nema više života. Ostala sam bez ćerke. Sada ostajem bez unuka. Uskoro će otići i mama.

Tada ću poludeti.

Flavija staje pored vrata taksija, izgleda prestrašeno, pokušava da dođe do vazduha. Sparina je gotovo opipljiva, mada se čini da mami ne smeta. Gleda oko sebe, ima užurban izraz lica.

– Ne preterujte – mumlja iznervirano kada vidi Flaviju. – Samo

se nešto žalite.

Bea me gleda ispod oka, s tužnim osmehom koji odmah prepoznajem. Tako se smeši kada ćutke sumnja. Loše izgleda.

– To je želudac, mama. Ubija me – rekla mi je čim smo se zagrlile ispred izlaza na nacionalnim letovima. – Već mi je nekoliko dana grozno.

Sumnja. Bea sumnja i neće da kaže. Oduvek je bila takva.

– Stjuardesa je imala nokte kao ara – kaže mama najednom. – Zar ne, Flavija?

Smeškam se saučesnički. Mama je nemoguća.

– Sve su takve, mama.

– Uh, opasne su te stjuardese – kaže taksista. – Kada biste vi znali kakve namiguše ja ponekad vozim, ne biste verovala.

Mama ga gleda kao da vidi orku u kadi.

– Ovde je jezivo hladno – mrmlja s izrazom lica žrtve nekoliko sekundi nakon što je taksisti krenuo. Sedi napred. Nije skinula kaput. Taksista je gleda kao da vidi utvaru svoje tašte i pucketa jezikom. Onda se nasmeje.

– Neverovatno – mumlja s čačkalicom među zubima. Mama sređuje kosu ogledajući se u ogledalu koje vadi iz tašne. – Ali, gospođo, kako možete da nosite kožni kaput po ovoj vrućini? Zna li koliko je stepeni napolju?

Mama završava s popravljanjem kose i zatvara ogledalo. Ponovo otvara tašnu, vadi zube i stavlja ih, taksista je zapanjeno gleda. Onda se okreće ka nama, i iznerviranim glasom, pita:

– Je l' ovog debila plaćaju po reči ili po kilometru?

Nastaje tišina. Taksista gasi klimu i uključuje radio. Idemo pravo u bolnicu.

Da je Elena ovde, ne bi stala dok Tristanu ne promene sobu. Trinaest. Kome samo pade na pamet? Trinaest najavljuje radikalne promene, rekla bi. Četrnaest, loše zdravlje. Kada preti bolest, treba skočiti na sedamnaest. Smrt kruži.

Sastali smo se s doktorom u kafiću. Morali smo da pojedemo nešto pre nego što se popnemo, mada je Lija bila jedina koja je uspela išta da okusi, sendvič sa sirom. Ostale smo uspele samo da popijemo šolju čaja. Plašimo se. Plašimo se da vidimo. Kada uđemo u Tristanovu sobu, više nema nazad.

Doktor Arenal je ustao da nas pozdravi veselo. Dobar čovek, vidi mu se po rukama i očima. Kaže Lija da plovi i da se tri puta ženio. Njegova sadašnja supruga je radiolog. Prethodne su takođe bile doktorke, takođe iz ove bolnice. Mislim da je Elena bila ta koja je govorila da su bolnice kao robne kuće, da se većina lekara i bolničarki međusobno venčava, kao radnice i prodavci na spratu. Ona koja sedi s njim za stolom mora biti njegova supruga. Ne sviđa mi se. Nosi bisere i sat od pravog zlata koji sigurno ne skida čak ni prilikom pregleda. I ona ustaje da se pozdravi. Neka ide.

– Drago mi je što vas ponovo vidim, gospođe – kaže lekar. – Uprkos svemu. Ima već nekoliko dana kako Tristan samo pita za vas.

Nismo se nasmešile. Lija guta pljuvačku, a Bea spušta pogled.

– Koliko mu je vremena ostalo, doktore? – pita Flavija. Drhti joj brada.

Arenal uzdiše i gleda u ženu s biserima.

– Teško je reći. Dva dana pri svesti, možda tri. Zatim će pasti u komu. Mada s decom čovek nikada ne zna.

Prolaze sekunde. Za šankom, dve konobarice smeju se vicu koji im je upravo ispričao bolničar koji čeka svoju kafu. Kučke.

– Zašto? Zašto ništa ne može da se uradi?

Doktor stavlja ruke u džepove mantila i malo se pogrbi. Računam da ima skoro pedeset. Koliko li mu je dece već umrlo?

– Tristan ne reaguje na antibiotike. Nema načina da se spreči upala pluća. Da je bakterijska ili virusna, već bi bila pod kontrolom, ali njegova je gljivična. Nemoguće je znati koja ju je gljiva izazvala, i uprkos transfuziji trombocita, ne razvija dovoljno jaku odbranu da je pobedi. Izgubio je jedno plućno krilo i polovinu drugog. To što i dalje diše pravo je čudo.

– Makar ne pati – kaže ona s biserima. – Ima nivo tri morfijuma. Ne boli ga.

Da, šta ti znaš, kučko.

Nastaje gusta tišina. Konobarice ponovo praskaju u smeh, i Bea, sve bleđa, neprimetno prinosi ruku stomaku.

– Dobro – kaže doktor s izrazom lica nekoga ko se sprema da krene – moram da vas ostavim. Idem na sprat. Ako vam trebam, molim vas, slobodno me pozovite. Ines ima broj mog pejdžera.

– Hvala, doktore – kaže Lija smešeći u prazno. – Hvala na svemu.

Doktor i njegova treća supruga okreću se i vraćaju do svog stola. Bea jedva uspeva da savlada mučninu, a ja imam previše pitanja koja mi tuku u desni.

Doktore? – čujem kako baka kaže iznenada i desetine sekunde počinju da se gomilaju na stolu kao čelične cigle. Podigla sam pogled, i mučnina je na trenutak nestala. Bakin glas me je uplašio.

Lekar se okrenuo ka nama. Njegova družbenica takođe.

– Da?

– Kako možete... kako možete da živite s tolikom mrtvom decom za sobom? – pita Mensija tužnim šapatom.

Flavija je sakrila lice među šake. Mama nije čak ni slušala. Izgleda mi previše iscrpljeno.

Doktor je pogledao u baku ljubazno, sramežljivo se osmehnuo, skoro stidljivo.

– Ne dobro, gospođo... ne dobro.

Baka klima glavom i mršti se, i u tom trenutku doktorova družbenica pohrli da kaže glasom možda malo grubljim nego što bi se očekivalo od žene njenog stasa nešto sasvim neprimereno:

– Razumite, gospođo, da se ne možemo emotivno vezivati za svoje pacijente. Da to radimo, ne bismo izdržali, verujte mi.

Baka je gleda pogledam koji dobro poznajem. Aj.

– Razumem.

Doktorica uzdiše i smeši se.

– Da li volite decu? – pita Mensija.

Doktorica se malo ukruti, ali ne prestaje da se smeška.

– Oduševljavaju me.

– Imate li decu?

– Ne. Još nije trenutak – odgovara, gledajući saučesnički u doktora, koji sada izgleda kao da je na oprezu.

– I kažete mi, poznajete li Tristana?

– Da, naravno. Poznajem gotovo sve pacijente mog supruga.

Lija kao da se vratila sebi kada je čula Tristanovo ime. Flavija malo odmiče ruke od lica. Vraća se mučnina.

– Drago mi je zbog vas. Ako se jednog dana usudite da imate dete, i smrt ga odnese, dao bog da nađete na lekara koji ume da ga ne zove pacijentom dok vam priča o njemu.

Doktorka se malo zgrbi kao da su je upravo udarili pesnicom u stomak. Gleda u pravcu muža tražeći pomoć koju ne nalazi.

– I još nešto – ponovo napada baka. – Lažete gore od nje – kaže, pokazujući na Flaviju bradom. – Vi ne volite decu.

Doktorka ustukne, prinosi ruku ušnoj školjki i dodiruje biser nervoznim prstima.

– Sad idite. Zauzimate previše. Previše vremena i prostora.

Doktor Arenal stoji nepomično. Ona, otvorenih usta. Mensija me gleda i mršti se dok joj podrhtava brada. Bes. Mnogo, mnogo godina je nisam videla takvu. Slomljena je.

– I operite mantil. Prljav je.

Flavija brizne u plač koji zvuči kao prigušen lavež starog psa. Mamin pogled se gubi kroz velike prozore ka suvom drveću koje čudesno stoji iza njih. U senci.

Onda baka prikiva svoj pogled za moj, primiče usta mom uvetu i njen šapat me obnažuje spram belila vlažnih zidova kafeterije, odvezuje mi stomak.

– A ti si trudna.

Morali bi da zabrane bolnice, kaže mama. I u pravu je. Morali bi da zabrane bolnice, bol, otvorene i loše zatvorene rane, gubitke, dijagnoze, oprostaje, ljubav. U liftu mama mrmlja svoje molitve, a Bea ćuti. Penjemo se sve više, sve brže. Miriše na hladnoću.

Ines izlazi u hodnik čim nas vidi kroz prozor sobe. Bože nebeski. Lija me steže za ruku i ja se cela pribiram, tražeći razboritost u mraku.

Kada je zagrlim, ne nalazim je, mada sam na tome zahvalna. Gledajući je u oči, primećujem da će biti gore ako je nađem. Ne plače. Ostaje zalepljena za moje rame kao stara razglednica, laka, predata. Ines.

Bea i ona se grle nekoliko trenutaka kasnije, pred Lijinim izgubljenim pogledom. Ne bih volela da sam majka u takvom trenutku. Ni sestra. Iz hodnika čujem Horheov glas, šišti zajedno s drugim glasovima koji u prigušenim naletima dopiru iz drugih soba. Mama čeka naslonjena na zid, gleda u sve, dok se Ines ne oslobodi Beinog zagrljaja i krene ka njoj kao mesečarka. Stoje jedna spram druge, gledaju se pogledima koji plaše.

– Tristan ne prestaje da pita za tebe, bako. Dobro je što si došla. Više nismo znali šta da mu kažemo.

– Tristan zna šta valja – kaže mama s osmehom nevaspitane devojčice.

Ines uzdiše.

– Da, bako. Tristan je morao previše toga da nauči u kratkom vremenu.

Mama guta pljuvačku i hvata se za štap obema rukama. Ako plače, biće to prvi put da je ja vidim.

– A šta misli sin supruge doktora Sijenagasa?

Ines se smeši.

– Verovatno isto što i ti.

Mensija ostavlja štap pored zida.

– I ti.

Ovoga puta Ines se glasno smeje čime nas sve iznenadi. Tako neprilično. Tako nemušto. Kao devojčica koja uči da se smeje.

– Mnogo te volim, mala moja.

Knedla koja mi se zaglavila u grlu počinje da popušta. Mnogo te volim. Mala moja. Nikada nisam čula da mama izgovara ovakve reči. Nikada tako nežno.

Inesina leđa se gužvaju kao celofan. Kostii, tetive, hrskavice, vene i arterije premeštaju se iz sekunde u sekundu, prate zadat obrazac, milenijumski. Telo koje se regeneriše, ćeliju po ćeliju, vrti se oko sebe, traži se.

– Hoćeš li me zagrliti, bako? – čujem kako Ines pita slabašnim glasom.

Mama je gleda i prevrće očima u napadu komike.

– Sa zubima ili bez njih.

Tišina. Lija me gleda s do vratka sobe izgubljenim pogledom. Bea spušta glavu. U daljini, neko povraća vatru iz pokidane i suve utrobe. Tristan.

– Hoćeš li me zagrliti?

Inesin vapaj ostaje da visi s tavanice hodnika kao hipnotisano klatno. Stotinu odjeka odbija se o zidove, vrata i prozore koji presecaju hodnik, odjeci zagrljaja datih tokom tolikih godina, očinskih zagrljaja, majčinskih zagrljaja, zagrljaja bake, deke, tetki... nežnosti. Jednostavni odjeci.

Mama se približava, pruža ruke i uzima Inesine u svoje.

– Ako te zagrlim, srušiću se – kaže Mensija. – I ti ćeš se srušiti sa mnom. Još nije trenutak, mala moja. Još mnogo toga ima da se uradi.

Okrećem glavu i Bea pokriva usta rukom. Mama dovodi Ines do nas i zajedno idemo ka vratima, gde Lija grli samu sebe da se zaštiti od bolničke zime.

Unutra je Tristan prestao da povraća i Horhe sedi na ivici kreveta. Venecijaneri su skoro skroz spuštteni i plavičasta pomrčina obavija sve. Čuje se Tristanovo teško disanje,

jednoakordni žal koji ti steže pluća svake dve sekunde. Horhe podiže pogled kada nas čuje i pozdravlja nas rukom. Tristanovo lice je okrenuto ka prozoru, sakriveno iza maske s kiseonikom. Mama mi pruža ruku i Bea me hvata pod ruku dok se polako približavamo krevetu. Čuje se kako neko viče, žena, i nekoliko sekundi kasnije dve bolničarke prolaze trčeći pored vrata, a za njima lekar. U Tristanovom krevetu su cevčice koje hoće da ga spoje sa životom, od prepona do nosa, rezervoar pluća, i dva zgloba ruke kao kod marionete zaboravljene na tavanu. Horhe nam pokretima pokazuje da se mali odmara i da ne pravimo buku. Jedna po jedna ljubimo Horhea u obraz, grlimo ga, i on nam šapatom kaže da će sići u kafić da pojede nešto. Odlazi kao bolni rafal. Saplićući se o ono što ne želi da doživi.

Najgore počinje.

Mama seda na ivicu kreveta i spušta ruku na Tristanovo rame. Zatim se naginje i ljubi ga u glavu. Bea se priljubljuje uz mene.

– Zlato – kaže mama. – Stigle smo. Evo ga ovde tvoj klub navijača. Kada ćeš nam potpisati autograme?

Tokom nekoliko trenutaka ništa se ne dešava. Zatim Tristan malo pomera stopala i polako okreće glavu dok nas sve ne obuhvati pogledom. Te oči.

Bea mi steže ruku. Toliko da samo što ne počnem da vičem od bola.

– Dobro, biću iskrena prema tebi – kaže Mensija. – Istina je da smo prolazile ovuda i odjednom smo čule urlik od kog smo se smrzle. Pitale smo doktora Sijenagasa jesu li počeli da prihvataju životinje na spratu, i rekao nam je da jesu, da su doneli nekog mladunca hijene po imenu Tristan.

Gutam pljuvačku. Ne mogu ništa drugo da uradim.

– A onda smo – nastavlja baka – videle tvoju majku i ona nam je rekla da se mladunac ponekad pretvori u dečaka jer je magičan, i mnogo, ali mnogo, hrabar, i da ako se ne pretvori u dečaka neće moći da jede kompot od jabuke, što voli najviše na svetu.

Tišina. Tristan je gleda i nakon nekoliko sekundi disanja uz pomoć maske, podiže ruku i uzima je u svoju.

– A gde je sada mladunče? – pita. Nije izgubio glas, tu ljupku zvonkost koja ti prožima pore.

– Uj – kaže mama. – To je tajna. Dolazi samo dok spavaš. I to ne baš uvek.

– A je l' poznaje Laru Kroft?

Mama uzdiše, uhvaćena u prevari. Ili mi bar tako mislimo.

– Onu glupaču ružnu kao pas?

Tristan se smeje i dahće. Odakle izvlače smeh deca u bolnicama. Gde ga nalaze?

– Sviđa ti se, je li, prase? Ahh, pored onolikih lepih devojčica ti moraš da se zagledaš u najveću lisicu.

Još smeha. Osećam kako mi je srce toliko skvrčeno da bi verovatno stalo u Tristanovu pesnicu.

– A što se ne zaljubiš u onu uobraženu suprugu doktora Sijenagasa, a prase? Nisi video kakva je mršavica? A tek ono lice noja?

Tristan se krivi od smeha, promuklog smeha koji mu izlazi tačkasto iz dubine maske. Najednom se smiri i uozbilji.

– Boli me glava, nano.

– Ah, je li? Koliko? Da vidim, od jedan do deset.

Zamisli se nekoliko trenutaka.

– Hmmmm, sedam.

– Sedam? Samo sedam?

Smeška se.

– Ne, više, ali ako kažem, doći će bolničarka i moraću da ostanem sâm. A neću.

– E pa onda nećemo ništa da kažemo. Ko jebe bolničarku.

Još smeha.

– Ali ako ne pustiš tetka-Flaviju i tetka-Beu da te poljube kako bog zapoveda, zovem je.

Beina ruka u mojoj boli.

Tristan podiže ruke ka Bei i Flaviji, koje smesta prilaze i obasipaju ga poljupcima. On se prepušta, oduševljen. Oduvek su mu žene išle od ruke.

– Hoćeš da ostaneš zauvek, tetka? – pita Beu, koja prinosi ruku želucu.

Flavija odgovara.

– Naravno, zlato. Zauvek.

– Ali stvarno zauvek, ili samo za vikend?

Stvarno ili samo za vikend. Ako zatvorim oči, čujem Elenu. Ona bi rekla isto to.

– Zavisi kako se ponašaš – kaže Bea naposletku. – Ako budeš

dobar, ostajem zauvek, zauvek.

– E onda se ponašaj loše, prase, tako ćemo ostati ti i ja sami – kaže Mensija smejući se zločesto, zbog čega se i on smeje.

– Važi, nano.

Nastaje čudna tišina koju prekida samo umorno Tristanovo stenjanje. Mama se okreće i upire pogled u Ines, koja nas gleda iz dna sobe s poluosmehom koji ne bih umela da odgonetnem.

– A sada moraš da budeš dobar i da se malo odmoriš dok se ne vrati tata. Mi idemo s mamom u hotel da se istuširamo i dremnemo. Vrat ćemo se da te vidimo pre večere da ti poželimo laku noć. Može?

Tristan klima glavom.

– A ko će da spava sa mnom večeras, nano?

– Tvoj tata. Danas je na njega red. Tvoj klub obožavalaca ide u zezanje.

On ništa ne kaže. Treba mu nekoliko sekundi da ponovo progovori.

– Dobro. Ali sigurno dolazite?

Mama ga uzima za ruku.

– Obećavam ti.

Tristan je gleda ne sasvim ubeđen.

– Kunem se Larom Kroft.

On se smeši i ponovo klima glavom.

– Važi.

Jesi li nekada pomišljala, mama, da će ti se desiti nešto ovakvo?

Na trenutak, zatvorenih očiju, ponovo sam čula Elenu. Njena pitanja u kontrastu. Ista oštrica koja seče tišinu na tanke šnite. Glas nije njen. Inesin je.

Otvaram oči i neobičnost biblioteke hotela *Neri* malo me zbuni. Ines sedi pored mene u velikoj fotelji od crvenog pliša. Čekamo Flaviju. Mama je tokom večere insistirala da Flavija spava s nama u stanu koji Ines i Horhe dele u blizini bolnice, uprkos tome što smo rezervisale sobu za tri osobe.

– Ali, mama, Lija nam je rezervisala sobu za nas tri – bunila se Flavija, dok je mama gledala porciju torte saher koju je imala pred sobom na tanjiru s izrazom lica vanzemaljca.

– Ovo je saher torta?

Konobarica se nasmešila odozgo.

– Jeste, gospođo.

– A ti, mala, koliko godina imaš? – odgovorila joj je Mensija.

Devojci je trebalo nekoliko sekundi da odgovori.

– Devetnaest, gospođo.

– A zoveš se?

– Kora.

– Lepo ime.

– Hvala.

Mama je ponovo pogledala u tanjir i s dosadom uzdahnula.

– I reci mi, Kora, mila. Je li ovo saher?

Bea je prekrila lice salvetom, praveći se da ima napad kašlja. Flavija je odlučila da pročisti grlo.

– Jeste, gospođo, već sam vam rekla – odgovorila je devojka mrzovoljno.

– Znam da si mi već rekla. Samo sam htela da ti dam drugu šansu.

Tišina. Kori je bilo neprijatno.

– Znaš li koliko puta može da se vidi autentični saher za devedeset dve godine, Kora?

– Mama, molim te. Nije trenutak – zamolila ju je Flavija rezignirano, gledajući u Ines ispod oka.

Mensija se malo skupila i ispustila blagi uzdah.

– U pravu si, ćerko.

Zatim je podigla pogled ka konobarici i nasmešila joj se.

– Izvini, dušo. Nisi ti kriva.

Kora se konačno opustila, ponovo se smešila i spremala da krene.

– Ali ne bi trebalo da puštaš te nokte kao gušter ako hoćeš da živiš od napojnice, dete. Plaše me.

Bea je frknula ispod salvete, a Ines je treptala kao zec uhvaćen u punom trku. Smeh za susednim stolom.

Uprkos mami, večera je bla mirna, prožeta tišinom i močvarnim terenima koje smo sve izbegavale. Niša o bolnicama, ništa o Tristanu, malo o svemu što nas dotiče i malo o svemu što želimo da izbegnemo. Kada smo stigli već do kafe, Flavija me je upitala da li su u hotelu pravili problem da nam postave pomoćni ležaj. Mama nas je gledala upitno.

– Pomoćni ležaj? – upitala je iznenada veoma oprezno.

– Da, mama. Bea, ti i ja spavamo u istoj sobi. Lija i Ines spavaju u stanu.

Mensija ju je gledala svega nekoliko trenutaka.

– Ti si luda.

Aj. Znala sam ja da neće moći.

– Ali, mama – pčela je Flavija odsečnim tonom.

– Ali mama ništa. Večeras ti ideš u stan sa Lijom i Ines. – Okrenula se ka meni i uputila mi oštar pogled. – A zar ti misliš da ću provesti noć sa tvojom sestrom? Pa znaš li ti koliko ona hrče?

Vidim kako se Ines osmehuje. Makar to.

– Bako.

To je bila Bea. Po njenom glasu, nešto mi je reklo da joj ne

godi da ostane nasamo s mamom.

– Baka, da. Tvoja. Osim toga, ti i ja večeras moramo da ispričamo jedna drugoj neke stvarčice, zar ne, mila?

Bea je sklonila pogled. Još tajni. Koliko samo liči na mene ta devojčica.

– A mi smo već sve ispričale jedna drugoj, ćerko – rekla je mama, okrećući se ka Flaviji. – A vremena, ono što se kaže vremena, nemam još mnogo.

Pogrešna rečenica. Pogrešan trenutak. Ines je zategla osmeh, Flavija je iskoristila priliku da mamu ubije pogledom.

– Kako hoćeš. Onda je najbolje da krenemo. Već je vrlo kasno.

– Mama?

Inesin napukao glas sapliće se najednom o suze lusteru koji kruniše veliki središnji sto biblioteke.

– Molim, ćerko. Reci mi.

– Ne mogu da plačem, mama.

Neću da čujem. Ne večeras. Preklinjem.

– Normalno je, dušo. Ne brini.

– Normalno?

– Meni je trebalo nekoliko godina da se isplačem zbog smrti tvoje sestre.

– Da, ali ti si ti.

Suze na lusteru prave senke na podu. Zavese crnih lista.

– Da. Morala sam da naučim da oplačem Elenu da bih to saznala.

Ines se usredsređuje na igru senki koje prekrivaju pod.

– A ja, mama? Kakva sam? U šta ću se pretvoriti posle ovoga? Bez Sandre, bez Tristana...

Tople boje hotelske biblioteke okreću se kao veliki rulet. Ines i ja skakućemo od broja do broja, pokušavajući da se ne sapletemo. Rulet konačno staje. Broj trinaest. Crno. Zaboravile smo da se kladimo.

– Ne mogu da ti kažem, mila, jer ne znam. To sa Sandrom ćeš prebroditi. To sve uspemo. Ljubavi i razočarenja poput tih

prodiru pravedno. Vreme ih dovede u red i nema unutrašnje povrede. Sandra te je mnogo volela, ćerko, ali ova poslednja godina vas je dotukla. I nemoj da misliš da je pravdam. Jednostavno je razumem. Nismo svi spremni da trpimo isti pritisak. Možda će vas život opet spojiti, ko zna.

– Možda.

– Što se tiče Tristana...

Ines se grči na fotelji. Mala, mala moja srednja ćerka kao gradsko drvo.

– Posle prve transplantacije, kada je sve ispalo dobro i kada smo se vratili kući – šapuće svojim preumornim glasom – zaklela sam se samoj sebi da ću uživati u njemu kako nisam do tada. Da je ono što dolazi poklon. I tako sam i uradila. Uživala sam u njemu zaboravljajući na sve drugo: na Sandru, na posao, na more, na tebe... ovih poslednjih šest meseci bili su više od života. Bila sam toliko srećna, mama.

Najednom shvatam da radije prihvatam Eleninu smrt nego zrelu patnju Ines. Pokušavam da dišem i ne uspevam. Neko dolazi hodnikom.

Flavija je, dolazi gundajući.

– Mama.

– Slušam.

– Hoću da se vratim na ostrvo.

Flavija ulazi u biblioteku psujući mamu. Mora biti vrlo ružno to što joj je rekla Mensija da bi bila u ovakvom stanju. Mnogo ružno sve zajedno. Mnogo ružan život. Neću da Tristan umre, ni da se na ostrvo vratim s Ines. Neću život posle mog unuka, ni snagu koja će mi biti potrebna da brinem o zdravom razumu moje ćerke. Gde je kog đavola bog?

– Hoću da prospem Tristanov pepeo kod svetionika. Hoćemo li ići?

A gde ću kog đavola da odem ja?

– Naravno, mila. Ići ćemo. Obećavam ti.

Još me iznenađuje da vidim da je baka živa. Život ne. Sada iščekujem ružno iznenađenje smrti. Sopstvene. U životu.

Nadam se čudu koje ne dolazi. Iz sekunde u sekundu, iz minuta u minut, molim za ono što ne znam, izgubljena sred hiljada prevrtljivosti i zamki čekanja, nadanja. Ja ne umem da gubim, ni da patim. Niko me nije naučio da umrem iznutra, vadeći snagu iz nečeg što ne razumem da bih ju je dala Tristanu. On ne pita. Ne znam da li zna, mada njegove oči vide dalje od mojih. Uprkos bolu, ne zaboravljaju da se smeše. Braon, braon su boje njegove oči kao dve zimske slike bonace. Sada je plava koža mog deteta koje odlazi.

Mama i tetka Flavija pričaju pored mene. Flavija je ljuta na baku. Oduvek. Flavija priča, a mama potvrđuje smeškom, dok mi Horhe priča preko telefona ono što se ne menja. Tristan je stabilno, kaže. Zaspao je pričajući o putovanju na koje će otići s Mensijom kada izađe iz bolnice. Telom mi prolazi blaga jeza. Sada je blaga, kao mali grčevi koji se ne osećaju do kraja. Dugačko putovanje s Mensijom je, nesumnjivo, *putovanje*.

Horheov glas je izjeden, pogubljen zbog svih ovih meseci pakla. Sada bez mržnje prema Sandri, i prema meni. Nema gde da mu stane. Sada je dobar prijatelj osobe u koju sam se pretvorila. Od kada je Tristan počeo da plovi uzvodno boreći se protiv smrti, Horhe je postao muškarac i otac, neporeciv otac, nesporan, odvojio se od porodice koju nikada nije imao i napravio od sebe porodicu za Tristana. Čudno je. Život nas nikada nije spojio. Tokom godina koje smo proveli u braku, saplitali smo se o svoje praznine na razmišljajući mnogo. Saglasni, obscenjeni. Tek s dolaskom smrti i njene proklete senke praznina se ispunila planovima udvoje: sati, dani, meseci pripravnosti kraj Tristana. Balsamovan svet bolnica, to mikroništavilo koje sve zamućuje, praveći lažan mehur stvarnosti u kojoj smo oboje naučili da se

volimo u potrebi. Nema više osuda, nema više prebacivanja. Možda će doći kasnije, ne znam. Mada sumnjam. Prošli smo već kroz mnoge zagrljaje, previše dana ranjeni kopljem zajedno. Prevelika je patnja koja nas spaja.

– Lepo provedi noć – kažem mu, pozdravljajući se s njim.

Lepo provedi noć. Kao i sve noći u kojima je na njega red da ostane u bolnici. A on mi šalje poljubac kao neko ko stavlja pismo u pogrešno sandučće jer zna da će, pre ili kasnije, pismo stići. I razume da moje „lepo provedi noć“ nije ništa drugo do „nek izdrži do sutra, bože; nek ne umre dok mene nema“. Razume, da. Kao Tristan, i on je morao da nauči previše stvari u kratkom vremenu. Kao Tristan, traži u Mensiji nežnost i toplinu koju njegova porodica nikada nije htela da mu pruži, sve te godine ćutanja koje ni njegovi roditelji ni njegova braća nisu umeli da mu oprostite. Čak ni zbog Tristana. Nijedan poziv. Nijedna poseta. Ništa. Čudno je videti ih. On sada tako blag, tako prozračan. Ona, besna na svet jer nije kakvim ga zamišlja. Toliko je grozna ponekad, toliko velika ponekad. Horhe i Mensija. Ko bi rekao. Baka se prema njemu ponaša kao prema detetu. Pazi ga, mazi i grli kako nas nikada nije. On je pušta, zaboravljena je već mržnja koja ih je grejala godinama, zaboravljeni bakini precizni udarci od kada smo se uzeli, zaboravljeno sećanje. Gledajući ih zajedno, uzdišem mirna. Kada Tristan ode, a on odbije da se slomi, Mensija će umeti da ga rasturi na paramparčad dok ga ne čuje da plače. Onda će ga povesti u svoj zaklon i pokazati mu lavirint bola u koji je utonuo njen život i izvešće ga na pravi put. Uzdram se u tebe, bako. Nemoj me izdati.

Bračni krevet u sobi hotela *Neri*. Ogroman krevet kao bala pamuka. Baka je u kupatilu. Čujem je kako unutra nešto petlja, ko zna šta radi. S prozora, osmougaona fontana na trgu sjaji na zgasloj mesečini, a u dnu se ulaz u crkvu krije između kamenih senki. Pružam se na krevet i leđima naslanjam na uzglavlje. Palim cigaretu, koristeći to što baka nije tu.

– Dobro – kaže Mensija naposletku, otvarajući vrata kupatila i pomaljavajući svoje lice obloženo plavom pastom.

Lagala bih ako bih rekla da se radujem što je vidim. Bojim se onoga što će uslediti.

Gleda me nekoliko sekundi bez reči, pilji u cigaretu koju prinosim ustima. Ne mogu da odvojim pogled od plave paste koja je pokriva i ona shvata.

– Nisi valjda mislila da je ovaj ten slučajno takav, je li, mila? – kaže mi, još ne otvarajući sasvim vrata.

Smešim se. Baš liči na nju.

– A šta ti radiš s tom cigaretom u mojoj sobi?

– Našoj sobi.

– Apartmanu.

Krećem da povučem dim iz cigarete, ali kada je vidim da se pojavljuje na vratima, zaustavljam ruku u vazduhu, nesposobna da kontrolišem mišić ruke. Nosi neku vrstu košulje, pidžame za muškarce ljubičaste boje, ispod koje viri bela, naduvena pelena koja s gornje strane zatvara tanke nožice, koje se završavaju papučama na kocke s otvorenim prstima. Nikada nisam videla ništa slično.

– Ali, bako...

Gleda me kao da me ne razume, uzima štap koji je ostavila pored vrata i oslanja se na njega s obe ruke.

– Šta.

Prekrivam usta.

– Džaba i apartman i luksuz, kad je daska na šolji toliko velika da zamalo nisam upala unutra.

Kada bih našla nekog da me zasmehava onako kako to radi Mensija, povratila bih veru u mnoge stvari.

– I peškir grebe.

– Bako, a da ne grebeš možda ti?

Gleda me s izvijenom obrvom.

– Ne više nego tvoj jezik, hi, hi, hi.

Ne mogu da se ne smejem, mada iz iskustva znam da se igra igre zbunjivanja. Čeka da moj oprez popusti.

– Kaže Flavija da imam noge kao kokoška. Je l' i tebi izgledaju tako?

– Da, bako. Imaš noge kao kokoška. Flavija je u pravu. Mada mislim da pelene dosta doprinose.

Mensija sklanja košulju i gleda pelenu. Posle podiže jednu nogu i pokazuje mi papuču, pomerajući prste na nogama.

– Hi, hi, hi.

– Prelepa si. Sigurno ti je i Flavija to rekla.

Onda spušta nogu na pod, oslanja se o štap i gleda u moj želudac tim malim i tamnim očima koje nikada ne nagoveštavaju ništa dobro.

– U kom si mesecu?

Evo ga.

Okrećem se ka prozoru.

– Neću ga zadržati, nano.

– Ne pričaj gluposti. Pitala sam te u kom si mesecu, a ne šta ćeš da radiš s njim.

Povlačim dim, tražim vreme. Ne da mi ga.

– S njom, hoću da kažem.

S njom.

Bes. Najednom me spopada bes koji na vreme suzbijam. Znala sam da će ovo morati da dođe. Znala sam da neću da dođe. Sada razumem zašto.

– Šta ti znaš. Trudna sam tek dva meseca i tri nedelje. Samo što nisam ušla u četvrti.

– Videla sam mnoge trudnoće, mila. Po načinu na koji povraćaš, devojčica je – presuđuje, prilazeći polako krevetu i ležuci pored mene uz škripu kostiju koja kao da ispunjava sve.

– Imam zakazano prekosutra. Već sam bila kod psihijatra i kod anesteziologa.

Uzdiše.

– Odlično. Tako mi se sviđa. Da stvari radiš promišljeno. Osim toga, još si mlada i možeš da imaš još dece kad poželiš. Gala može da dođe u bilo kom drugom trenutku.

Okrećem glavu ne odvajajući je od naslona. Stomak mi se grči od gađenja.

– Gala?

Bože blagi. Kroz šta je sve prošla mama s ovakvom majkom.

– Otac ne zna – jedino je što mi pada na pamet da kažem. – Neću da mu kažem.

Gleda me. Tišina.

– Poznajemo se samo šest meseci i... dobro, ne verujem da je dobar trenutak.

Ona ćuti. I dalje gleda u moj stomak, koji sada zavija kao bataljon zavrtnja.

– Je l' te neko pitao za oca?

Aj.

– Nije.

– Onda mi ne pričaj gluposti. Ako nećeš da rodiš Galu, onda nemoj. Ideš lepo u tu đavolju kliniku, i nek ti je rastrgnu. I kraj. Ali nemoj da mi pričaš priču o dečku koji nije spreman, ili da se poznajete mnogo kratko, ili da je oženjen, ili bilo koju drugu glupost od onih koje padaju na pamet nama ženama u trenucima najvećeg kukavičluka. Ako ne želiš svoju ćerku, otarasi je se i kraj. To je u redu. Računaj na mene.

Uzdišem duboko. Ponekad je baka toliko čovečna da joj ne verujem. Ona mi se smeši i stavlja svoju ruku preko moje.

– A što se plašiš da je rodiš?

Pitanje, naravno.

– Ne znam, bako.

– Lažljivice.

Ponovo grč. Nagon za povraćanjem se javlja u nekom ćošku onoga što je u meni.

– Šta da radim s jednom devojčicom, bako?

– Da je voliš, šta ti drugo pada na pamet?

– Ne bih umela.

– Lažeš.

– Ja sama, ne bih.

Stavlja mi ruku na stomak i umiri se.

– A ko je tebi rekao da ćeš se o njoj brinuti ti sama? A tvoja majka? A ja?

– Znam, bako, ali to nije isto kao podizati je s muškarcem kraj sebe. Detetu je potreban otac – odgovaram, gotovo automatski. – Ne bi bilo isto.

– Hvala bogu.

– Ne mogu.

– Ne želiš.

Tišina. Naglo ustaje stenjući. Ne okrećem se da je pogledam. Osećam mučninu sve prisutniju, sve jasniju. Gledam kako baka prolazi ispred mene kao naborana srna i zatvaram oči, pokušavam da dišem duboko, dok slušam kako otvara ormar i vadi nešto iz njega. Kada otvorim oči, vidim je u njenom kožnom kaputu, plavog lica i s prstima koji vire iz papuča. Ne gleda me. Prelazi rastojanje koje deli ormar od vrata sobe oslanjajući se na štap, kao Eskim u bekstvu.

– Ama, kud si pošla?

– Ovde je ladno k'o u ledari, mila. Hoću da siđem.

– Da siđeš? Gde? Tako?

Spušta ruku na kvaku i, ne okrećući se, kaže:

– Na trg. Hoću da sednem na ivicu fontane.

To je svetionik, jedan od mnogih kojima nas Mensija upravlja od kada znam za sebe.

– Kako hoćeš.

Uzdiše. Otvara vrata i izlazi u hodnik. „To je svetionik, to je svetionik, to je svetionik“, ponavljam u sebi kao neko ko se u

odsudnom trenutku drži mantre da ne bi pao u provaliju.

– Ah, a ako upadnem, nemoj da dođeš da mi pomogneš. Ova gomila kožuha je toliko teška da ću se sigurno očas posla udaviti. Obavesti recepciju i nek se oni pobrinu. Neću da stavim svoj život u ruke jedne lažljive kukavice kao što si ti.

Zatvaram oči. Prokleta bila. Između brundanja koje kruži mojim stomakom i prigušenog žubora vode iz fontane, čujem bakine nespretne korake kako se udaljavaju hodnikom i znam da nemam šanse, da je Mensija izvukla teško naoružanje i da će noć biti duga. Treba mi nekoliko sekundi da ustanem, obujem sandale i istrčim za njom. Poznajući je, znam da nekoliko sekundi može biti fatalno.

Ne grešim.

Na svež vazduh – odgovaram devojci na recepciji kada me upita kuda idem, s izrazom lica kao da ništa ne razume.

– Gospođo, verujem da ne...

Iscrpljuju me te mlade devojke.

– Gospođa ti ne plaća da veruješ, veruj mi.

Krajičkom oka vidim da crveni i nestaje iza zavese koja joj je iza leđa i koja verovatno krije neku modernu rustiku željnu da izađe u nekom finom vodiču.

Trg je miran i tih. Čuje se žubor vode u fontani i miriše na mokraču. Na jednom od ćoškova neko spava: jedan od onih beskućnika i besramnika koji leti spavaju po ćoškovima da bismo se mi ostali osećali loše. Bea baš odugovlači. Još će da me poslušava i ostane da me gleda kroz prozor. Makar mi više nije hladno. Ni vruće. Duva vlažan vetar koji me podseća na nešto ili nekog, mada ne želim da se prisećam na šta ili koga. Napokon se otvaraju vrata hotela i čujem Beine korake. Baš joj je trebalo, bezobraznica. Ne okrećem se da je pogledam. Nek me traži.

– Ne možeš tako na ulicu, bako.

– Tako kako? U ovom kaputu ili s lažljivom unukom kao što si ti?

– Na recepciji su mi skrenuli pažnju.

– E pa neću im ostaviti nikakav bakšiš.

– Ljudi više ne ostavljaju bakšiš u hotelima, Mensija.

Ah. Baš volim kad me zove po imenu. Ima mnogo vremena kako nisam čula svoje ime iz tuđih usta.

– Tako im i treba. Tako nam svima treba, bez bakšiša. Bog više ne ostavlja bakšiš, nesrećnik. Nema više bakšiša. Da ga ostavlja, Tristan sada ne bi umirao.

Sranje.

– A i tebi tako ide, mila.

– Kako?

– Loše.

– A ti znaš tajnu kako da mi ide bolje, je l' tako?

Ne moram da je gledam. Znam da je spustila odbrane.

– Ne, ali znam čega se plašiš, a Gala nije kriva za to.

Ako ne odgovori u roku od pet sekundi, predala se.

Dvanaest. Moja je.

– Znam.

– Onda?

Uzdiše. Kreće da spusti ruku u vodu.

– Da ti ne padne na pamet. To nije voda, nego pišačka.

Sada se smeši. Baš je sladak Bein osmeh. Kad bi samo mogla sebe da vidi.

– Hoću da upoznam Galu, mala.

– Kamo sreće da si joj ti otac, bako.

– S ovakvim izgledom?

Smeje se. Bea se smeje i njen osmeh se širi trgom kao blagoslov. Trudnica s dobrim slutnjama.

– Ne mora da se dogodi i tebi, mila.

Osmeh joj se smrzava i prinosi ruku stomaku.

– Život ne može da bude toliki gad da ponovi s vama ono što je uradio sada Ines i Tristanu. Ne može.

– Strašno se plašim, bako. Ne bih podnela. Ne znam kako Ines može da podnese.

– Znaćeš kad postaneš majka. Ja ću biti s tobom. Sve ćemo biti. I Ines.

Tišina. Voda.

– I prestani da se osećaš krivom, jer Gala to ne zaslužuje. Ni Tristan. To je život, Bea, bunar bez dna s ulazima i izlazima, s dolascima i odlascima. Ništa ne možeš da uradiš da to promeniš. Ne pokušavaj. Ostavi taj posao drugima.

Spušta glavu.

– Mi stari nismo ništa mudriji od vas, niti smo izrađeniji, ni umorniji. Mi stari znamo da vreme nikada ne daje objašnjenja, da odluke nisu ništa drugo nego to, odluke, ni greške ni pogoci, znamo da ćemo umreti i borimo se protiv nepravde jer se

dosadujemo. Tako ti je tužna starost. I tako je velika.

Prilazi mi malo-pomalo i naslanja glavu na moje rame. Prolazi tuga ali ne prolazi nedoumica.

– I ja ću uskoro otići, Beatris. Umorna sam od tolike strke i tolike hladnoće. A ne otkazuju mi ni pamćenje ni srce, mila, samo sfinkteri i volja. Zadrži svoju devojčicu i izazovi svet da vidimo kako će da ti ide. Ako ti ne ide dobro, mi ćemo te pokrivati, a ako uspeš, slavićemo vas obe, tebe i nju. Ines prva, videćeš.

Najednom prilika koja je spavala na ćošku ustaje, malo-pomalo, i približava nam se nesigurnim korakom. U pitanju je žena. Prljava, slepljene kose, s izgledom nekog ko je izgubio svaku nadu. Kada dođe do fontane, stavi ruke u vodu i umiva se. Zeva, češe ruku i zatim nas pogleda.

– Je l' imaš cigaretu? – kaže mi i gleda me izgubljeno.

– Nemam, žao mi je.

I dalje nas posmatra, pokušava da nas fokusira. Neuspešno. Navaljuje.

– Ajde, lepa...

Starost i izazov. I pobeda.

– Vidite, gospođice, prošlo je mnogo, baš mnogo vremena od kada sam prestala da pušim. Ali, ako želite, reći ću vam šta imam.

Bea podiže glavu i gleda u devojku, koja ćuti.

– Imam ovu upišanu pelenu, ove papuče koje mi je poklonila ćerka pre godinu dana, i koje sam morala da presečem jer su me stezale, i ovaj kožni kaput koji ne dam ni bogu.

Devojka ustukne nekoliko koraka, klateći se.

– Imam unuku koja ima dete od šest godina koje umire od leukemije nedaleko odavde. I ovu drugu koja je trudna i hoće da abortira jer misli da ako rodi svoju devojčicu time izdaje svoju sestru. Imam dve ćerke koje nisu naročito mudre, istina. I hladno mi je, mnogo mi je hladno, naročito u ovom prokletom hotelu, koji nije spreman za starice s kokošnjim nogama kao što sam ja.

Beskućnica se polako povlači, ne prestaje da me gleda nijednog trenutka. Sigurno me se plaši, ali šta me briga.

– Imam želju da ubijem, da izvadim utrobu, da raskomadam sve lekare sveta jer su beskorisni, jer uspevaju da ne saosećaju, jer puštaju da umre dete koje ima oči kakve vi nikada niste videli u svom nesrećnom uličnom životu.

Sada je devojka stigla do ćoška, legla i cela se pokrila krpama preko kojih je spavala.

– I imam želju da umrem na neko vreme da ne bih morala da preživim naredne dane, da ne bih morala da gledam najbliže kako pate, da bih se odmorila od silnog bola koji ne može da stane u ovaj kaput. Eto to imam. To. Mogu li nekako da vam pomognem?

Bea mi dodiruje rame bradom.

– Bako...

– A imamo i Galu, mila. I umećemo da je pazimo, uprkos svemu.

Po pokretu njene brade zaključujem da se smeši.

– Neću moći da kažem Ines.

Ovaj grad je baš vlažan, prokletstvo.

– Pre nego što odemo pronaći ćeš zgodan trenutak. Videćeš.

Tišina. Kaplje voda u fontanu. Samo to.

– Hoćeš li mi pomoći?

Uvlačim se u kaput i tražim štap u tami trga.

– Dok sam živa, mila.

Polako se vraćamo u hotel. Dok prolazimo ispred recepcije, mlada devojka od pre spušta pogled. Prebacujem štap u drugu ruku i nastavljamo da se penjemo uz stepenice, put sna i onoga što će doći sutra.

Pre nego što stignemo do sobe, Bea pravi pauzu. Izgleda zamišljeno.

– Da. Otac je glumac.

Sekunda. Dve. Nešto fali.

– I Francuz.

Znala sam.

– Nemoj mu reći.

Smeje se. I ja s njom.

DVA

Put dovde je bio pakao zahvaljujući mami. Kao i uvek, žive smo čistim čudom. Kada smo izašle iz hotela, podelile smo se u dva taksija. Bea i Flavija u jedan; mama, Ines i ja u drugi. Čim smo ušle u naš i čim sam videla taksistu, znala sam da rizikujemo. Mami je bilo hladno i bila je loše volje. Sela je napred.

Kada smo stigli do Dijagonale, taksista je počeo da izaziva sudbinu, pokušavajući da zapodene razgovor s mamom. Mensija ga je donekle pratila do trenutka u kom je jadni čovek napravio grešku i nazvao je „bakuta“. Mama je pogledom prešla preko komandne table kola, proučavajući svaki detalj. Zatim je podigla pogled i spustila ga na zastavnika legije koji je visio kao pola krvavice s retrovizora.

– Bakuta? – rekla je Mensija kontrolisanim glasom ne skidajući pogled sa zastavnika.

Taksista se nasmejao pušačkim smehom.

– Polako, bako. U vašim godinama, to je čak i kompliment. Osim toga, vi ste prelepa bakuta.

Ines, koja je izgubljeno gledala kroz prozor, udarila me je laktom u rebra.

– Grad se baš promenio, zar ne, mama? – rekla sam brzo, nastojeći da joj skrenem pažnju.

Greška.

– Jeste, mila. Od juče je skroz drugačiji – presekla me je glasom koji sam odlično poznavala.

Taksista ju je pogledao i ponovo se nasmejao.

– Jebote, kakva bakuta.

Mensija se okrenula ka meni.

– Mila – počinje dok ulazimo u aveniju Vojne bolnice punom brzinom – ako žena mojih godina ubije nekoga, ne ide u zatvor, zar ne?

Aj.

– Ne, mama.

– Sigurno?

– Sigurno.

Taksista me je pogledao u retrovizoru. Sklonila sam pogled.

– A šta boli lepu babu pa moraju da je vode u bolnicu? – rekao je čovek željan šale.

Mensija se ponovo okrenula.

– Daj mi pištolj iz tašne, Lija.

Tišina. Taksista je prestao da se smeje i dodao je gas, prolazeći kroz žuto na semaforu na ulasku u kružni tok.

– Bako, molim te – umešala se Ines bez ikakve želje da se šali.

– Pištolj. Smesta.

Taksista je postao nervozan a baka nas je gledala s izvijenom obrvom.

– Mala.

Bili smo blizu bolnice. Morali smo da prepešačimo parče do ulaza po vrućini koja je topila asfalt. Zahvaljujući mami.

U liftu smo se sreli sa suprugom doktora Arenala. Kada je ušla i naletela pravo na mamu, krenula je da izađe, ali su se vrata zatvorila iza njenih leđa.

– Dobar dan.

Mama ju je gledala upitno.

– Poruka je odgovarajuća. Trenutak nije.

U liftu je nastala tišina.

– Kako je Tristan?

Nismo imali vremena da je zaustavimo.

– Umire. Pacijent i dalje umire, hvala.

Doktorka je stisla usne i ruku prinela uvetu, tražeći minđušu koju danas nije nosila.

– Žao mi je mnogo.

Treći sprat. Četvrti...

– Drago mi je zbog vas.

Peti.

– Ako vam bilo šta zatreba...

Šesti. Izašle su dve žene u crnom. Ciganke koje imaju nekog bolesnog na spratu.

– Nećemo vas zvati, ne brinite.

Konačno smo stigle. Vrata su se otvorila i prvo je izašla doktorka. Pozdravila se nedovršenim osmehom i okrenula se.

– E da – rekla joj je Mensija iza leđa. – Tako, bez bisera...

Doktorka je stala nasred hodnika, ali nije se okrenula ka nama.

– Jeste li nekada videli tibetansku svinju?

Tristanova soba miriše na njega i to me smiruje. Prilazimo krevetu i pozdravlja nas očima i rukom. Teško diše, gore nego juče. Ines seda kraj njega i ljubi ga u glavu. Horhe nas pozdravlja iscrpljenim pokretom. Noć je protekla mirno, uprkos kontrolama, bolničarkama, povraćanju, jezivim porastima i padovima pritiska. Horhe se najednom gasi. Potreban mu je san. I vazduh. Silazi u kafić da doručkuje pre nego što se vrati u stan do popodneva. Mensija mu pravi društvo.

– Hoćeš li se vratiti, nano? – pita je Tristan kad vidi da odlazi.

– Naravno, prase. Idem da nahranim tvog tatu, baš si ga iscrpeo.

– Sigurno?

– Tako mi Lare Kroft.

Ines i dalje sedi kraj njega, miluje ga po glavi i namešta mu jastuke da se bolje nasloni. Najednom Tristan gleda i smeši se.

– Mnogo si lepa, mama.

Bea skreće pogled ka prozoru. Ines se smeši.

– Budalice.

– Kaže tata da si mnogo mršava, ali meni se više sviđaš tako. Iako više nemaš sise.

– Tristane!

Smeje se. Kao dete. Smeh je jedino što mu ostaje u njegovih šest godina. Okreće se dok me ne pronade.

– Imam nešto za tebe, bako – kaže dahćući.

– Za mene?

– Da.

Prilazim krevetu i sedam na ivicu, ispred Ines. Ima toliko cevčica i kablova koji vise na sve strane da se bojim da se pomerim da nešto ne isključim. Oslanjam se o njegovu nogu, koju jedva pronalazim. A on vadi ispod pokrivača jedan list papira. Pruža mi ga i smeši se. To je stidljiv osmeh. Oduševljen.

Crtež. Tristan me je nacrtao kako sedim u fotelji sobe, u crvenoj i crnoj boji. Iznad sebe vidim nešto što liči na televizor, a sa desne strane veliki prozor pun mora. U sredini prozora vidi se jedrenjak i talasi kao papirne lokne, crne. Na jedrenjaku, devojčica koja gleda pravo u nas.

Ne znam šta da kažem. U grlu mi stoji knedla koja mi ne dâ da podignem oči s crteža, i osećam kako mi se pogled magli.

– Da li ti se sviđa, bako?

Pokušavam da pričam.

– To sam ja, ljubavi?

– Naravno.

– A ovaj brod?

– Tetka-Elenin.

Aj. Elena. Ponovo.

– Divan je... divan, ljubavi. Ovo je najlepší poklon koji sam ikada dobila.

Duboko dišem nekoliko puta i nadam se da ću moći jasno da vidim.

– Mama kaže da ti je bila omiljena. I da je bila mnogo hrabra.

Podižem pogled i susrećem se sa sjajnozelenim Inesinim pogledom.

– Jeste, bila je mnogo hrabra. Skoro isto kao ti. Zato si ti moj miljenik.

Tristan me gleda i spokojno se smeši. Traži me rukom.

– To ti je moj poklon za rođendan, bako.

Gutam pljuvačku. Sklupčam se u sebe kao anemona. Nek neko nešto kaže i neka to ne budem ja.

– Mili, ali moj rođendan je tek u oktobru.

Tristan mi steže ruku.

– Znam.

Znam, kaže naš mali. I time „znam“ kaže sve; ono što ne želimo da zna, što ne umemo da sakrijemo, što nećemo proživeti zajedno.

– A ja? Meni ništa nisi nacrtao? – kaže Bea najednom, naginjući se nad njim u podnožju kreveta.

Tristan je gleda kao da je vidi. Kao da je stvarno vidi. Odmerava je celu. Otkriva je.

– Ne umem, tetka – kaže, kao da se izvinjava. – Ne znam kako da te nacrtam.

Bea me gleda kao da ne razume. Pre nego što može da kaže još nešto, Tristan se grči u napadu kašlja koji podiže iz kreveta ono što je od njegovog tela ostalo. Suv kašalj, iščupan, toliko prazan da boli čuti ga. Maska se puni kapljicama krvi i Ines ustaje i izlazi punom brzinom u potragu za bolničarkom. Bea i ja ga držimo dok nalet bolesnog vazduha i krvi traži izlaz u naletima, saplićući se o sav užas koji ni jedna ni druga ne možemo da sakrijemo. Bea i ja se ne gledamo. Tada stiže bolničarka.

Neka umre, Mensija. Ne mogu da ga gledam da ovako pati. Horhe nije ni okusio sendvič i sok od pomorandže.

Naslonjen je laktovima o sto i prstima prolazi kroz kosu. Koliko sêdih odjednom.

– I nek mi bog oprost.

– Prvo ćemo morati da naučimo mi njemu da oprostimo.

Uzdiše i spušta glavu. Do mene dopire njegov blag glas, spiralno.

– Kada izađem iz bolnice i vidim ljude kako se smeju na ulici, roditelje kako šetaju s decom... urušim se jer ne razumem, Mensija. Ne razumem kako mogu tako da žive, da nemaju pojma o ovome, o Tristanu, o svoj ovoj deci i roditeljima koji ovde provode mesece, godine, boreći se da pobede, sjebanih noći i dana jer nemaju budućnost, jer je najdobrohotnija budućnost koju imamo ta da se i dalje ovde borimo protiv ovog sranja...

– Mnogo te volim, Horhe.

Podiže glavu i stavlja svoje ruke u moje.

– Znam. Ali to neće spasiti Tristana.

Koliko se ovaj čovek promenio za tako kratko vreme.

– Možda će ti pomoći da spasiš sebe kada se sve završi.

Praska u suv smeh, veštački, koji me grebe iznutra.

– Ne razumeš. Ništa se neće završiti, Mensija. Ništa se nikada neće završiti. I Ines i ja nosimo ovo na leđima. Jedan život nije dovoljno vremena da se izlečiš od ovakvog gubitka. Svejedno je šta ćemo raditi kada Tristana više ne bude. Svejedno je kako ćemo osmisliti budućnost. Ja više nisam Horhe. Ines više neće biti ona. Bićemo ostaci, otpaci sećanja koje nikada nećemo naučiti da sklopimo.

Treba biti izuzetno pribran da bi se ovako govorilo. Moja starost ne nalazi utehu za ovog čoveka. Puštam ga da priča.

– Čudno je. Kada me je Ines ostavila zbog Sandre, osetio sam

se živim po prvi put. Živim u mržnji, da, ali živim na kraju krajeva. Posle sam počeo da razumem, da uviđam, da vidim i nju. I sebe. Želeo sam da počnem da živim. Ne gledajući unazad, ne kažnjavajući. Ti to znaš.

Potvrđujem. Tako je. Kratko nakon njihove rastave, Horhe i Ines počeli su da se upoznaju. Možda zbog Tristana, možda ne. Zajedničkim snagama uspeali su da izmisle prijateljsku nežnost koju niko nije razumeo. Elena bi rekla da ih je život spremao za ovo. Šta ja znam.

– I kada je sve počelo da ide nabolje, došlo je ono proketo popodne u hitnoj pomoći i našim životima je došao kraj.

Neko se grohotom smeje nekoliko stolova dalje. Stežem pesnice.

– Ne znaš šta ti nosi budućnost, Horhe. Ni ti ni niko.

– Neću nikakvu budućnost. Bez Tristana, neću ništa.

Aj. Kako da ga ubedim u nešto u šta ni sama ne verujem.

– Nema izbora. Tvoj sin odlazi. Takav je život. Umire tvoje dete i dobio si porodicu koju nemaš, ovu bandu ludih žena koje te vole kao sebe. Nije pravedno, znam, ali to je što je. Sve smo s tobom.

– Znam.

– Ne, još ne znaš. Znaćeš kada se pozdraviš sa sinom i kada ti bude potrebno da ga oživiš, makar prošlo sto godina. Prijatelji, oni pravi, biće tu, ali samo neko vreme. Njihovo razumevanje ima rok trajanja, i tako je dobro. Zaboraviće i prećutno očekivati da i ti zaboraviš, da nastaviš dalje.

Sada Horheove suze padaju na sivu plastiku stola. Kap po kap koja ne leći, koja ne hrani.

– Ali mi ne zaboravljamo. Nijedna. Ne znamo. Čekaćemo te, Horhe. Uvek, koliko god vremena da prođe. Pre svega, ti si otac koji je izgubio svog sina, moje dete. Dok sam ja živa, sećaćemo se zajedno. I ako treba plakati, plakaćemo. I ako treba mrzeti, takođe.

Steže mi ruke jer ne može da priča. Rekli smo sve jedno drugom previše puta. Sada je ostalo samo da se čeka.

– Idi kući i odspavaj. Potreban ti je odmor.

Bea naručuje čaj od kamilice i sendvič sa sirom za sebe i čaj s mlekom za mene. Zatim uzima tacnu i kreće da sedne za sto. Loše izgleda. Naduvena je. Izvesno, noć provedena s mamom nije bila od velike pomoći.

Ines i mama su ostale u sobi s Tristanom, koji spava između bolnog stenjanja i povraćanja vazduha i žuči. Gasi se polako, sve brže.

Čim sedne, Bea pali cigaretu.

– Mnogo pušiš, ćerko.

Gleda me rezignirano.

– Kako si, mama?

Osećam udarac u grudima. Nikada se neću navići na to da me moje ćerke pitaju za mene.

– Izdržavam.

Gricka sendvič odsutno i pije gutljaj čaja.

– Mama...

Zašto nam je jebote toliko teško da kažemo šta imamo u ovoj porodici?

– Znam, Bea.

Gleda me pravo u oči i trudi se da se nasmeje. Ne ide joj. Na trenutak je u nedoumici, kao uvek. Onda me vidi kako potvrđujem i opušta ramena.

– Rekla ti je baka?

– Nije bilo potrebe. Bila sam majka tri puta.

– Da.

– I?

– Kaže baka da je devojčica. Nazvala ju je Gala.

Baš liči na mamu. Drago mi je što je i dalje s nama.

– I?

– Rodiću je, mama. Znam da nije najbolji trenutak, i da mi Ines možda nikada neće oprostiti, ali... hoću da je rodim.

Ništa ne kažem. Još nije rekla sve.

– Baka se ponudila da joj bude otac – kaže na ivici da se grohotom zasmije, a ni sama ne veruje. – Ne znam, mnogo se plašim.

Mogla bih mnogo toga da kažem. Mogla bih satima da pričam, pokušavajući iz nje da izvučem ono što neće da čuje. Ali mi iskustvo s njom govori da još nešto fali. Dobro poznajem moju Beu. Najednom se sećam Martina i smeškam se u sebi. Nije prvi put od njegove smrti kako se radujem njegovom odsustvu.

– Hoću da se vratim kući, mama – saspe, pokajnički i stidljivo.
– S tobom, s Ines... i s Galom – dodaje na kraju. – Gotovo je s Madridom. Tamo me ništa ne čeka.

Krivica. Ružna je ova krivica koja me obuzima na nekoliko sekundi tako potpune sreće. Bea kod kuće. Ponovo. Bea i more. Ne mogu da pričam. Tristan me vuče mesecima svojom bolnom sadašnjošću, previše da bih slavila budućnost s mojom malom i njenom Galom. Moja tišina boji sumnjom Beine oči.

– Ali ako se ne slažeš...

Snage vala imam. Još. Ustajem, oslanjajući se na rukohvate stolice, nogom pomeram stolicu i obilazim sto dok ne stanem kod njenih leđa. Naginjem se nad njom i grlim je otpozadi, uranjajući licem u njen vrat, kao nekada. Htela bih da plaćem jer mi tako traži telo, ali znam da, čim počnem, više neću moći da stanem. Niko neće moći da me zaustavi. Dobro stežem njena ramena, udišući duboko njen miris na trudnu ženu koji me podseća na mene, na ove dve poslednje godine bez nje. Moja ćerka miriše na majku.

– Neka mi Tristan oprostí što sam ovoliko srećna, Bea. Vрати se kući što pre. Ne verujem da ću još dugo izdržati sama. Bićeš potrebna Ines.

Bea hvata moje ruke i ljubi mi šaku.

– I ona meni, mama. I ona meni.

Ines je izašla u hodnik da malo dođe sebi. Tristan spava i stenje, kao pravo mladunče, pomera ruke i noge zbog napada bola koje više ni morfijum ne može da ublaži. Mama i dalje sedi na ivici kreveta, pogleda uprtog u njega, ponekad mu šapuće nešto što ne razumem i miluje mu noge preko pokrivača, želi da ga smiri i ne uspeva. Otpozadi, mama je svedena na patuljasta leđa krunisana grmom neuredne sede kose i ćelavih delova. Toliko je vruće u sobi da se teško diše. I ja izlazim u hodnik, koji iznenađujuće ispunjava Inesino jednostavno odsustvo. Polako hodam do lifta i ulazim u toalet. Palim svetlo, prilazim lavabou, otvaram slavinu s hladnom vodom i umivam lice i vrat. Nema peškira na vidiku, tako da ulazim u jednu od kabina i uzimam malo papira da se obrišem. Dok bacam papir u korpu, čini mi se da čujem u susednoj kabini tiho uzdisanje praćeno tihim jecajima, prigušenim, nalik na skalnu mrtvih nakašljaja. Ježe mi se leđa kao od ružne vesti. Ne znam šta da uradim, ali postoji nešto, neka snaga koju nisam znala da imam koja me vodi do vrata koja vode do kabina. Otvaram ih i puštam da se zatvore za mnom. Nekoliko sekundi ništa se ne dešava. Beli zidovi odražavaju hladno svetlo neonki, pojačavaju ga hiljadu puta u oblaku tišine dok trenuci idu amo-tamo prljavim fugama između pločica, pomažući mi da zadržim dah.

Spremam se ponovo da udahnem, i vraćaju se uzdah i jecaji, sada jači, manje napeti, sve celovitiji. I tada znam. I hoću da kažem, ali ne uspevam da sredim sve što mi se sudara u grudima, što gaca u bari teskobe koja mi ispunjava usta da ne bih govorila, gužva grlo, tera me u svet bez glasa. I ponovo je tu. Toliko atrofiran plač, toliko čudan i toliko... opipljiv da mi se grče prsti na stopalima i vene šire u nogama. To je rezimiran plač, ukraden plač. Ines.

– Ines – čujem sebe kako šapćem, vidim se s vrata u ogledalu

kako izgovaram ime svoje sestričine kao da sebe gledam na ekranu bankomata, ne znajući odakle gledam, odakle me vide. – Ines – ponavljam glasno, pomeram se kao automat do vrata kabine, polako ih otvaram, veoma polako, pokušavajući da produžim trenutak da ne bih videla, da ne bih dodirnula. Ines.

Sklupčana, raščupana, šćućurena u uglu male kocke, Ines drži lice u rukama i dahće kao porodilja koja trpi trudove. Stopala su joj u nekom nemogućem položaju, noge je privila k sebi. Grudi joj se nadimaju i opuštaju između naleta vazduha.

Nadvijam se nad njom i uzimam je za ruke.

– Mala.

Opire se, skuplja se još više, vuče me ka podu i zariva mi te koščate prste koji su se s mesecima krivili od tolikog grčevitog držanja za nemoguće.

– Mala – jedino je što mi pada na pamet. Mala, mala, mala. Da, sve manja.

Čučnem i puštam je da me vuče sve dok glavom ne dodirne zid. Osećam na rukama suvi udarac njene glave u pločice i ostajemo tako nekoliko sekundi sve dok ne uspem da se polako, vrlo polako, izvučem iz stiska njenih prstiju i povučem njene ruke ka sebi, sklanjajući joj ih s lica i uzimajući ih među svoje.

Tada podiže pogled i gleda me odozdo.

Izbezumljene oči, oči ludače koje upire u mene ne videći me. Izgubljena. Najednom me je strah. Ines se rasipa u besnu grimasu i kezi mi se, dahće kao pas, i jednim cimom povlači ruke tačno u trenutku u kom se gasi svetlo u toaletu i ostajemo u mraku.

Tada dolazi sve.

Instinktivno, pokrивam glavu rukama taman na vreme da primim prvi udarac, prvi u nizu udaraca koji padaju na mene sa svih strana, množe se u njenim rukama do usijanja, šibaju me kao krila elise, jako, veoma jako, ponekad pesnicom, napamet, guraju me ka do vratku i izivljavaju se na svemu na šta naiđu. Još, još, osećam zglobove njenih prstiju na ušima, vratu, bije da ubije. Da ubije.

– Gadovi – čujem je kako mumlja u neobičnom napadu smirenosti koji ne najavljuje ništa dobro. Ponovo udarci, ovog puta teži, manje precizni, između teškog disanja bez vazduha i suvog jecanja koji prave sve manje prepoznatljiv prizor u tami toaleta. – Smrdljivi gadovi – ponavlja i tuče, ponavlja sve češće, između mlazeva udaraca koji su i dalje tu, koje i dalje čujem, ali koje ne osećam. – Gadovi, gadovi, gadovi...

Vrišti. Ines vrišti i nastavlja da deli bes u tami udarcima, diše između dva vrištanja jedva nalazeći vazduh kojim bi nahranila glas. Najednom osećam tupu jezu, pucanje pršljenova koje me rastužuje sve do najudaljenijih delova kičmene moždine kada primećujem da se vrisak promenio, ne ton, ne glas. Reči su druge, sada ih prati pucanje koje prave njene ruke koje tuku nju samu. Jeziva mantra ispunjava veštačku noć kabine, gasi nas obe.

– Gaduro, gaduro, gaduro – ponavlja između udaraca, kažnjava se iznutra i spolja, mrzi se u bespomoćnosti najveće krivice.

Naginjem se nad njom i pokrивam je telom sve dok ne uspem da joj onemogućim pomeranje, hvatajući je za podlaktice, koje su sada mlitave kao podlaktice mokre lutke.

– Gaduro – i dalje mumlja, sve sporije, sa sve manje glasa, sve dok konačno ne utone u pitomu tišinu iscrpljenosti u kojoj plutamo zajedno, ja preko nje kao brodolomnik preko splava; ona, plutajući u svom moru besa, vuče me da je pokrijem jer joj je hladno od života, jer neće dalje, moja mala, jer hoće da ostane tako, u mraku, zaustavljena u sadašnjosti, bez mogućnosti da vidi bilo šta drugo. Sada mi sisa šaku kao beba u udobnom ljuškanju prve kolevke, vraća se unazad kroz vreme, daleko, briše sve što je proživela, pogrešila, što nema leka. Ines mi gricka šaku i frkće, napeta kao kabl, traži vlagu da bi mogla da generiše neku suzu, jednu, kojom bi mogla da počne da doji povređenu devojčicu koji nosi u sebi.

Tako smo provele nekoliko minuta koji izgledaju kao ceo jedan život, zarobljene na hladnom podu, sve dok se njeno telo nije

polako opustilo i pustilo me da je povučem tako da obe sednemo i da je izgubim u gubitničkom zagrljaju. Tišina. Slavina kaplje iznad lavaboja. Čuju se glasovi koji dolaze iz hodnika. Bolnica i dalje pokušava da ide dalje.

Pada smirenost. Iz nekog ugla mojih grudi, Inesine slomljene reči zarivaju mi se u grudnu kost. Moj život neće biti isti. Nikada.

– Da sam znala da će toliko patiti, zadavila bih ga sopstvenim rukama odavno.

Svetla više neće biti.

Tolika vrućina. Prolazi dah vlažnog vazduha koji baka slavi iznerviranim uzdahom, uvlačeći se u svoj kožni kaput. Večeralo smo u tortiljeriji u gornjem gradu i Mensija nas je ponovo stavila na crnu listu. Nećemo doći ponovo.

– A ovde imate samo tortilje? – upitala je konobara čim nas je doveo do stola i udobno nas smestio. Baka je bila zaboravila da stavi zube i dečko nije razumeo nijednu reč od onoga što mu je rekla.

Mensija ga je gledala očima zločeste devojčice.

– Zubi, mama – rekla joj je tetka Flavija. – Opet si zaboravila da ih staviš.

Mensija je uzdahnula.

– Žuljaju me.

– Lažljivice – rekla joj je tetka Flavija. Konobar je čekao.

– Želite li aperitiv pre večere? Neki koktel, sok, šampanjac...?

Baka je bila ljuta.

– Da. Maslinke. Bez koštica.

Konobar ju je pogledao kao neko ko vidi bubašvabu u kadi.

– I ostrige.

Tišina.

– Ljute.

Mama je prevrnula očima i uputila konobaru rezigniran pogled izvinjenja. On se nasmešio, očinski.

– Ne brinite, gospođo – rekao joj je kao pravi profesionalac. – I ja imam majku.

Mensija se ukrotila. Nije joj se dopao komentar. Dok je konobar zapisivao pića, ona je odsutnim pokretom popravila kosu, i kada je on završio zapisivanje porudžbine i podigao pogled, baka je ispravila glavu i nasmešila se, pokazujući svoja jedina četiri prava zuba i roze jezik nalik na jezik kobile.

Konobar je ustuknuo.

– Pederčiću.

Mama je spustila glavu i Ines je trepnula, vraćajući se iznenada u stvarnost stola. To je bio samo početak.

– Nikada te više neću izvesti na večeru – kaže najednom Flavija, besna, dok konobarica zadužena za terasu donosi orčatu i granisado.

– Dobro – odgovara baka – poštedećeš me svega ovoga.

Bez zuba ju je teško razumeti, mada navika i intuicija pomažu.

– Volela bih da znam gde si ovog puta ostavila zube.

Baka otvara tašnu, vadi papirnu maramicu koju spušta na sto, otvara je i pokazuje niz zuba kao osmeh mrtvacu.

– Mama!

– Hi, hi, hi.

Spuštam glavu. Ne mogu da sakrijem smeh. Tetka Flavija mi dobacuje ubitačan pogled.

– Ostavila si na stolu u restoranu ispljuvke dinje. Trebalo bi da te je sramota.

Baka je gleda kao devojčica koja samo što nije briznula u plač.

– Ne, nemoj da me gledaš tako.

– Bila je odvratna.

– Nije tačno.

Mensija sklanja pogled, i koristeći to što konobarica postavlja čaše na sto, podriguje tako da odjekuje među ljudima kao olujni letnji grom.

Konobarica je gleda i smeje se.

– U zdravlje, gospođo.

– Hi, hi, hi.

– Toliko je vruće – kaže Ines najednom, ućutkujući nas sve. To je rekla kao da je upravo izašla iz dugog sna, gotovo iznenađena.

– Koji je danas dan, mama?

Mama okleva, zatečena je.

– Dvanaesti, ćerko.

– Šta je Elena govorila za broj dvanaest?

Aj. Elena i njeni brojevi. I njeno pogađanje.

Mama razmišlja.

– Loš dan za donošenje odluka. Loš dan za rad, za delanje. Hodočašće.

Ines se smeška, njen osmeh poravnava grad po dijagonali.

– Govorila je takođe da se posle osamnaestog opasnost povlači. Ostaje samo pretnja – dodaje mama, gotovo nesvesno.

– Osamnaestog – ponavlja Ines šapatom. – Do tada ima samo šest dana.

Izvadila sam kutiju cigareta iz tašne. Kada sam krenula da zapalim jednu, baka mi je izbila iz usta jednim udarcem.

– Ni u snu.

Tetka Flavija me je pogledala ne razumejući. Mama se nasmešila.

Orćata, granisado i vlaga. Grad vrcka između mora i planine, zakovan u noći. Kakvo lepo mesto za zaborav. Za smrt ne.

Mama otpija veliki gutljaj iz svoje čaše s orćatom i spušta čašu na tacnu. Naslanja se leđima na metalni naslon stolice i gubi se u sopstvenim mislima nekoliko sekundi. Gore na ulici grupa Nemaca peva na drugoj terasi.

– Danas je dve godine od kako je umro tata – kaže najednom, okrećući se da me pogleda.

Mensija ponovo podriguje. Flavija i ne trepne. Smeh za susednim stolom.

– Kamo sreće da može da mi nedostaje – kaže Ines, i pogled joj se ponovo gubi niz Ramblu.

Mama se smeška.

– Ne zaslužuje.

– Hi, hi, hi – kaže baka, gurajući slamčicu iz orćate između dva zuba.

– Ponekad ga sanjam – kažem najednom, ne podižući previše glas. Gotovo da se osećam krivom.

– A je l' da da uvek sanjaš da je dobar? – pita Ines kamenih očiju.

– Da, istina.

– To se dešava s ljudima koji nisu bili dobri za života – meša se

baka, pokušavajući da zadrži nit orćate koja joj se sliva niz bradu.

Flavija uzima papirnu salvetu i briše joj lice.

– Svinjo.

– Trebalo bi da se vratimo u bolnicu – kaže mama. – Već je skoro deset.

Baka pozdravlja predlog ispijajući poslednji gutljaj orćate i ispunjavajući noć mlečnim grgljanjem.

Ines naglo ustaje.

– Idem da platim.

– U koliko je sati vaš let sutra? – pita mama Flaviju, koja na trenutak okleva.

– U petnaest do dvanaest.

– A tvoj? – ponovo pita mama, ovoga puta okrećući se ka meni.

– U pet do dvanaest.

– Odvešću vas na aerodrom.

Baka spušta praznu čašu na sto.

– Da ti nije palo napamet. Flavija i Bea će da me pakupe u bolnici i odatle ćemo da idemo taksijem.

Tetka Flavija gleda u baku kao da nije dobro razumela.

– Večeras spavaš u hotelu s Flavijom i Beom, Lija – kaže Mensija odlučno. – Tražila sam dodatni ležaj za tebe.

Mama me gleda, tražeći objašnjenje koje joj ja ne mogu dati.

– Ali, mama – počinje Flavija – ne razmišljaš valjda o tome da provedeš noć u bolnici? Znaš vrlo dobro da dozvoljavaju da ostane samo jedna osoba s Tristanom, a Ines neće dozvoliti da ostaneš sama...

Mensija krivi usta u napadu ljutnje.

– A ko je rekao da ću ostati sama?

– Ne možeš – kaže mama, jezik joj je utnuo od leda u granisadu.

– Ućutite obe. Da ne mislite možda da ću da provedem svoju poslednju noć ovde u ovoj rupi s vama kad mogu da je provedem sa svojom unukom i svojim praunukom?

Ništa ne kažemo. Flavija prekršta ruke. Dosta joj je.

– Svejedno je šta mislimo mi, mama. To su pravila bolnice.

Mensija se suvo smejuje, smeh joj je kao kašalj bizona, i namešta kosu.

– Ja s bolničkim pravilima mogu da obrišem d... – kaže najednom, kao da priča sama sa sobom. – Osim toga, imam prijateljicu u bolnici koja mi je nabavila krevet na rasklapanje za večeras.

Ines je upravo stigla. Na licu joj se vidi žurba. Uvek je tako kad je na nju red da se vrati.

– Krevet na rasklapanje za večeras? – pita, gledajući na sat. – Za koga?

Baka prevrće očima.

– Za Ketrin Hepbern, zamisli.

– Mama!

To je Flavija, samo što je nije napustilo strpljenje i lepo ponašanje.

Ines nas gleda, mršti se i ne skida pogled s mobilnog.

– Mila – počinje mama – baka je naumila da spava s tobom večeras.

Ines se okreće ka Mensiji i zausti nešto da kaže, ali mama je preduhitri.

– Naumila, ćerko – kaže umorno.

Ines stiska usne, ali ne kaže ništa. Gleda pravo u bakine oči, baka izdržava njen pogled, izazivajući je.

– Tibetanska svinja s biserima mi je dala dozvolu – kaže. – Staviće mi krevet na rasklapanje.

Ines opušta ramena i još jače stiska usne, ali ne može da sakrije iskren osmeh.

– Kako hoćeš, bako.

Mensija pogledom prelazi preko nas i uzima tašnu obema rukama.

– To je moja devojčica – kaže naposletku, ustaje i brunda od starosti ne ispuštajući tašnu, tu ogromnu tašnu od pačvorka, s drvenim ručkama. Liči na torbu Meri Popins. – A sad da krenemo već jednom. Želim da vidim Tristana. Čeka me duga

noć.

Spuštamo se u sporoj procesiji niz nekoliko ulica sve dok se, na jednom ćošku, ne zaustave dva taksija, jedan za drugim, da iskrcaju putnike koji idu u noć. Dok se delimo u dve grupe, čekajući da se taksiji oslobode, baka mi prilazi otopzadi.

– Ah, Bea, mila. Kad prolaziš pored recepcije, ako vidiš onu devojčuru od juče, daj joj ovo od mene – kaže i pruža mi malu razglednicu koju ne mogu dobro da vidim u mraku.

– Naravno, bako.

Nekoliko sekundi kasnije, mama, tetka Flavija i ja nestajemo niz ulicu u pravcu mora.

Tristan se ozari čim ugleda baku. Tristan se ozari i ja s njim. Mensija je u pravu. Ulazimo u sobu, Horhe i ona se grle i on joj glavom pokazuje na krevet na rasklapanje koji je neznano ko uspeo da uglavi u podnožju Tristanovog kreveta.

– Ti si carica, Mensija – rekao joj je Horhe, šapatom.

Baka se zadovoljno nasmešila.

– Imam prijatelje.

Horhe je gleda u oči.

– Hoćeš da kažeš 'prijateljicu'.

Okrećem se da je vidim. Ne mogu da izbegnem nekoliko bora na čelu. Ponekad me toliko saučesništvo između bake i Horhea razoružava.

– Tibetansku svinju – kaže Mensija a na licu joj je izraz lažne rezigniranosti koja pokreće Horheov tužan smeh. – Poklonila sam joj neke minđuše koje sam imala kod sebe. Ahh, kako nam je malo potrebno da budemo zadovoljni.

I dalje ne uspevam da razumem. Ona prevrće očima i ide ka krevetu na kom Tristan spava skriven ispod maske.

– Par bisera. Lažnih.

Horhe vrti glavom i uzima svoje stvari. Prilazi krevetu i pozdravlja se s Tristanom milujući ga. Zatim poljubi baku i prilazi mi na putu ka vratima.

– Noć bi trebalo da bude mirna. Sve je isповраćao. Drže mu morfijum na tri.

Klimam glavom. Ljubi me u obraz, nežno me stegne za rame i odlazi, nestaje kao kasna senka s druge strane prozora sobe.

Kao svake noći koju provodim u bolnici već nekoliko meseci, presvlačim se u kupatilu ne gledajući se u ogledalu. U sobi je vruće, ali se više ne žalimo. Kada izađem, nakon što sam obukla pidžamu, baka sedi na krevetu na rasklapanje i izgleda kao da nešto čeka. I dalje nosi kaput. Pokazuje mi da sednem pored nje

tako što dlanom lupi nekoliko puta o dušek.

– Pazi. Ako se sručiš, izleteću kroz prozor kao uložak s krilcima.

Sedam pažljivo na slabu konstrukciju kreveta na rasklapanje i puštam da stavi svoju ruku u moju.

– Ja sam stara, guram nos u sve, mala moja, znam. Ali nisam mogla da se vratim kući a da poslednju noć ne provedem s njim.

Ne znam šta da kažem. Ona zna. Uvek. Najednom shvatam da sedim pored žene od devedeset dve godine koja je neumorna. Devedeset dve godine, kažem sebi, pokušavajući da razumem.

– Kad sabereš moje i njegove još malo pa sto – kaže, okrećući se da pogleda Tristana.

Grči mi se želudac i baka mi steže ruku. Tristan u snu stenje i malo mrda nogama. Spremam se da krenem ka njemu, ali me Mensija zadržava kraj sebe i miluje po licu.

– Večeras ne, mila. Tu sam ja.

Tu sam ja. A kada nije.

– Lezi ovde, na krevet. Neću da te vidim kako zgužvana spavaš na ovoj vašljivoj fotelji. Meni ne treba.

To nije izbor. To je naređenje. Tristan ponovo stenje, sada jače. Baka ustaje, uvlači se u kaput i ide ka blago osvetljenom krevetu mog dečaka dok ja ležem na skelet od federa kreveta na rasklapanje i gledam u plafon.

Malo-pomalo, meko Mensijino šaputanje meša se s oblačnom otupelošću od lekova za smirenje. Ulazim u mraku u jedino okruženje kog se ne bojim. U daljini, šapat. Tristan i Mensija.

Boli? Tristan me gleda pospanim očima. Ili ipak bolnim. Više se ne sećam kako gleda dete kada ga život napušta.

– Da.

– Od jedan do deset?

Ćuti. Mora da boli mnogo.

– Zavisi.

– Da zovem bolničarku?

I dalje ćuti.

– Danas je ona brkata.

Smeši se. Bolje tako.

– Sedam i po.

Čak se i tako smeši.

– Znaš?

Gleda me, iščekuje. Od kada se razboleo nisam naučila da dugo izdržim njegov pogled. Kao da su mu otvorili oči. Kao da vidi sve, unutra.

– Imam poklon za tebe.

Suzdržava jecaj, koji se onda seli u njegove noge. Mrda stopalima. Okreće glavu ka prozoru. Ljut je. I umoran.

Uzdišem i otvaram tašnu.

– Dobro, ako nećeš da znaš šta mi je ona musavica koja ti se toliko sviđa poslala za tebe...

Te oči. Ima šest zima u svakoj njegovoj braon zenici. Pravi se da me ne gleda a ja i dalje tražim u tašni, kao da ne mogu da nađem ono što sam mu donela.

– Daću devojčici iz susedne sobe. Kako se zove? Sara?

Tada se okreće i hvata me za ruku.

– Od Lare?

– Već sam ti rekla. Ali ako hoćeš da zovem brkatu...

– Neću.

Ne popuštam. Duga je noć pred nama.

– Važi. Ali prvo moraš da mi odgovoriš na jedno pitanje. Ako mi odgovoriš tačno, daću ti. Ako ne, znaš već...

Pravi ljutit izraz lica, ali oboje znamo da je to samo deo igre.

– Dobro.

– Odlično. Da vidimo. Dokle te voli tata?

Češe kako može jednu ruku drugom. Previše cevčica. Pravi se da misli.

– Do beskonačnosti.

– To je moj dečko.

Pružava ruku.

– Ne još. Fali još jedan deo.

Zadržava ruku u vazduhu, kao bilo koje dete na bilo kom času u bilo kojoj školi. U vazduhu visi pitanje a on zna odgovor.

– A dokle voliš ti njega?

Ne spušta ruku. Kriv glavu, prelazi pogledom preko tavanice i konačno me gleda pravo u oči. Kako je hrabar moj mali.

– Do beskonačnosti i do kraja sveta.

– Toliko?

– Da.

– Ne znam ja da li će se to dopasti Lari Kroft kad joj kažem. Mislim da će biti malo ljubomorna.

Smeje se. Njegov smeh me ne hvata nespremnu. Treba biti spreman za širok osmeh deteta koje umire. To je još jedino što može da me ubije. Ines bunca u snu.

Vadim poklon iz tašne i dajem mu ga.

– Ali nemoj nikome da ga pokažeš, važi? To je naša tajna.

Prihvata užarenog pogleda. Između cevčica i kablova, otvara paket i vadi DVD sa slikom Anđeline Džoli na omotu, na kom se između ostalog nalazi i mala koverta zalepljena selotejpom. Gleda me iznervirano.

– Već ga imam.

– Ovaj sigurno nemaš.

Mršti se, pokušavajući da otkrije šta ima ovaj što nema onaj koji mu je poklonio Horhe pre manje od mesec dana.

– Ovaj ti šalje Lara.

Zadržava dah.

– Kako znaš?

– Pogledaj šta piše.

Drhtavim rukama pokušava da istrgne malu belu koverticu s omota. Konačno uspeva i cepa je jednim potezom. Vadi karticu iz koverta i gleda je začuđeno.

– Na engleskom je.

– Pa naravno, a šta si mislio? Lara je Amerikanka.

– Ah.

Ponovo gleda u karticu.

– Ali ne razumem šta kaže.

Pravim se luda i počinjem da mu popravljam čaršave koji mu pokrivaju noge.

– Nano...

– Molim.

– Je l' ti znaš engleski?

I dalje popravljam čaršave.

– Naravno.

Pružam mi karticu.

– Hoćeš da mi pročitaš?

Glumim da me gnjavi.

– Dobro, ali samo zato što ti ju je poslala ona, znaš?

– Važi.

Ponovo sedam na krevet, stavljam naočare i čekam nekoliko sekundi pre nego što mu je pročitam. Igram se još malo i čitam mu ono što sam uspela da izmislim za njega na engleskom iz turističkog menija s akcentom ko zna odakle.

– My uncle is a Taylor in the morning for Barcelona and Tristán of Vall d'Hebrón. Together forever of course your tata and tomorrow very nice too. I love you very very much. Angelina Jolie.

– Vau – kaže širom razrogačenih očiju. – Kako dobro pričaš engleski, nano.

– Je l' da, mili?

– I šta kaže?

Pravim se iznenađena.

– Eh, a ja mislila da u školici učite jezike.

– Da, ali još ne znam toliko.

– A, ne?

– Ne.

– Svašta. Ali brojeve valjda znaš, zar ne?

Ponovo mu se ozari lice.

– Znam, do dvadeset.

– Da čujem. Od jedan do dvadeset. Ako mi kažeš tačno, prevešću ti.

Zatvara oči i koncentriše se. Prolazi sekunda, dve. Kada počinjem da mislim da je možda pao u jedan od onih iznenadnih snova od kojih neko vreme ne zna za sebe, počinje da recituje.

– Van, tu, tri, for, fajv, siks, seven, ejt, najn, ten, eleven, fiftin, tirtin, seventvan i tventi – završava, otvara oči i upućujući mi pobednički osmeh kojim mi odvezuje čvor u grlu, koji uspevam da sakrijem ispod bora.

– Odlično, prase. Tako te volim.

– Hoćeš da mi prevedeš?

– Hoću. Za mog obožavaoca broj jedan, od njegovog velikog poštovaoca. Uskoro ću putovati u Barselonu i obećavam ti da ću proći kroz Val d'Eebron da te upoznam jer mi je tvoja nana pričala puno o tebi. Nadam se da ću te videti vrlo brzo i da ćeš do tada već biti zdrav. Veliki, veliki poljubac. Anđelina Džoli.

Ćuti nekoliko sekundi, veoma uzbuđen.

– Koliko joj treba, nano?

– To ne kaže, mili.

Ponovo tone u čudnu tišinu i zagleda se u plafon.

Svako Tristanovo ćutanje je tempirana bomba.

– A ako ne dođe na vreme?

Devedeset dve godine a život se i dalje igra sa mnom i ovako me povređuje. Gad. Gutam pljuvačku nekoliko puta. Nemam vazduha.

– Lara Kroft uvek stiže na vreme, mili – kažem, našavši glas s

reklame koji mislim da sam čula u nekom delu života. U sadašnjosti svakako ne.

– Istina je.

Kamo sreće da je istina takva, Tristane.

– Nano...

Ne znam da li i dalje želim da budem ovde. Možda je trebalo da ostanem u hotelu. Možda je ova noć greška. Još jedna. Moj mali je za mene prevelik.

– Čekaj. Nana mora da promeni pelene – kažem i ustajem i okrećem se ka zidu da ne vidi ono što nisam sigurna da umem da sakrijem.

Pravim nekoliko koraka naslepo prema kupatilu. Svega nekoliko. Tristan preseca moj beg svojim dečjim glasom.

– Nano...

Ines ponovo bunca u snu i menja položaj na krevetu na rasklapanje, koji škripi u tišini kao stari brod loše vezan za suvo drvo.

– Ja umirem, zar ne?

Tetka Flavija ulazi u biblioteku, izgleda kao da je loše spavala. Mama se smeška i dalje razglednici koju mi je baka dala u ruke pre nego što smo ušle u taksi. Na njoj je slika svete Ines, kojoj je Mensija zamrljala poslednje s, i pretvorila ga u ogromno m koje zauzima veliki deo donjeg desnog ugla razglednice. Flavija stoji ispred nas i mama joj je pruža.

– Sveta Inem?¹ – kaže i umorno krivi usta.

– Mama – odgovara mama. – Za devojkicu s recepcije.

Flavija se smeši.

– Nikada se neće promeniti.

Gleda nas, mamu i mene, kako sedimo jedna pored druge na sofi boje crvenog karamela koja otvara ulaz u biblioteku hotela Neri. U njenim očima vidim šta vidi. Portret majke i ćerke na crvenoj sofi, a u pozadini glas Nore Džons. Najednom imam toliko snažnu želju da plačem da se hvatam za mamino koleno kao da ću da padnem na pod. Neću da se vratim u Madrid, ni mom prozoru koji gleda na Bernabeu. Neću da čekam Stefanove mejlove u kojima najavljuje svoju posetu iz Tuluza kao neko ko najavljuje jutarnju maglu u poslednjem dnevniku. Hoću da ostanem ovde, s mamom, na ovoj sofi, i da vreme ne prolazi, da sutra ne dođe, ni prošlost. I da prestanem da tražim tamo gde se ne prepoznajem. I da imam hrabrosti koju imaju sve one. Tata nije bio dobar čovek. Ines je u pravu. Ines je oduvek bila u pravu jer se oduvek usuđivala da vidi. I da kaže. Više je ništa ne zaustavlja.

– Ne, mama. Tata nije bio dobar čovek. Neću više da ga sanjam.

Mama okreće glavu i spušta svoju ruku preko moje. Naslućujem njen pogled, ali i dalje zurim u sandale tetka-Flavije. Ima mala i bela stopala. Nokti su joj kao mala polomljena stakla zacrvenjena crvenom bojom sofe.

– Zove se Stefan – čujem sebe kako neočekivano kažem. Flavijina stopala se pomeraju po sjajnom podu biblioteke. Pratim ih, hipnotisana. Možda će pronaći neki izlaz. U predvorju, okasneli klijent razgovara tiho s recepcionarkom. Hoće da ga probude.

I ja.

– Upoznali smo se pre nekoliko meseci kod jedne prijateljice.

Tetka Flavijina stopala zastaju, okreću se i gledaju me. Upravo je sela.

– Proveli smo dve nedelje zajedno, on je uživao u Madridu i u meni. Ja sam zamišljala šta bi moglo da bude, zaboravljajući da živim ono što jeste.

– Čerko...

Mama je umorna.

– Vraćao se s vremena na vreme, ponekad na nedelju dana, ponekad samo na dva. Igrao je sporednu ulogu u nekom filmu. To je bio prvi put da radi u Španiji, i bio je oduševljen. I ja. Oduševljena svojom ulogom u njegovom životu. Moja prva veza posle Artura. Sviđalo mi se kako miriše posteljina kada bi otišao. Sviđala mi se njegova četkica za zube u kupatilu. Kada bih ustala, nakon što bi on otišao na snimanje, sedela bih dugo u kupatilu na šolji i gledala je hipnotisano, kao kad sam kao mala sedela na podu i gledala u klatno na satu kod babe i dede. Jednom nije došao da prespava. Bilo je problema s osvetljenjem i morao je da snima noću. Zamolio me je da mu odnesem neke stvari. Presvlaku, rokovnik, bateriju za mobilni i mašinu za brijanje. U neseseru sam pronašla još tri četkice za zube. Iste kao ona koju je imao u mom kupatilu.

Tetka Flavija čisti grlo. Sofa škripi kada se mama nagne nada mnom i prebaci mi ruku preko ramena, privlačeći me sebi.

– Tog puta bio je u Madridu skoro dve nedelje. Snimanje je ponekad trajalo do jutra. Vraćao bi se u zoru. Ponekad se ne bi vratio. Dana u kom se vratio u Tuluz nije imao nijednu četkicu u neseseru. Putovao je olakšan. Od mene.

– Nekoliko dana kasnije izostala mi je menstruacija. Bilo mi je

svejedno. Mislila sam da je i mene Tristan osušio bolom. Kao Ines.

Čujem tišinu u biblioteci. Penjem se i silazim niz mamine grudi kao meduza na pučini, vodena, sama. Volela bih da mogu tako da spavam, između onoga što je preživela s Elenom i onoga što sada umire s Ines. Da spavam u mom ćošku, kao mačka u korpi, na sigurnom.

– Kada je termin? – čuje se neobično mek Flavijin glas.

– Februar, možda kraj januara.

Čujem mamu kako se smeši.

– Kao Elena – šapuće mi na uvo dok se Nora Džons i dalje vrti odozgo kao pokvarena kometa.

Slušamo je nekoliko sekundi, pre nego što Flavija napravi okomitu brazdu sopstvenim uspomenama.

– I kao Kristijan.

Hladno na rukama. Flavija ne zaboravlja. Kristijan. Senka njenog jedinog čoveka koji je davno likvidiran po nalogu bake nadleće prostoriju, grčevito se držeći noktima i zubima za kometu Nore Džons. Flavija ne prašta.

– Ines me je zamolila da se vratimo na ostrvo kad umre Tristan. Svih pet. Hoće da prospe njegov prah u podnožju svetionika – kaže mama. – Rekla sam joj da može. Da ćemo ići.

Uranjam licem u njene grudi i grlim je, lepeći uvo za sve lakše otkucaje koji prolaze njenim telom.

– Ići ćemo – kaže Flavija, ustajući. Čujem kako nam se njeni koraci približavaju i osećam njenu ruku dok me miluje po kosi.

– Ići ćemo – ponavlja mama. Njen glas dopire do mene iz neke napukline na koži koju još nije uspela da zatvori. Žmurim.

Nije san. Nego Mensija, baka u provaliji nedoumica koja obuhvata ceo njen život, ljudsko biće najednom suočeno s poslednjom istinom, izvlači snagu iz onoga što je naučilo da bi pronašlo sopstveni glas. To su Mensija i Tristan, ruka u ruci koje nikada neće izaći odavde. S kreveta na rasklapanje vidim baku zastalu u vazduhu kao hologram, vidim kako se raspada, oči su joj otvorene do obale njenih godina. I glas mog malog koji hoće da zna, pita nju sada kad nikog nema da ne bi povredio nas ostale. Tristan iza svoje maske, roni u bolu.

– Ja umirem, je l' da?

Sklopčam se u krevetu. Ne, mili. Mi smo ti koji umiremo. Mi i sve ostalo. Umire nam život jer ne umemo da se uhvatimo za tvoj. Umire nam ono što smo zamišljali, planirali, umiru s tobom Ines i Horhe koji te neće videti odraslog, velikog, apsolutnog, koji neće videti kako se rešava mozgalica jer se prozor iznenada otvorio i komadi su se razleteli po sobi, neuredno oblažući zidove. Ne, Tristane, umirem ja i umire tvoj otac već mesecima. Ti odlaziš, mi ćemo i dalje umirati sve dok vreme i život koji nismo mogli da ti damo ne uspeju da nas stignu i ne vidimo smrt licem u lice, ispljunemo krv smrti, proklinjući je.

Čkiljim. Govori Mensija.

– Šta ti misliš? – odgovara baka ne okrećući se.

Tristan stenje i kašlje. Radije bih ga slušala kako kašlje. Kada progovori, gore je.

– Mislim da.

Mensija se grbi i rukom se oslanja o zid.

– Zašto, mili?

– Jer me mnogo boli.

Baki drhti brada. Žmuri.

– Kada umrem neće me boleti, je l' da nano?

I ja žmurim. Kada umreš, sine, toliko će boleti da ću hteti

prstima da iščupam sebi zube.

Mensija uzdiše, okreće se i ide ka Tristanovom krevetu. Seda pored njega i uzima ga za ruku. On ponovo stenje. Sve slabije. Sve manje ovde.

– Ne, mili. Neće boleti.

Tišina. Koraci u hodniku. Bolničarke kreću u vizitu.

– A hoćeš ti biti tu, nano?

Mensija se namešteno smeje.

– Neću, ali brzo ću doći, tako da mi moraš obećati da ćeš da me čekaš na vratima, je l' važi?

Tristan ćuti. Možda klima glavom, ne znam.

– Brzo, kada?

– Brzo. Nećeš ni primetiti i već ću biti tamo s tobom.

– A tata? A mama? I baka Lija? I tetke?

Opet suv smeh.

– Dobro... neće baš tako brzo. Znaš da su oduvek bili spori.

Čujem Tristana kako se smeje. Smeh koji umire u kašlju.

– Sporaći – kaže moje dete.

– Da, malo su svi sporaći.

Prolazi nekoliko sekundi. San me ponovo obara na skelet kreveta na rasklapanje. Pokušavam da utonem u njega.

– Lara neće stići na vreme, je l' da nano?

Savlađuju me lekovi za spavanje i tuga. Meseci gubljenja kap po kap.

– Ne, mili. Neće.

U tami prvog sna čujem nit glasa koji zvuči kao Tristanov. Tako krhak.

– Kada je vidiš... – počinje, ponovo stenje kao mladunče.

– Reci, prase.

– Reći ćeš joj da bih voleo da sam se oženio s njom?

Tonem u oklop broda loše vezanog za noć. Tonem, a Tristana odnosi struja. Daleko.

– Naravno, mada ona to sigurno već zna. Lara sve zna.

Onda moje dete duboko uzdahne, veoma duboko, vodeći nas sa sobom.

Kada ponovo otvorim oči, dnevno svetlo promiče kroz venecijanere koji sobu drže u stalnoj tami. Gledam na sat. Pola deset. Uspravljam se na krevetu na sklapanje i vidim pogrbljenu bakinu priliku kako sedi na Tristanovom krevetu. Drže se za ruku. Prilazim Mensiji, i videći da se ne pomera, obilazim krevet dok ne stanem tačno ispred nje. Spava. Baka spava sedeći, drži Tristanovu ruku kao kraj starog konopca. Oboje spavaju. Skoro sto godina u rukama.

Čuju se koraci u hodniku. Koraci koji ne prestaju.

TRI

Ćuti. Taksista ćuti i mama je mirna, izgubljena u toj neprekidnoj molitvi, sada bez zuba, koja je počela dana u kom je Tristan prvi put odveden u urgentni centar. Bea sedi s njene leve strane, pored prozora. I ona ćuti. Vratila joj se mučnina.

Nismo mogle da se pozdravimo s Tristanom kada smo došle po mamu u bolnicu. Spavao je i nismo htele da ga probudimo. Zatvorenih očiju, naš mali nema života. Kratko smo se zadržale. Čaj na brzaka u kafiću s Ines, poljupci, trapavi zagrljaji na vratima, mama i Lija, mama i Horhe, i Lija, i Bea... Mama je obećala Ines da ćemo se vratiti idućeg vikenda i Ines joj se nasmešila s naporom i bez volje. Njene oči jedva da vide šta se nalazi ispred. Gasi se i pali samo kada je potrebna Tristanu. Ostali ne postojimo, činimo deo skupa nežnosti koja ne dopire do nje i s kojom ne ume da rukuje. Horhe je pak i dalje u rovu, ceo u svom gubitku i zahvaljuje nam na prisustvu, traži nam više ne usuđujući se da traži. Horhe priča očima, kao Tristan. Braon očima kao vrtlozima čiste zime.

Otišle smo gotovo kradomice, kao tri trapave vile amaterke koje nisu umele da prizovu čudo. Leđima okrenute onome što je očigledno, gutamo pljuvačku jer nemamo vazduha. Ines i Lija stoje na pločniku, drže se pod ruku. Majka i ćerka. Iz taksija, bilo je teško reći koja je koja. Skupljene u toj avgustovskoj sparini koja lomi lišće platana kao pošast besa.

Venecijaneri u Tristanovoj sobi bili su spuštene. Neće izdržati još dugo.

– Đavolski grad – kaže mama tiho, lupajući se rukom po kolenu.

Ćutimo. Ima pravo. Kao i svi mi.

Taksista je gleda kroz retrovizor i uzdiše. Nakon rastanka ispred ulaza u bolnicu, bira da bude oprezan. Zahvaljujem mu.

– Tristan zna – ponovo priča mama, ovoga puta glasno.

Bea me gleda preko leđa uspaničeno. Uzvraćam joj pogled i spuštam ruku preko mamine, koja je sklanja kao da ju je uhvatio grč.

– Zna da umire.

Gledam je u oči. Ona izdržava moj pogled.

– Znao je pre nego što sam mu ja rekla.

Bea okreće glavu ka prozoru. S naše leve strane, ćelava kula bolnice Belvić viri kao kuća strave.

– Domaći ili međunarodni letovi? – pita taksista smirenim glasom.

– Odakle poleću avioni u pakao? – pita mama uzdišući.

Tišina.

– Domaći – kaže Bea, lica još priljubljenog uz prozor.

– U koliko sati imate let?

Mama ispravlja kičmu.

– U koliko nam dune.

Evo nas.

– Mama, molim te...

– Zašto? Hoće li doći da se pozdravi s nama pre ukrcavanja? – ponovo napada, stežući mi ruku besno.

Taksista ubrzava.

– Izvinite, nisam hteo... – izvinjava se čovek.

– Trebalo je prvo da razmisliš, majku mu.

Taksista uključuje radio. Prigušen glas Nore Džons izlazi iz zvučnika iza naših leđa blagim „Come away with me“ koje nas drži u oblaku lažne smirenosti. Zgrada terminala se pomalja već u daljini i mama se meškolji u sedištu.

– Trebalo je svi da razmislimo prvo, majku mu.

Okreće se zatim ka Bei.

– Jesi li rekla Ines?

Bea odriče glavom.

– Ne.

Mama pucketa jezikom i ponovo se udara rukom po kolenu. Vratila se Mensija devojčica. Ona koja kažnjava.

– Kukavice.

Bea se skuplja kao da su joj upravo pucali u leđa.

– Nisam mogla.

– A šta čekaš? Da joj kažeš na sahrani?

Aj. Mama. Ne to.

– Ućuti, mama.

– Ti ućuti – saspe mi u lice, pokazujući mi zube. Povijam se malo. Dugo je nisam videla takvu. S njene druge strane, Bei podrhtava brada. Zgrada terminala odražava se u njenim vlažnim očima. Mama se okreće ka njoj i ćuti. Prolazi nekoliko sekundi i taksi se zaustavlja ispred jednog od staklenih ulaza u aerodrom. Kada izađemo, vlaga je takva da ti dođe da plačeš. S mora, nekoliko crnih oblaka kao prljavih pelena brzo ide ka kopnu, prekrivajući sve. Vrućina dodiruje usne.

Sedimo u tišini kao tri školjke u akvarijumu i nemamo šta da kažemo jedna drugoj, svaka čeka da najave ukrcavanje za njen let. S druge strane staklenih zidova koji gledaju na pistu, prve kapi kiše prljaju crna stakla terminala. Grmljavina potresa horizont, najavljujući munje koje pokoravaju pogled, osvetljavajući dan utvarnom svetlošću, nestvarnom. Baka zuri u pod. Mrmlja nešto kroz zube od kad smo izašle iz taksija. Tetka Flavija ćuti. Predale smo prtljag kao tri neznanke, ne gledajući se. Tolika je napetost da su, uprkos tome što je sala dupke puna, sedišta oko nas prazna. Ljudi radije stoje. Momak sa pozajmljenom kravatom u pozajmljenom sakou prilazi da nam dâ kreditnu karticu koju nikada nećemo upotrebiti i koja njemu sigurno neće dati hleb. Flavija ga gleda kako prilazi i on skreće ka drugom redu. Pametan momak. Nevreme počinje naglo, pljusak pada kao mlaz tečne vrućine, udara u krov terminala i zaslepljuje sve što je u daljini. Putnici se zgledaju, neki su uplašeni, drugi iznervirani.

Iznenada, iz zvučnika u sali čuje se šuštanje i glas pospane mačke najavljuje pomeranje leta broj 8466 za Menorku do daljeg zbog nevremena. Počev od tog trenutka, smenjuju se identična obaveštenja s raznim brojevima i destinacijama. Voda prekriva sve, sprečava nas da krenemo.

Palim cigaretu i baka podiže pogled. Ne bacam je. Iščekujem da čujem njen promukli glas ili da me klepi po ruci, ali ništa se ne dešava, i konačno se usudim da je pogledam.

Mensija zuri u staklene kvadrate koji nas dele od spoljašnjosti. Ne trepće. U njenim očima vidim odraz crne kiše koja klizi po aerodromu kao nejasni, halucinantni vodopad. Flavija se takođe okreće. Prolazi sekunda, dve, i najednom shvatam da se u bakinim očima nalaze stvari koje hoću da znam, oker i braon boje jednog života koji je rođen natraške, kao i bol i umor. U

njenim zimskim očima plače dan spolja, s neba prekrivenim crnilom, i plače žena iznutra, još odoleva, kotvi se u onome što ume da zamisli, prizove. Plače Mensija kao nema devojčica, u tišini, guta patnju na nevremenu.

Ali saplicem se o osmeh na njenim usnama. Još ima malo svetla u tih devedeset dve godine.

– Mi smo usrane kukavice – kaže najednom, ne odvajajući pogled od stakala u isto vreme u kom udara grom od kog se trese pod. Flavija me gleda i ne razume. – Sve tri. A ja sam najgora, jer sam najstarija.

Sada me gleda, mada ne znam da li me vidi.

– Možda će nam bog i oprostiti – nastavlja. – I bolje bi nam bilo. Jer čim Ines povrati nešto od onoga što joj je ostalo, nikada nam neće oprostiti. I to s razlogom.

– Mama – počinje Flavija, ne znajući tačno ta da kaže.

Nema previše vremena.

– Vi radite šta hoćete – najavljuje, ustajući uz pomoć štapa. – Ja ostajem. Imam jednu iscrpljenu ćerku koja se bori da njena ćerka ne izgubi razum dok joj umire dete. I ona je ovde, u proklesoj bolnici ovog prokletog grada. Gde si ti to mislila mene da vodiš? – breca se na Flaviju najednom. – I kakva si ti to sestra, ostavljaš Liju samu, ponovo, samu i slomljenu kao što si je ostavila kada je izgubila Elenu.

Grom prolazi po onome što je ostalo od neba kao pukotina na asfaltu.

– A ti? – kaže, okrećući se ka meni. – Je l' to ono što hoćeš da naučiš svoju ćerku? Je l' to ono što ćeš joj ispričati? Da si ostavila rođenu sestru u bolnici da gleda kako umire Tristan jer si morala trčeci da se vratiš da okončaš to sranje od života koji nisi umela čak sebi ni da osmisliš u Madridu? Je l' to?

Spuštam pogled. Sad ide pravo nevreme.

– Ako je tako, savetujem ti da uđeš u svoj jebeni avion i da sutra odeš u tu kliniku da te isprazne više nego što si već prazna. Da nisi ćerka moje ćerke, rekla bih ti šta si.

Nemam ni vremena ni snage da reagujem.

– Gadure – saspe, sprži. – Obe.

Flavija otvara usta, ali ne uspeva ništa da kaže. Gràd. Pada gràd na terminal kao pesak po kovčegu, ukopava nas u naelektrisanu tišinu, samrtanu. Baka nam okreće leđa i pravi nekoliko koraka. Zatim zastaje, okreće se i zagleda se u nas. Sada se smeši i krivi usta u grimasu detinje ozlojeđenosti.

– Na putu za bolnicu, mile moje, moramo da stanemo kod neke apoteke da kupim pelene. Sve su mi ostale u koferu.

Taksista je isti. Putanja takođe. Hladan vazduh ulazi kroz prozor, između ostataka oblaka i kapljica debelih kao prsti koji mi kvase kapke. Miriše na čisto prvi put od kako smo stigli i svež vazduh me obnavlja, mene i ono što u sebi nosim. Čujem kako baka razgovara s taksistom, kog, ko zna zašto, bombarduje pitanjima o porodici. On joj odgovara jednosložnim rečima sve dok se konačno ne preda i čujem ih kako se zajedno smeju, uprkos naletima vetra koji ulaze kroz prozor i izoluju me od svega rečenog i nedorečenog. I Flavija se s vremena na vreme smeje.

– Nego – kaže mi Mensija, vraćajući me u stvarnost taksija oštrim udarcem laktom u rebra.

Okrećem glavu i nailazim na njene vizonske oči. Ogromne oči kao Tristanove.

– Reci mi.

– Nema potrebe da kažeš Ines, mila. Ja sam joj već rekla. Sinoć.

Vraća se strah. Poslednji procep munje prolazi nebom ispred nas, i nestaje u daljini. Takođe i mučnina. Mensijin pogled se gubi u kristalnoj jasnoći vetrobrana i obraća se praznini, praznini koju ona puni svim proživljenim.

– Možeš da budeš mirna. To je bio prvi put poslednjih meseci da sam videla tvoju sestru da plače od sreće.

U daljini mokre kule bolnice sada sijaju na novom avgustovskom suncu kao karamel kule zamka iz bajke. Osećam u svojoj bakinu

skvrčenu ruku. Male, tvrde ruke. Kamene kosti. Gore u daljini, venecijaneri Tristanove sobe štraftaju svetlost u tami, trebeći dan. Iznad se senka oblaka razgrađuje nad gradom. Sidri ga među nas. Tristan je usidren među nama, koje ne umemo da ga pustimo da umre.

Ali više nije tu. Spava i otvara usta kao riba na suvom.

Kaže doktor da ne pati.

On možda ne.

ČETIRI

Duva južni vetar, suv i peskovit, neobičan za ove predele. Duva dan, koji stiže umoran od događaja. Flavija će izaći iz kupatila svaki čas. Čujem je da plače. Lija, Ines, Horhe i Bea samo što nisu stigli. Možda su noćas uspeli da odspavaju. Čim dođu po nas, spustićemo se na pristanište. Vraćamo se na more.

Elena bi rekla mudrijaški da je loš dan za plovidbu, ali Elena nije tu. Ili možda jeste, više ne znam. Elena mi se meša s ostalim. Toliko imena, neka su ovde, a i ostala su ovde. Nekada su sva odjednom tu, kao hor krastavih žaba.

Tristanova urna je mala. Papirni brod u pepelu. Malo kostiju za tako velike oči. I tako smeđe. Tako zimske. Malo života za toliku ljubav. Vreme prolazi kao što je oduvek prolazilo, zaboravljajući na nas, tražeći nam sve više. Usrano vreme.

Pre tri dana na Barselonu je pala dupla noć. Ja sam je videla. Horhe i Ines se drže za bol da ne bi prestali da osećaju. Lija, krotka kao nemi osmeh. Ima datuma koje nikada nećemo zaboraviti. Ima datuma koji ispadaju iz kalendara zauvek, i postavljaju sadašnjost naših života. Tu su zatim i dani, sati, minuti, šta ti ja znam. Naš mali se sapleo osamnaestog i pao je naglavačke, noseći sa sobom sve što nismo mogli da zamislimo za njega.

Ima žalosti. Ovde ima žalosti. Ja je osećam, vidim je onako kako se vide isparenja u hladnoj noći poluostrvske zime. U meni je više žalosti nego proživljenog vremena. S druge strane prozora Vazdušno ostrvo podiže svoj svetlosni prst ka bogu, upozoravajući ga kako je uradilo i s Elenom. Tada ničemu nije poslužilo. Ni sada neće. Odneo nam je ono što se ne može imenovati, ono što nema ime. Odneo nam je mržnju, bes... veru. Proklet nek je.

Neće nam odneti nikog više.

A ako i hoće, ja to neću videti.

Tristan me čeka pored nekih vrata. Želim da ga zamišljam

oduševljenog novim svetom, kako skuplja pitanja, kako hibernira tim celim očima deteta podeljenim na dva. Želim da mislim da za njega pustolovina tek sada počinje, da je otišao jer on jeste umeo da zapamti sve što ja devedeset dve godine pokušavam da odgonetnem, da povratim. Hoću da ga obuhvatim glasovima koji mi i dalje dolaze. Trebaće vremena, znam, ali nastaviću da slušam.

Možda ga je bog izneverio.

Ja neću.

Na prozoru puca zlatno plavetnilo mora ocrtanog svetionikom. Ove noći će svetlo ponovo trepereti na staklu. Ova noć je još jedna noć. A u svetu postoji rupa odsustva koju je smrt otvorila u vremenu u šestoj godini jednog dečaka i devedeset drugoj jedne starice koja sada čeka samo ono najbolje.

Ponovo se okreće rulet.

Igra se mora nastaviti.

¹ Šp.: INEM – Instituto de Empleo, Servicio Público de Empleo Estatal – Nacionalna služba za zapošljavanje. (Prim. prev.)